కవులు

ఆచార్యులు-రచనలు,జీవిత చరిత్ర

పరవస్తు చిన్నయసూరి

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020010008092

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీరస్తు

శ్రీపరవస్తు
చిన్నయసూరి జీవితము

రచయిత:

నిడుదవోలు వేంకటరావు, యం. ఏ.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము.

1953

పీఠిక

శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరినిఁగూర్చి ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక 10, 20-వ సంపుటములయందు వ్యాసముల మూలమునఁ గొంత తెలియుచున్నది. ఆ వెనుక శ్రీ నారాయణవనము వకుళాభరణముగారి 'పరవస్తు చిన్నయసూరిజీవితము' అను గ్రంథమున విపులముగా శ్రీ సూరివృత్తాంతము గలదు. ఆపైని ఆంధ్రరచయిత లను గ్రంథమున శ్రీ చిన్నయసూరి జీవితము గలదు. ప్రస్తుత గ్రంథరచనము ముగిసినవెనుక మఱి రెండు గ్రంథములు సూరిజీవితమును గూర్చి వెలువడినవి. ఇవి యన్నియు సూరి ప్రతిభాదికమును పండితమండలియం దాతనికిఁ గల విశిష్టస్థానమును ప్రదర్శించుచు నాంధ్రవిద్వల్లోకమును కృతజ్ఞతాబద్ధము గావించినవి. కాని పైగ్రంథములలో చిన్నయసూరి యాంధ్రవాఙ్మయమున, నవ్యయుగ నిర్మాతలలో నొకఁడై, నియంతగానుండెనను విషయము ప్రస్ఫుటము గాకపోవుటచేత ప్రస్తుతరచన మావశ్యకమైనది.

సూరి కీర్తిశేషుఁడైన పది పండ్రెండేండ్లకే నాతనిని ప్రాచీన మహాకవులలో కవిత్రయముతో సమానముగా మహామహోపాధ్యాయ శ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులవారు తమ విగ్రహతంత్రమున నిట్లు స్తుతించియున్నారు.—

క. నన్నయ్య యనరె యత్తి
క్కన్నయు నెఱ్ఱనయుఁ బూజ్యఘనులనుచు జనుల్
మున్నిప్పు డాంధ్రభాషకుఁ
జిన్నయ్యయుం మాన్యుఁ డన్నఁ జిత్రమె యరయన్.

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారుకూడ 'చిన్నయసూరి ధీరు లెదఁ జేరిచి సారెకు నాదరింపఁగా మున్ను రచించి మించె నగము న్వచనంబుగ నీతిచంద్రికన్' అని సూరినిఁ బ్రశంసించియున్నారు.

ప్రసిద్ధ విద్యానిధులును, చతుర్భాషావిశారదులును నగు శ్రీ శివశంకర పాండ్యాగారు తాను రచించిన 'తెనుగువచనము. దాని యుత్పత్తి

అభివృద్ధివికాసములు' అను ఆంగ్లేయవ్యాసమున సూరినే తొలుత ప్రశస్త వచనరచనకు దారిచూపినవాఁడని యిట్లు వ్రాసియున్నారు.

Meanwhile, the late Chinnaya Suri of the old High School at Madras, patronized by such native gentlemen, as the late lamented the Honourable Gazula Lakshminarasu chetty Garu, C. S. I., and others published in 1856 a Telugu prose work known as the "First half of the Neeti Chandrika", thus winning the honourable distinction of being a Telugu prose writer of significance. This work established this fact beyond doubt, being written in a moderately beautiful Telugu style, though stiff here and there as being the first efforts at genuine Telugu prose composition.

(The rise and progress of Telugu prose Literature by R. Sivasankara Pandya, B. A., appended to notes on Vigrahatantram of Sri Kokkonda Venkataratnam Pantulu. 1872)

సూరి రచించిన కృతు లన్నియుం మనకు సంపూర్ణముగ లభింపలేదు. ఆతఁడు మెయిన్ (Main) దొరవారి హైందవ న్యాయశాస్త్రమునందలి విషయములను సంగ్రహించి, స్ట్రేంజి (Strange) దొరవారి సహాయమున తెనుగుభాషలో వచనరూపమున రచియించియున్నాఁడు. అది క్రీ. శ|| 1858 లో ముద్రితమైనది. ఇపుడు లభ్యమగుటలేదు.

చిన్నయసూరిగ్రంథములు ముద్రితములైనవి లండనులో బ్రిటిషు మ్యూజియము గ్రంథాలయమున నున్నవి. క్రీ. శ|| 1845 లోనే చిన్న

యసూరి చెన్నపురి పాఠశాలలోపయుక్త గ్రంథకరణసభ (The Madras School Book and Vernacular Society) కు నధ్యక్షుఁ డయ్యెనని క్రీ. శ॥ 1866 లో తత్త్వబోధిని పత్రిక తెలుపుచున్నది. ఇట్టివిశేషము లెన్నిఁటినో యింకను సేకరింపవలసియున్నది.

సూరి చిత్రపట మెందును కానరాలేదు. ఆతని యాకారముఁ జూచు భాగ్యము గలుగకున్నను స్వహస్తలిఖితములగు నిఘంట్వాదిగ్రంథములు లభ్యములగుటచేత ముద్దులు మూటగట్టు నతని చేతివ్రాలను కన్నులారఁ జూచు నవకాశము మన కేర్పడినది. అది మన యదృష్టమే.

పై వివరించిన గ్రంథములే కాక, విశ్వవిద్యాలయ నివేదిక, ప్రాఁత పత్రికలు మొదలైనవాని నెన్నింటినో పరిశీలించి యీ గ్రంథము కూర్చితిని. శ్రీనందిరాజు చలపతిరావుపంతులుగారి యుపన్యాసదర్పణమునుండి నీతిచంద్రికాభాగమును వివరణతో నుదాహరించితిని. వారికి నా మనఃపూర్వక కృతజ్ఞత.

ఈ గ్రంథరచనకు నన్నుఁ బ్రోత్సహించినవారు శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు. వారు వలసిన గ్రంథసాధనసామగ్రి సమకూడనిచో నీ రచనము కొనసాగియుండెడిదిగాదు. వారే దీనివెనుక అధునాతనసారస్వతసర్వస్వ మనదగిన 'ఆంధ్రభాషాపోషకులు, పండితులు, కవులు అను నొక మహాగ్రంథమును ప్రకటింప నుద్యమించియున్నారు. పరమేశ్వరుఁడు వారి కాయురారోగ్యభాగ్యము ప్రసాదించి వారికోరిక సఫలము గావించుఁగాత! ఆంధ్రవిద్వల్లోకమీ గ్రంథము నాదరించుఁగాత!

నిడుదవోలు వేంకటరావు.

ఆంధ్రవాఙ్మయ ప్రపంచమున

చిన్నయసూరి అవతరణము

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

సంజీవనీవ్యాఖ్య.

శ్రీహయగ్రీవాయ = శ్రీహయగ్రీవమూర్తికొఱకు, నమః = నమస్కారము. సీ. బ్రహ్మ సకలసృష్టి । కాది భూతములుగ వేదము ల్నాలుగుఁ గలిగెఁబ. (భా. శాంతి. ౬-౪౭౮.) వానిని మధుకైటభాసురు లపహరించి పాతాళమున నడఁగించుటంజేసి బ్రహ్మచేఁ బ్రార్థితుండై శ్రీమహావిష్ణువు హయగ్రీవమూర్తిని ధరించి యా రక్కసుల వంచించి యవ్వేదములం దెచ్చి విధాతకొసంగఁ బ్రపంచసృష్టి సాగె నని భారతగాథ ననుసరించి గ్రంథకర్త యాంధ్రవాఙ్మయాదిభూత పంచమవేదభారతాంధ్రభాషా స్వరూపమును గాపాడి యాంధ్రలోకమున వెలయించుటకయి బాలవ్యాకరణము రచియింప నారంభించి గ్రంథాదినిఁ జేసిన హయగ్రీవ నమస్కారరూపమంగళాచరణము సాకూతముగ (విస్తర)మున్న దనఁదగును.

విస్తరము. బాలవ్యాకరణ మవతరించునాఁటి కాంధ్రభాష చాల దుఃస్థితికి రా నారంభించెను. అది గద్యరచనారంభకాల మగుటం జేసి వ్యావహారికాంధ్రభాషావాసనలు, పండితరచనలలోను తుదికి భారతముద్రణములలోను నెలకొనసాగెను. రసోదంచిత కావ్యరచనకుసయితము వ్యావహారికాంధ్రమే యుపయోగింపదగు ననియెడి యభిప్రాయము తలచూపసాగెను. అపండితులగు లేఖకపాఠకాదులమూలమున మహాప్రబంధములలోఁబడిన వ్యావహారికరూపములు ప్రాచీన మహాకావ్యముల ముద్రణములలో వెలయఁదొడఁగెను. అట్టియెడల బాలవ్యాకరణమే యవతరించియుండనిచోఁ బ్రాచీనాంధ్రభాషాస్వరూప మీపాటి కడుగంటియుండెడిది.

(ఆంధ్రవైయాకరణసార్వభౌమ, కళాప్రపూర్ణ, వఝ్ఝల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు రచించిన ఆంధ్రవ్యాకరణ సంహితాసర్వస్వము. మొదటి సంపుటము. పుటలు. 16,17. ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్ప్రకటితము.)

విషయసూచిక

విషయము.			పుట.
జననము - విద్యాభ్యాసము	...	...	3
పాండిత్యప్రకర్ష - ఉద్యోగప్రయత్నములు	...	...	8
పచ్చయప్పపాఠశాలాపండితపదవి	...	...	11
రాజధానీకళాశాలాపండితపదవి	...	...	15
వచనరచన - నీతిచంద్రిక	...	...	24
శబ్దలక్షణసంగ్రహము	...	...	45
ఆంధ్రశబ్దానుశాసనము	...	...	47
పద్యాంధ్రవ్యాకరణము	...	...	48
బాలవ్యాకరణము	...	...	50
చిన్నయసూరి నిఘంటువు	...	...	63
ఆంధ్రధాతుమాల	...	...	71
సంస్కృతసూత్రాంధ్రవ్యాకరణము	...	...	75
విశ్వనిఘంటువు, టీక	...	...	77
నీతిసంగ్రహము	...	...	78
అక్షరగుచ్ఛము	...	...	79
విభక్తిబోధిని	...	...	80
ఆంధ్రశబ్దచింతామణివ్యాఖ్య	...	...	81
చిన్నయసూరిగారి పద్యరచనలు - ప్రాస్తావికములు		...	,,
చిన్నయసూరి శిష్యులు, సమకాలికులు	...	...	83
చిన్నయసూరి కుటుంబము - అతని వ్యక్తిత్వము	...	...	88

శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరి జీవితము

మొదటి ప్రకరణము

పందొమ్మిదవశతాబ్దిని విలసిల్లిన ప్రసిద్ధపండితులలో పరవస్తు చిన్నయసూరి ప్రథమగణ్యుఁడు. ఈతఁడు రచించిన గ్రంథములలో బాలవ్యాకరణమును నీతిచంద్రికయు నించుమించుగ నూఱేండ్లనుండి పాఠశాలలలోను, కళాశాలలలోను నియతముగఁ బఠనీయగ్రంథములై పండితలోకమున ప్రామాణికములైనవి. ఆంధ్రదేశమంతటను నధికవ్యాప్తి నందినవి. అక్షరాస్యులగు తెలుఁగువారిలో నీతిచంద్రిక చదువని నేఁటివిద్యార్థికాని బాలవ్యాకరణము నెఱుఁగని పండితుఁడుగాని లేఁడని చెప్పుట సత్యోక్తియేకాని యతిశయోక్తికాదు. ప్రాచీనకాలమున వచనరచనకు వ్యాకరణరచనకు మార్గదర్శకుఁడగు "నన్నయ్య" వలె నవీనకాలమున నీరెండిటికి చిన్నయసూరి మార్గదర్శకుఁడగుటచేత "ఆనాఁడు నన్నయ్య, యీనాఁడు చిన్నయ్య" యను నానుడి యీతనియెడల సార్థకమైనది.

చిన్నయసూరి పై రెండుగ్రంథములేకాక బహుముఖముగా సంస్తవనీయమగు భాషావాఙ్మయసేవ గావించిన మహావిద్వాంసుఁడు. ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమున నవీనయుగప్రారంభదశలో ననఁగా పందొమ్మిదవశతాబ్ది ప్రారంభదశకమున చిన్నయసూరి ప్రభవించెను. అప్పుడే యాంగ్లేయులు మనదేశమున

తమ ప్రభుత్వమును సుప్రతిష్ఠితము గావించుకొని తమభాష యగు నింగ్లీషుభాషను రాజభాషగా నొనర్చి పరిపాలన ప్రారంభించిరి. పశ్చిమఖండవాసులైన యాంగ్లేయుల సమాగమము వలన వారినాగరకత సంస్కృతి దేశభాషల కొక నూతనవికాసము కలుగఁజేసినవి. తెనుఁగున నవ్యయుగచిహ్నములైన ముద్రాయంత్రములు - వార్తాపత్రికలు, విశ్వవిద్యాలయములు, వచనరచన, ప్రాచీనగ్రంథముద్రణము, భాండాగారస్థాపనము, భాషావాఙ్మయపరిశోధనము మున్నగుసంస్థలును, నుద్యమములును నానాఁడే మొలకలెత్తినవి. వానికిఁ దగినరీతిని దోహదము నిచ్చి యీనవ్యయుగనిర్మాణసౌధమునకుఁ బునాదివైచిన వారు భాషోద్ధారకులు “బ్రౌనుదొరవారు”. వారికాలమునందే చిన్నయసూరి కూలంకష మగు సంస్కృతాంధ్రభాషాపాండిత్యము సంపాదించి యీ నూతనోద్యమము లన్నిటిని గ్రహించెను.

బ్రౌనుదొరవారిపద్ధతి యీకాలమున నాంధ్రసారస్వతము నంతటిని నవీనరీతులను పునరుద్ధరించినదయ్యును, పండితలోకమునకు నుపాదేయమగురీతిని పెంపొందలేకపోయినది. చిన్నయసూరి యీనూతనపథకముయొక్క పరిస్థితిని గమనించి యది సంస్కరణార్హమని యెంచి యాయాశాఖలన్నింటియందు తాను పరిశ్రమచేసి యానవీనపథకమును ప్రాచీనసంప్రదాయములతో సమ్మేళనముచేసెను. ఇట్టి రెండుపద్ధతులను జోడించుట వలన నొకవిధమగు నూతనచైతన్యముగల సంస్కృతి యుత్పన్నమగుటకుఁ దగినయవకాశ మేర్పడినది.

ఈపద్ధతి పండితజనసమ్మతమగుటచేత నుత్తమసాహిత్య విద్యావ్యాప్తికి నెంతేని తోడ్పడినది. కాఁబట్టియే చిన్నయ సూరిని నవ్యవాఙ్మయయుగపురుషులలో నొకనిగా మనము పరిగణింపవలయును. ఆతఁడు నవీనోద్యమము లన్నిటియందును పాల్గొని యానాఁటి సాహిత్యప్రపంచమునకు నియంతగానుండిన మహారథుఁడు.

అయిన నీనాఁటి వాఙ్మయచరిత్రకారుల కేమి పండితుల కేమి చిన్నయసూరి సమగ్రజీవితము తెలియకపోవుటచేత నవ్యాంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమున నాతనికిఁ గల యగ్రస్థానము గుర్తింపఁబడలేదు. రాబోవుప్రకరణములలో నాతఁ డేవిధముగా నీనవీనోద్యమరథమును నడిపించి యజరామరకీర్తి గడించి శకపురుషుఁ డయ్యెనో చదువుదము.

రెండవ ప్రకరణము

జననము - విద్యాభ్యాసము

చిన్నయసూరి చాత్తాదవైష్ణవసంప్రదాయమునకుఁ జెందిన వాఁడు. వీరినే సాతాను లని యందురు. వీ రుభయవేదాంత ప్రవర్తకులగు వైష్ణవాచార్యులతో సమానప్రతిపత్తి గడించిన వారు. చిన్నయసూరి పూర్వికు లుత్తరదేశస్థులు. పరవస్తు మఠమను నొకమఠమువారిశిష్యులు. వీరికిని బ్రాహ్మణులవలె సూత్రగోత్రములు గలవు. సూరిగారు ఆపస్తంబసూత్రులు. గార్గేయసగోత్రులు. యజుశ్శాఖాధ్యాయులు. వీరి తండ్రి గారు వేంకటరంగరామానుజాచార్యులుగా రుభయవేదాంత

ప్రవర్తకులై చెన్నపురమున తిరువల్లిక్కేణిని రామానుజకూటమునందు శిష్యులకు వైష్ణవమతసిద్ధాంతములను బోధించుచుండిరి. ఇట్లుండఁగా కొంతకాలమునకు శ్రీప్రతివాది భయంకరము శ్రీనివాసాచార్యులవారు వీరి బోధనాశక్తిని గమనించి శ్రీ రామానుజులవారి జన్మస్థలమగు శ్రీపెరంబుదూరునకుఁ దీసికొని పోయిరి. అచ్చట కోవెలయందు వీరిని ద్రవిడవేదపారాయణాధ్యాపకులుగా నియమించి తగినవసతు లేర్పఱచిరి. శ్రీపెరంబుదూరున రామానుజాచార్యులవారు నివసించుచు నచ్చటికి వచ్చినవారి నందఱిని వైష్ణవమతప్రవిష్టులుగా నొనరించుచుండిరి.

వీరు ద్రవిడవేదమేకాక సంస్కృతము, ప్రాకృతము, ద్రావిడము, తెనుఁగు మొదలగుభాషలు చక్కఁగా తెలిసినవారు. కనుక బాలురకు పాఠములుకూడ చెప్పెడివారు. రామానుజాచార్యులవారికి సూరిపుట్టుకకుముం దొక్కకొమరితమాత్రమే యుండెడిది. ఆమె వితంతు వయ్యెను. వీరిభార్య శ్రీనివాసాంబ దంపతు లిరువురును పురుషసంతతి లేకపోవుటచే మిక్కిలి చింతించుచుండిరి. చాలకాలము గడిచినను వారికోర్కె నెఱవేఱలేదు. తుట్టతుదకు వీరిమిత్రులగు శ్రీనివాసాచార్యులవారు పుత్త్రోత్పత్తికొఱకు నొకయాగమును చేయించిరి. ఆ యాగపాయసమును భుజించినవెనుక నాదంపతులకు క్రీ. శ. ౧౮౦౬ ప్రభవసంవత్సరమున నొకపుత్త్రుఁడు జన్మించెను. అతఁడే మన కథానాయకుఁడు.

ఈతనికి తలిదండ్రులు చిన్నయ్య యని నామకరణము కావించిరి. ఈబాలునికి కుడికంటియందు నల్లగ్రుడ్డుస్థలము కొంచెము మాఱియుండెను. ఇది యొకశుభలక్షణ మని దీనిని గలి

గినవారు శాశ్వతమగుకీర్తిని సంపాదింతు రని పెద్దలు చెప్పుచుం డెడివారు. తలిదండ్రులును చాల కాలమునకు జన్మించిన పుత్త్రుఁడగుటచే నీతనిని మిగుల గారాబముతో పెంచుచుండిరి. ఈకారణముచేత చిన్నయకు పదునాలేండ్లు వచ్చువఱకు విద్యయం దాసక్తిగలుగుటకు నవకాశమే లేకపోయెను. తనతల్లితో పేరంటమునకుపోయి పాటలను పాడుచుండెడివాఁడు. ఇతర బాలురతో నాటపాటలతో కాలముఁబుచ్చెడివాఁడు. ఒకనాఁడు తండ్రిస్నేహితులగు కంచి రామానుజాచార్యులవా రితనినిఁ జూచి చదువులేని యీబాలుఁ డెవఁ డని ప్రశ్నించిరి. విద్యాగంధము లేనిబాలుని తనకుమారుఁ డని చెప్పుటకు తండ్రి సంకోచించెను. కాని రామానుజాచార్యులవా రాబాలుని పిలిచి నాయనా "మీతండ్రిగారు వయోవృద్ధులేకాక గుణవృద్ధులు గురుపదారూఢులు నై యున్నారు. మావంటివా రెందఱో వారివద్ద శుశ్రూష లొనర్చి విద్యావంతులైనారు. అట్టి మహావిద్వాంసునికడుపున నీయట్టి నిరక్షరకుక్షి జన్మించినాఁడు. నీకైనను బాల్యదశ గడచిపోయినది. నాలుగక్షరములు నేర్చుకొనకుండ వృథా కాలక్షేపముచేసిన నీతలిదండ్రులకు చెడ్డపేరు తెచ్చెదవు." అని చీవాట్లుపెట్టిరి. ఆమాటలు చిన్నయకు వాడిములుకులవలె మనముఁన నాఁటి నాఁటినుండియుఁ దదేక దీక్షతో చదువుటకు పూనుకొనెను. తత్క్షణమే తండ్రిదగ్గఱ కరుదెంచి తనకు పాఠము చెప్పు మని కోరెను. ఆతఁడు తన స్నేహితులును శిష్యులును నైన రామానుజాచార్యులవారికి చిన్నయకు చదువునేర్పుటకు నొకజాబు నిచ్చెను. అది తీసుకొని పోయి వారి కందియ్యఁగా వా రత్యాశ్చర్యనిమగ్నమానసులై

"నీవు చదువువాఁడవా ? నాకు చాల సందేహముగా నున్న" దనిరఁట. కాని చిన్నయ తాను తప్పక చెప్పినట్లు విని చదువుకొనెద నని బదులుచెప్పినంతనే యాచార్యులవారు ఇసుకయందు మొదట ఓనమాలను వ్రాసియిచ్చి చిన్నయను వ్రాయుమని కోరిరి. ఆతఁడు తడుముకొనకుండ నటులనే తిరిగి వ్రాసెను. దానిని చూచి "యీబాలుఁడు బుద్ధిమంతుఁ డని గ్రహించి అచ్చులను హల్లులను వ్రాసియిచ్చిరి. గురువుగారు భుజించివచ్చు నంతలో చిన్నయ వాని నన్నింటిని చక్కఁగా వ్రాసి చూపెను. ఆచార్యులవారు చాల సంతోషించిరి. చిన్నయ హృదయక్షేత్ర మున నీరీతిగా నాటఁబడిన విద్యాబీజములు మెఱుపుతీగెలవలె ననతిస్వల్పకాలములో చక్కఁగా వృద్ధిచెంది పుష్పించి ఫలించినవి. పదునాఱేండ్లవఱకు పాండిత్యవాసనయే లేనిబాలుఁడు ముప్ప దేండ్లకు లోపుననే సాహితీసముద్రమును మథించి పాండిత్య పర్వతశిఖరము నధిరోహించినాఁడన్న విస్మయావహముకాదా! పుట్టుకతోడనే ప్రతిభాశాలురకు ప్రజ్ఞావిశేషము గలుగు నను సూత్ర మీతనియెడల ననువర్తింప లేదు.

సహజముగా గురువులయం దుండెడిభక్తిచేతను చదువు నందలి శ్రద్ధచేతను చిన్నయ త్వరలోనే గుణింతమును వాక్య లేఖనమును నేర్చెను. లేఖనముతోకూడ వాచకత్వమునలవఱచు కొనుటకు పద్యములు శ్లోకములు చదువుట ప్రారంభించెను. ఆకాలమున నిప్పటివలె వీథిబడులు పాఠశాలలు విశేషముగా లేవు. గురువులవాసగృహములే విద్యాస్థానములు. చదువులు చాలవఱకు లిఖితపుస్తకరూపమునఁగాక వాగ్రూపముగానే యుండెడివి. చిన్నయ యీపద్ధతి ననుసరించి సంస్కృతాంధ్ర

భాషల రెండింటిని చదువ మొదలిడెను. మొదట బాలరామాయణము, అమరమును, ఆంధ్రనామసంగ్రహమును వల్లెవేసెను. అతఁడేకసంతగ్రాహి యగుటచే వాటినన్నింటిని కొలఁదికాలములోనే హృదయంగతము కావించుకొన్నాఁడు. కొంతకాలమునకు తండ్రి యీతనిని పరీక్షింపఁదలఁచి పిలిపించి అమరమున కొన్ని ప్రశ్నలను వేసినాఁడు. చిన్నయ ఝటితిస్ఫూర్తితో జవాబిచ్చి తండ్రిని సంతోషాంబుధి నోలలాడించినాఁడు. ఆతఁడు తనకుమారుఁ డింక సాహిత్యమును చదువ నక్కఱలేదనియు శాస్త్రమువైపు నాతని దృష్టి ప్రసరింపఁజేయవలయు ననియు ముఖ్యముగా వ్యాకరణశాస్త్రము నభ్యసించవలసినదనియు బోధించి తానే యావ్యాకరణవిద్యఁ గఱపుటకు పూనుకొనెను. కాని యింతలో చిన్నయతండ్రికి మదరాసునందు "ఈస్టిండియాకంపెని" వారి సుప్రీముకోర్టున న్యాయశాస్త్రవేత్తగా నుద్యోగ మయ్యెను. దీనికి కారకు లాకాలమందు మదరాసుపుర ప్రముఖులలో ప్రథమగణ్యులగు గాజుల లక్ష్మీనరసింహము శ్రేష్ఠిగారు.

తండ్రిగారితో చిన్నయసూరి చెన్నపురికి వచ్చి వ్యాకరణము మాత్రమేకాక, అరవము, తెనుఁగు, ప్రాకృతము మొదలగు భాషలను నేర్చెను. కంచి రామానుజాచార్యులవారియొద్ద తర్కము, మీమాంస అలంకారముల నభ్యసించెను. శ్రీరామాశాస్త్రు లనెడు నొకవైదికవిద్వాంసునియొద్ద వేదమును వేదార్థమును గ్రహించెను. వారివలననే చిన్నయసూరి యనితరలభ్యమగు హాయగ్రీవమంత్రమును నుపదేశమును పొందెను. ఈమంత్రోపదేశమువలన చిన్నయసూరి తనపాండిత్యమునకు తోడుగా వేదాంతవిజ్ఞానసంపత్తినిఁ బడసెను. తనకాలములో నంతటిప్రతిష్ఠ

సంపాదించుటకు యీమంత్రోపాసనాబలమే కారణము. కేవలము ప్రత్యక్షప్రమాణవాదులగు నీనాఁటివారికి నిట్టిసంఘటనలు విడ్డూరముగాఁ గానవచ్చును. కాని యాకాలమందలి మఱికొంతమంది కవిపండితుల చరిత్రలు పరిశీలించిన నిది యథార్థ మని గోచరింపక మానదు.

మూఁడవ ప్రకరణము

పాండిత్యప్రకర్ష - ఉద్యోగప్రయత్నములు

కాలక్రమమున సహజ మగు ప్రతిభాసంపత్తికిఁ దోడుగా హాయగ్రీవమంత్రబలముగూడ ననుకూల మగుటచేత ముప్పదేండ్లు వచ్చుసరికి చిన్నయ సంస్కృతాంధ్రద్రవిడములను మూడుభాషలయందు కూలంకషమగుపాండిత్యమును సంపాదించెను. కేవలము లక్షణగ్రంథములగు వ్యాకరణాదిశాస్త్రములయందు పరిశ్రమఁజేసి లక్ష్యపరిజ్ఞానము నెఱుఁగని కొంతమంది లౌకికపండితులవలెఁగాక చిన్నయసూరిసిద్ధాంతకౌముదిని నామూలాగ్రముగా నాకళించినవాఁడయ్యు దానికి లక్ష్యములగు సంస్కృతకావ్యపఠనమునుగూడ సంపూర్తిఁ గావించినవాఁడు. తెనుఁగుభాషలో నారీతిగనే లక్షణగ్రంథములగు నాంధ్రశబ్దచింతామణి, యథర్వణకారికావళి, అప్పకవీయము మున్నగు వానిని చక్కఁగ పరిశీలించుటయేకాక భాషయందు ప్రామాణికములైన నన్నయతిక్కనాది మహాకవుల కావ్యలక్ష్యగ్రంథములను పైవానితో సమీచీనముగా సమన్వయముఁ గావించుచు వచ్చెను. వ్యాకరణసూత్రములకును ప్రామాణికకవి

ప్రయోగమునకును నైక్యభావము సమకూర్చుట వ్యాకరణరచ
నకుఁబునాదివంటిది. ఈసమన్వయపద్ధతిని తొలినుండియు గ్రహిం
చినవాఁ డగుటచేతనే చిన్నయ తరువాతికాలమున బాలవ్యా
కరణమువంటిప్రశస్తగ్రంథమును నిర్మించుటకు సమర్థుఁడైనాఁడు.

ఆకాలమున నాంగ్లేయభాషయందే వ్యవహరించు రాజ
కీయోద్యోగులకు తెనుఁగుదేశమునఁ దెనుఁగుభాష నేర్చుకొన
వలసిన యావశ్యకత యేర్పడినది. వారికి తెనుఁగు నేర్పెడుపండి
తునికి నారీతిగనే యాంగ్లేయభాషాపరిజ్ఞాన మావశ్యకమైనది.
అయినను మన తెనుఁగుపండితులు సంస్కృతముఁ జదువుకొని
నను చాంధసులగుటచే పాశ్చాత్యభాషయగు నాంగ్లేయభాషను
నేర్చుకొనుట కెంతమాత్ర మంగీకరింపరైరి. కొందఱు దానిని
మ్లేచ్ఛభాష యని గర్హించిరి. చిన్నయసూరి లోకజ్ఞుఁ డగుటఁజేసి
దేశకాలపరిస్థితుల గమనించి తాను గొప్ప సంస్కృతపండితుఁ
డయ్యు నాంగ్లేయభాషను నేర్చెను. ఈవిధముగా నాంగ్లభాషా
ప్రాముఖ్యమును గుర్తించు టాతని నవీనదృక్పథమున కొక
తార్కాణము. ఈభాషాపరిచయముతో కంపెనీవారి ప్రభు
త్వమునం దుండు నున్నతోద్యోగులతో స్నేహభావమును
బెంపొందించుకొని చిన్నయసూరి వారియనుగ్రహమునకుఁ
బాత్రుఁడైనాఁడు. ఇంతియేకాక యీనాఁటి కొంతమందిరచ
యితలవలె తమ కేదో భాషాజ్ఞానము కలుగఁగానే గ్రంథరచన
కుపక్రమించునట్లుగాక నికరమును నిర్దుష్టమును నిరవద్యమును
నగుపాండిత్యము పండఁబారినవెనుకఁగాని చిన్నయసూరి గ్రంథ
రచన కుపక్రమింపలేదు. విద్యాపరిజ్ఞానముతోఁగూడ ననుభవ

మును మేళగించి గ్రంథరచన ప్రారంభించుటచే నీతని గ్రంథము లుత్కృష్టములై యలరారుచున్నవి.

ఇట్లుండఁగా క్రీ. శ. ౧౮౩౬-వ సంవత్సరమున వీరితండ్రి వెంకటరంగరామానుజాచార్యులవారు కాలగతినొందిరి. అప్పటికి వారివయస్సు నూటపదిసంవత్సరములు. సుప్రీముకోర్టున న్యాయాధిపతిగనున్న తండ్రి కాలధర్మమునొందుటచే సంసారభారమంతయు చిన్నయసూరిపైఁ బడెను. వెంటనే యుద్యోగప్రయత్నముచేసినను లభ్యము కాకపోవుటచే కొంతకాలము వీరికుటుంబమునకు భోజనవసతులుకూడ సరిగా లభింపని పరిస్థితు లేర్పడెను. చిన్నయసూరి యట్టి క్లిష్టపరిస్థితులలోకూడ తన సాహిత్యవిద్యాపరిశ్రమను సాగించుచు కుటుంబభారమును నిర్వహించెను. ఇది సులభసాధ్యమైనపని గాదు. కాని చిన్నయసూరి దైవభక్తిపరాయణుఁ డగుటచే నీ విపదాంభోధి నెదుర్కొని యచిరకాలములోనే దానిని తరింపఁగలిగెను. ఆతని యదృష్టవశమున చెన్నపురియందలి "ఆస్టను" మిషను పాఠశాలయందు కొలదివేతనముపై నొక యుపాధ్యాయపదవి లభించెను. ఇంతేకాక యీతని కాంగ్లభాషాపరిజ్ఞాన ముండుటచే కొందఱు క్రైస్తవమతాచార్యు లీతనివద్ద తెనుఁగుపాఠములు చెప్పించుకొనుచుండిరి. సాహిత్యవిద్యయం దనుపమానపాండిత్యము కలవాఁడగుటచే చిన్నయసూరివద్ద పెక్కుమందివిద్యార్థులు పాఠములు నేర్చుకొని పండితపరీక్షలకు వెళ్లెడివారు. ఆపరీక్షలలో తక్కిన గురువులవద్ద నేర్చినవారికన్న చిన్నయశిష్యులు ప్రతిపరీక్షయందును ప్రథములుగా నుత్తీర్ణు లగుచుండిరి. దీనిచేత నీతనికీర్తిచంద్రికలు చెన్నపురిలో నలుదెసల వ్యాపింపఁజొచ్చి,

నవి. ఈతనిపాండిత్యప్రతిభ, బోధనాశక్తి, విషయవైశద్యము, విచక్షణపరిజ్ఞానము నాకాలమందలి పండితమండలినేకాక పుర ప్రముఖులలో ముఖ్యులగు శ్రీగాజుల లక్ష్మీనరసింహశ్రేష్ఠి, న్యాయాధిపతి కలువలపల్లి రంగనాథశాస్త్రి, పచ్చయప్పధర్మ సంస్థప్రధానాధికారి కోమలేశ్వరపురపు శ్రీనివాసపిళ్లె మున్నగు వారల నాకర్షించి ముగ్ధులను గావించినది. ఆకాలమునందు చెన్నపురిలో జరుగు పండితసభలకుఁగూడ నీతని నాహ్వానించు చుండెడివారు.

నాల్గవ ప్రకరణము

పచ్చయప్పపాఠశాలాపండితపదవి

చిన్నయసూరి పండితసభల కాహ్వానింపఁబడుట కవకా శము నాతఁడు పాఠశాలలో ప్రవేశించిన రెండవయేటనే తట స్థించినది. క్రీ. శ. ౧౮౩౭-వ సంవత్సరమున విక్టోరియాచక్ర వర్తినీపట్టాభిషేకమహోత్సవము లండనునగరమున జరిగెను. అప్పటికి హిందూదేశమున ఈస్టిండియాకంపెనీవారియధికారమే చెల్లుబడి యగుచున్నను సామ్రాజ్యాధికారిణి గావున మన చెన్నపురినిగూడ నొకమహాసభ యేర్పాటుగావింపఁబడినది. ఆ సభయందనేకులు విద్వాంసులు విద్వత్కవులు విక్టోరియాచక్ర వర్తిని నాశీర్వదించుచు రచనలను గావించిరి. తెనుఁగుభాషలో చిన్నయసూరి విక్టోరియాచక్రవర్తినీమకుటాభిషేకమహోత్సవ పద్యరత్నము లనుపేర తొమ్మిదిపద్యములు రచించి చదివెను. అవి సభ్యులను విశేషముగా నాకర్షించినవి. నిశితమైన పాండిత్య

ప్రకర్షకుఁ దోడుగా నిరుపమానమగు కవితారచనకూడ కలుగుటచే చిన్నయసూరిప్రతిభ సర్వేసర్వత్ర వ్యాప్తిఁజెందినది. ఆప్టనుపాఠశాలయందలి పండితపదవి యాతనికి పాండిత్యమునకు సరిపోయినది కాదనియు నంతకంటె నున్నతమును ప్రసిద్ధమును నగుస్థానము లభింపవలె ననియు ప్రజలు భావించుండిరి.

ఇంతలో చిన్నయసూరిజీవితములోని యుచ్ఛదశ ప్రారంభమగుట కనువగుపరిస్థితి యేర్పడినది. దానకర్ణుఁ డనిప్రసిద్ధిఁ జెందిన పచ్చయప్పమొదలిపేర స్థాపించినవిద్యాసంస్థయందు పండితుఁడొకఁడు కావలసివచ్చెను. అప్పటి కీవిద్యాసంస్థకు నధికారవర్గ మొకటి యేర్పడియుండెను. దాని కధ్యక్షులు శ్రీ కోమలేశ్వరపురపు శ్రీనివాసపిళ్లెగారు. వారు పుట్టుకచే తమిళులయ్యును తెనుఁగుభాషయం దభిమానముఁ గలవారు. వీరు శ్రీ ఏనుఁగుల వీరాస్వామయ్యగా రను దుబాసిగారి జీవితచరిత్రను వచనరూపముగ రచించియున్నారు. అట్టి యాంధ్రభాషాభిమాని చిన్నయసూరిని తొలుత గుర్తించినవారగుటచేత నాతని పిలిపించి పచ్చయప్పపాఠశాలయందు పండితపదవి నొసఁగిరి. ఇది క్రీ. శ. ౧౮౪౪-వ సంవత్సరప్రారంభమున జరిగినది. ఆకాలమునాఁటికి మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడకపోవుటచే నున్నతపాఠశాలలనుపేర మూఁడుపాఠశాలలుమాత్రమే చెన్నపురమున నుండెడివి. అవి ౧. రాజధాని యున్నతపాఠశాల, ౨. పచ్చయప్ప యున్నతపాఠశాల, 3. క్రైస్తవయున్నతపాఠశాల. ఇచ్చట నున్నతవిద్య గఱపఁబడుటచే వీని కాపేరు వచ్చినది. ఆనాఁ డున్నతవిద్యయనఁగా నేఁటి కళాశాలలో గఱపఁబడు పట్టపరీక్షాదివిద్యలని యెఱుఁగఁదగినది. విశ్వవిద్యాలయ

స్థాపన మైనవెనుక కళాశాలలస్థాపనకూడ జరిగినది. నాఁటినుండి కళాశాలావిద్యల కున్నతపాఠశాలలు సోపానములైనవి. ఆపాఠశాలయందు నాలుగేండ్లు చిన్నయసూరి పనిచేసినట్లుగా నాపాఠశాలాసాంవత్సరికనివేదికలు తెలుపుచున్నవి. అచ్చట పండితపదవి నిర్వహించుటయేగాక గ్రంథరచన చేయుచు ప్రతిసంవత్సరము పాఠశాలావార్షికోత్సవములయందు పచ్చయప్పమొదలియారినిఁ గూర్చి పద్యములు శ్లోకములు వ్రాయుచుండెడివారు. ఈతఁడు ౧౮౪౫-౪౬-౪౭ సంవత్సరములలో రచించిన పద్యములు శ్లోకములు "పచ్చయప్ప యశోమండనము" అనుగ్రంథమున క్రీ. శ. ౧౮౫౦-వ సంవత్సరమున ప్రకటింపఁబడినవి. అందు చిన్నయసూరి తెనుఁగుపద్యములేకాక యితరసంస్కృతపండితులు వ్రాసిన శ్లోకములును ద్రవిడపండితులు వ్రాసిన యరవపద్యములునుగూడ ముద్రితములైయున్నవి. ఆపద్యములలో సభలో మెప్పుగొన్న కొన్నింటికి పారితోషికములుకూడ నిచ్చెడువారు. అట్టి పారితోషికములు చిన్నయసూరి ప్రతివత్సరమును పొందెడివాఁడు. అందుచేత సమకాలికులకు, సహాధ్యాయులకు నీతనిపై నీర్ష్యాభావ మంకురించినది. పైఁగా చిన్నయసూరి బ్రాహ్మణేతరకులమునకుఁ జెందిన సాతానివైష్ణవుఁ డగుటచే కేవలము విశిష్టాద్వైతసంప్రదాయమును పాటించు వైష్ణవపండితులును నితర స్మార్తపండితులునుగూడ చిన్నయసూరి నిత్యానుష్ఠానపరత్వము, నియమవిశేషము గ్రహింపకయే ద్వేషింపసాగిరి. చిన్నయపద్యములందలి రచనాసౌందర్యము చిన్నయసూరి కవితాకమనీయతను చదువరులకు చవిచూపుట కలభ్యమగు నాగ్రంథమునుండి రెండుపద్యము లుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"గగనం బట్లు రసప్రపూర్ణవిలసత్కుంభంబుల న్నిటి య
భ్రగసాలంబుగతి న్సితచ్ఛదముల న్భాసిల్లి మేరుక్రియన్
జగదామోదిసువర్ణభాస్వరముగా జానొంది పచ్చావనీ
శగుణంబు ల్గణుతించు కోశ మిది యిచ్చ న్మెచ్చఁ గావించెడిన్."

"ఆశావధూటికాకేశపాశములకు మల్లీమతల్లి సంపత్తి నెఱపి
యామినీకామినీస్వామిపక్షమునకు స్వచ్ఛాంగరాగవిభ్రమ మమర్చి
వారాశిఁ గూరుకు వారిజేక్షణునకు హీరవర్మశ్రీ రహింపఁ జేసి
యామరసామజాతాస్యబింబమునకు ముత్యాలమొగపుట్టు ముసువుఁ జూపి
డంబు దళుకొత్త నెవని యశంబు విష్టపంబునకురవణంబు నందంబు మీఱు
నమ్మహాశీలుసుగుణాలతాలవాలు,పచ్చ నరపాలు నిలఁ బోలువారుగలరె॥

ఇట్లు పద్యరచనయందే కాక పాఠములు చెప్పుటయందును చిన్నయసూరి మిగుల శ్రద్ధవహించి ప్రాచీనసాహిత్యమునందలి కేవల వ్యాకరణచ్ఛందోలంకారవిషయములే కాక మూలకథావిన్యాసము, అర్థసంగ్రహము, మనోహరశైలి, లక్ష్యలక్షణసమన్వయము మున్నగువానినిగూర్చి విద్యార్థులకు సుగమముగా నుండునట్లు బోధించెడివాఁడు. తానుకూడ నొకవిద్యార్థివలె రేయింబవళ్లు పరిశ్రమచేయుచు తనయొద్ద చదివినశిష్యులను తన్ను మించినవారినిఁగా చేయుటకు ప్రయత్నించెడివాఁడు. ఇట్టి యున్నతాశయములతో నున్నతవిద్య నేర్పిన చిన్నయసూరి వంటిపండితుఁడు నేఁటియధ్యాపకబృందమున కాదర్శప్రాయుఁడుగదా !

ఐదవ ప్రకరణము

రాజధానీకళాశాలాపండితపదవి

చిన్నయసూరి వాఙ్మయప్రపంచమున చిరస్థాయియగు కీర్తిఁ బడయుటకు రాజధానీకళాశాలపండితపదవియే కారణభూతమైనది. కళాశాలలపండితపదవి యానాఁడు నేఁటివలె కేవలము సాహిత్యపాఠములకే సంబంధించినదికాదు. అంతకంటె నుత్కృష్టములగు న్యాయశాస్త్రము, తర్కము, వ్యాకరణము విద్యార్థులకు బోధింపవలసిన యావశ్యకత యుండెడిది. మన రాజధానిలో నీకళాశాలాపండితపదవియొక్క చరిత్రము మనము పరిశీలించినచో చిన్నయసూరికాలమునాఁటి కాపదవి యెట్టి గౌరవపరిణామము పొందినదో గ్రహింపఁగలము. మన రాజధానిలో చెన్నపురిలో కంపెనీప్రభుత్వమువారు క్రీ. శ. ౧౮౧౨వ సంవత్సరమున ఫోర్టుసెంటుజార్జికోటలో నొకకళాశాలను స్థాపించిరి. దీనిలో ప్రభుత్వమున రాజకీయశాఖలో పనిచేసెడు నాంగ్లేయులకుమాత్రమే దేశభాషలగు తెలుఁగు తమిళభాషలలోను భారతీయభాషయగు సంస్కృతములోను శిక్షణ నిచ్చెడువారు. మరియు నాయుద్యోగులే న్యాయస్థానములలో తీర్పుచెప్పు నధికారముకలవా రగుటచే హిందూధర్మశాస్త్రము నందుకూడ వారు పరిశ్రమచేయుట యావశ్యకమైనది. పండితులుకూడ నాశాస్త్రమున ప్రావీణ్యముఁ గలవారై యుండిరి. ఇట్టి పండితులలో మొదట నీకళాశాలయందు తెలుఁగుభాషలో నియమితులైనవారు శ్రీ వేదము పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు. వీరికి సహాయకారియగు పండితునిగా శ్రీరావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రి

గారిని నియమించిరి. ఇందులో ప్రధానపండితునికి నాకాలమున జీతము నెలకు నూటడెబ్బదియైదురూప్యములు. పట్టాభిరామ శాస్త్రిగారు ౧౩-౯-౧౮౭౦-లో కీర్తిశేషులైరి. ఆకాలమున పండితునికి నూటడెబ్బదియైదురూప్యములజీతము ననుసరించి నచో నీకాలమున ౧౪౦౦ రూప్యములవేతనము నియ్యవలసి యుండెను. దీనినిబట్టి యాకాలమున నాపదవి కెంతగౌరవ ముండెడిదో తెలియుచున్నదికదా!

పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు ౧౮౧౬-సం॥లో తెనుఁగున పద్యాంధ్రవ్యాకరణమును పట్టాభిరామపండితీయ మనుపేరున రచించిరి. మఱియు ధాతుమాల యనుగ్రంథమును రచించిరి. వీనిలో రెండవది యముద్రితము. గురుమూర్తిశాస్త్రిగారు క్రీ. శ॥ ౧౮౩౬-వ సంవత్సరమున నొకవిపులమగు తెనుఁగువ్యాకరణమును రచించి యానాఁడే ముద్రించిరి. ఈవ్యాకరణగ్రంథములు చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణరచనమునకు నెట్లు మార్గదర్శకములైనవో రాఁబోవుప్రకరణములలో చదువుదము. గురుమూర్తిశాస్త్రిగారు క్రీ. శ॥ ౧౮౩౭-లో చనిపోయిరి. వీరివెనుక పుదూరి సీతారామశాస్త్రులవా రాస్థానమున నియమితులైరి. వీరు క్రీ. శ॥ ౧౮౪౦ వఱకు పనిచేయుచుండఁగా నీకళాశాల నెత్తివేసి కంపెనీప్రభుత్వమువారు రాజధానియున్నతపాఠశాలను స్థాపింపఁజేసిరి. దీనియందు విశేష మే మనఁగా స్వదేశీయులగు వారికిఁగూడ నిందు విద్య నేర్చుకొనుట కవకాశ మియ్యఁబడినది. ఇదియే నేఁటి 'రాజధానికళాశాల' అనఁగా ప్రెసిడెన్సీ కాలేజికి మూలమైన సంస్థ. క్రీ. శ॥ ౧౮౫౭-లో మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము స్థాపితమైనవెనుక నిది కళాశాలగా

చేయఁబడి ప్రథమశాస్త్రపరీక్ష పట్టపరీక్షతరగతులు నెలకొల్పఁబడినవి. ఆనాఁటికి విశ్వవిద్యాలయమున కంతటికి నిది యొక్కటే కళాశాల. ఈకళాశాలలో పూర్వమువలెనే తెలుఁగు, తమిళము, సంస్కృతము మున్నగు శాఖలయందు పండితులు కావలసివచ్చినది. కాని పూర్వపురీతిగాఁగాక యేభాష బోధించెడువా రాభాషాసాహిత్యపాఠములనే బోధింపవలసిన నియమ మేర్పడినది. అనఁగా పాఠ్యప్రణాళికలో శాస్త్రము, సాహిత్యము వేఱువేఱుగా విభజింపఁబడినవి. అయినను తెలుఁగు పండితులకుమాత్రము ఛందోవ్యాకరణాలంకారములయందు సంస్కృతసాహిత్యమునందు నసాధారణపాండిత్య మావశ్యకమని నిర్ణీతమైనది.

ఈనూతనపాఠశాలయందునుగూడ సీతారామశాస్త్రిగారే తెనుఁగుపండితులై యాతేండ్లకాలము నిర్వహించిరి. కాని క్రీ. శ. ౧౮౪౭-లో నీపండితపదవియం దొకనూతనాధ్యాపకుని నియమించుపరిస్థితి యేర్పడినది. ఈకళాశాలలో నింగ్లీషు భాష ప్రధానభాషగానుండి ఉత్తమసాహితీపద్ధతులపైని శిక్షణ గఱపఁబడుచుండుటచే దేశభాషాపండితులకుఁగూడ కొంత యాంగ్లభాషాపరిచయము కలుగుట యావశ్యకమైనది. దీని కొఱకు క్రీ. శ. ౧౮౪౭-లో కేవల ప్రాచీనపండితులై యాంగ్ల భాష నెఱుఁగని సీతారామశాస్త్రులవారి నాస్థానమునుండి తప్పించి క్రొత్తపండితునికొఱకు ప్రకటన గావించిరి. సీతారామ శాస్త్రులవారు, తెనుఁగువా రాబాలగోపాలము ననవరతము నభ్యసింపఁదగిన "పెద్దబాలశిక్ష" యను గ్రంథమును ౧౮౪౯-లో రచించి ప్రకటించిరి. వీరే మొదట తెనుఁగువ్యాకరణమును

ప్రశ్నోత్తరరూపముగా విద్యార్థులకు సులభముగా బోధపడు నట్లు ప్రశ్నోత్తరాంధ్రవ్యాకరణము అను పేర రచించి క్రీ. శ. ౧౮౩౬-లో ప్రకటించిరి.

పై ప్రకటన వెలువడినతోడనే పండితులందఱును చిన్నయసూరిని ఈపదవికి నభ్యర్థించుచు నొకవిజ్ఞాపనమును నాకాలమున కళాశాల కధ్యక్షులును రాజధానివిద్యాశాఖాధికారియు నగు శ్రీ A. J. ఆర్బత్ నాటుదొరగారికి పంపు మని ప్రోత్సహించిరి. ఆతఁ డట్లే యొక్కవిజ్ఞాపనపత్రమును పంపెను. కాని యీనాఁటివలె నీపండితపదవు లధికారుల హస్తగతములు కాక ప్రసిద్ధులగు విద్వాంసులసభలో పాండిత్యపరీక్షయం దభ్యర్థి యుత్తీర్ణుఁడై యుండవలెను. ఈసూత్రము ననుసరించి చిన్నయసూరియు నట్టి విద్వత్సభాముఖమున తనయభ్యర్థిత్వము సమర్థించుకొనవలసివచ్చెను.

అట్టిసభను విద్యాధికారియగు ఆర్బత్ నాటుదొరగారు ముగ్గురు మహావిద్వాంసు లగుపండితులను పిలిపించి చిన్నయసూరిగారిని పరీక్షింపఁగోరెను. కాని యాసభలోనే పురాణము హయగ్రీవశాస్త్రిగారనుపండితుఁడు తానుకూడ నొకయభ్యర్థిగా నుండు నని సభలో వెల్లడించెను. అది కొంత చట్టమునకు విరుద్ధమైనను పండితులప్రోద్బలముచే ఆర్బత్ నాటుదొర యంగీకరించెను. వీరిరువురను పండితులు పరీక్షించిరి. అందులో చిన్నయసూరిగారినే ప్రథమగణ్యునిగా పరీక్షితు లేకగ్రీవముగా తీర్మానించిరి. తత్క్షణమే యాతఁడు రాజధానికళాశాలలో ప్రధానపండితుఁడుగా క్రీ. శ. ౧౮౪౭-లో నియమితుఁ డయ్యెను.

నియమితుఁడైననాఁటనుండియు చిన్నయసూరి కడుజాగరూకతతో తనపండితపదవి నిర్వహించుచు ననతికాలములోనే యార్బత్ నాటుదొరవారి యాదరాభిమానములను చూఱగొనెను. విశ్వవిద్యాలయమునకు మూలభూత మగు నీకళాశాలాధ్యక్షుఁడే యాకాలమున మదరాసురాజధానికంతటికి విద్యాధికారిగ నుండుటచేత ఆకళాశాలాపండితులకు వారి గ్రంథములకు దేశములో విశేషమగుపలుకుఁబడి వ్యాప్తి యుండెడివి. ఆర్బత్ నాటుదొర దేశభాషాపండితులను ప్రత్యేకముగా గౌరవించుస్వభావముకలవాఁడు. ఆకాలమున కళాశాలాపండితులందఱు "శాస్త్రి" యనునుపనామమును ధరింపవలసిన నియమము కలదు. తెనుఁగుదేశపుసంప్రదాయము ననుసరించి వైదికశాఖలో బ్రాహ్మణులుమాత్రము పుట్టుకచేత శాస్త్రినామమును ధరింతురు. అది వంశపారంపర్యముగా వచ్చుచుండును. కాని నియోగిశాఖలోనివా రట్టి శాస్త్రిపదమును పండితవృత్తిలో నున్నను ధరింపరు. కాని చిన్నయసూరికిముందు ఫోర్టుసెంటుజార్జికళాశాలలో పండితులై ప్రసిద్ధిచెందిన రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రిగా రారువేలనియోగి. ఆతఁడును కళాశాలానిబంధనల ననుసరించి శాస్త్రి యని వ్యవహరించుకొనెను.

చిన్నయసూరికిని ఉద్యోగములో ప్రవేశించునాఁటికి "చిన్నయ్య" యనియే వ్యవహారము. ఒకనాఁ డార్బత్ నాటుదొరగా రాతనిఁ బిలిచి నీవు శాస్త్రి యను నుపపదము నేల ధరింపలే దని యడిగె నఁట. చిన్నయసూరి "అయ్యా! నేను పుట్టుశాస్త్రులను కాను; పెట్టుశాస్త్రులను కాను. కాఁబట్టి శాస్త్రినామమును ధరించుటకు జన్మముచే ననర్హుఁడను." అని జవాబిచ్చెను.

మఱియేది పెట్టుకొనవచ్చు నని దొరవారు తిరిగి ప్రశ్నించిరఁట. చిన్నయ "సూరి" అనుపదము నుపయోగింపవచ్చు నని సలహా నిచ్చెను. అంతట నార్బత్ నాటుదొర యాంగ్లేయభాషలో "చిన్నయసూరి" అను నక్షరములతో చెక్కఁబడిన సువర్ణహస్త కంకణమును సీమనుండి తెప్పించి యాతనిని బహూకరించెను. ఈ కంకణప్రదానము జరిగిననాఁటనుండి "చిన్నయసూరి" అను వ్యవహారమే ప్రబలమైనది. ఇది యాతఁ డాకళాశాలలో ప్రవేశించిన కొంతకాలమునకు తర్వాత జరిగినది. ఏలయన క్రీ. శ. ౧౮౪౭-లో నీతఁడును వైయాకరణము రామానుజాచార్యుల వారును కలిసి మొదటముద్రించిన "ఆంధ్రమహాభారతముఖపత్రమున" చిన్నయ యనియే వ్రాయఁబడియున్నది. ౧౮౪౭ చివర భాగమునుండి యీపేరు ప్రసిద్ధి గాంచినది.

అప్పటి సమకాలికు లగుపండితులు దినదినప్రవర్ధమానమగుచున్న చిన్నయసూరికీర్తిని ప్రతిష్ఠను సహింపలేక యీతఁ డాపదవి కసమర్థుఁ డని నిరూపించుటకు నొకపన్నాగమును పన్నిరి. గౌరవనీయులగు రంగనాథశాస్త్రిగారియింటియొద్ద నొక పండితసభ నేర్పాటుగావించి యకస్మాత్తుగా చిన్నయసూరి నచ్చటి కాహ్వానించిరి. రంగనాథశాస్త్రిగారు న్యాయశాస్త్రమునందే కాక సంస్కృతభాషయందు నితరశాస్త్రములయందు ప్రవీణత గల వారు. వీరికి పదునైదుభాషలలో పాండిత్య ముండెను. ఆకాలమున దేశభాషలవిషయమై ప్రభుత్వమువా రీతనితోనే సంప్రతించుచుండిరి. అట్టివారియధ్యక్షతక్రింద సూరిగారి నలంకారశాస్త్రవిషయమై యుపన్యసింపు మని కోరిరి. పండితుల కందఱికును సూరిగారికి వ్యాకరణమే కాని యలంకార మేమాత్ర

మును తెలియ దనునభిప్రాయ ముండెడిది. ఉపన్యాసము ప్రారంభించుసరికి మధ్యాహ్నము మూఁడుగంటలైనది. సూరి వేదకాలమునుండి యలంకారవిషయమును దానివ్యాప్తిని తెలియ పఱచ నారంభించెను. గంగాప్రవాహామువలె నున్నయాతని యుపన్యాసధోరణి నాకర్ణించి సభాసదు లాశ్చర్యచకితులైరి. ఇంతలో సాయంకాలమయ్యెను. చీఁకటిపడఁ జొచ్చెను. కాలము నెవరు గమనింపకుండిరి. పనికత్తె దీపము వెలిఁగించెను. ఉపన్యాసముజరుగుచునే యుండెను. వినువారికి విసుగుపుట్టుట లేదు. కూర్చున్నవారు లేచుటలేదు. సభ్యులకు తనివి దీఱినట్లుగ లేదు. భోజనసమయ మని సూపకారుని నివేదనమునుబట్టి కాలాతిక్రమణము నధ్యక్షులగు రంగనాథశాస్త్రులవారు గుర్తించిరి. సభామధ్యమున శ్రీసూరిగారియెడల తమ కిదివఱ కున్నయభిప్రాయమును వదలుకొంటి మనియు నానాఁటి యుపన్యాసముతో వారిపాండిత్యప్రకర్ష సర్వతోముఖమైన దని గ్రహించితి మనియు చెప్పి సభ ముగించిరఁట. తక్కినపండితులుగూడ సూరిగారియందానాఁటినుండి ద్వేషభావమును విడిచి మిక్కిలి గౌరవమర్యాదలతో ప్రవర్తింపఁజొచ్చిరి.

చిన్నయసూరియు కళాశాలలో ప్రవేశించినదాదిగా నాతని దినచర్య యిట్లుండెను. ఆతఁడు తెల్లవారుఝామున లేచి దినకృత్యములు నిర్వహించి మతసంప్రదాయికకృత్యములను నిర్వహించి సాహిత్యవ్యాసంగము చేసెడివాఁడు. ఏదేని యొక విచిత్రప్రయోగమునుగాని నూతనమైనపదమునుగాని విశేషముగల భాషాసంప్రదాయమునుగాని గ్రహింపకుండ నాతఁడు భోజనమునకు లేచెడివాఁడు కాఁడు. సకాలమునకు కళాశాలకు

వెళ్లి పాఠములను బోధించెడివాఁడు. విరామకాలమునందు కళాశాలాపుస్తకభాండాగారమున నున్న ప్రాచీనతాళపత్రగ్రంథములను లిఖితపుస్తకములను తదేకధ్యానముతో పరిశీలించెడివాఁడు. ఇంకొకవిశేష మేమనఁగా తాను చదివి గ్రహించినవిషయముల నప్పుడే వ్రాసి భద్రపఱచెడివారు. తాను పాఠము చెప్పెడుగ్రంథములలోని లోపములను కనిపెట్టి వాని నున్నతవిద్య కనుకూలమైనరీతిగ సంస్కరించురచనలను కావించెడివారు. ఈరీతిగా నొకపదియేండ్లకాల మచ్చట పదవిని నిర్వహించిరి. ఇంతలో క్రీ. శ. ౧౮౫౭-వ సంవత్సరము ప్రారంభమయ్యెను. ఈస్టిండియాకంపెనీప్రభుత్వ మంతరించి దేశపరిపాలనము సామ్రాజ్యాధికారిణియగు విక్టోరియాచక్రవర్తినీ హస్తగత మయ్యెను. దానితో విద్యాశాఖయందు నవీనపద్ధతులు పరిణతిఁ జెంద నారంభించినవి. ఆసంవత్సరముననే యున్నతవిద్యలకు కేంద్ర మగు విశ్వవిద్యాలయము మదరాసున స్థాపితమయ్యెను. అందు ప్రాథమికపరీక్ష (F. A.) పట్టపరీక్ష (B. A.) శాస్త్రోపాధ్యాయపరీక్ష (M. A.) శాఖ లేర్పఱుపఁబడెను. పాఠ్యభాగము లన్నియు నాంగ్లేయభాషలో బోధింపఁబడుచుండెడివి. దేశభాషాపరిజ్ఞానముకూడ నావశ్యకమే కాఁబట్టి తెలుఁగు, తమిళము విద్యార్థులు పఠింపవలసిననియమ మేర్పడినది. కాని ఇంగ్లీషు ప్రధానభాష. దేశభాషలు ద్వితీయభాషలు. ఇంతకుముందు దేశభాషలే ప్రధానముగా నుండి ఇంగ్లీషుభాష యుద్యోగనిర్వహణమునకుమాత్ర ముపయోగపడుచుండెడిది. విశ్వవిద్యాలయస్థాపనతో ఆంగ్లేయభాష యుత్తమసాహిత్యశిక్షణ కొఱకేకాక, పాశ్చాత్యసంస్కృతి పాశ్చాత్యదేశములతో

సంబంధము మనకు కలుగుట కనుకూలించినది. ఆభాషాపరిజ్ఞానము కలవారికే ప్రభుత్వమున నున్నతోద్యోగములు అధికారపదవులు లభించుటచే చెన్నపురమునందును నితరప్రదేశములయందును నసంఖ్యాకముగా నింగ్లీషుచదువు విద్యార్థులకొఱకు కళాశాలలు కూడ స్థాపితములైనవి. వీనియన్నింటికంటెను చెన్నపురి యున్నత పాఠశాలా కళాశాల విశ్వవిద్యాలయమున మొదటికళాశాల యైనది. ఆనాఁటి కింకను తక్కినచోట్ల కళాశాల లేర్పడలేదు. కాఁబట్టియే చిన్నయసూరి మదరాసు విశ్వవిద్యాలయప్రథానాంధ్రపండితుఁ డయ్యెను.

అప్పుడుకూడ సూరిగారి కభిమానులగు ఆర్బత్ నాటు దొరవారే విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలాధ్యక్షులుగా నుండిరి. వారియం దుండు నపారగౌరవముచేత చిన్నయసూరి తనగ్రంథములను వారికే కృతియిచ్చియున్నారు. ఈవిధముగా మఱినాలుగేండ్లకాలము చిన్నయసూరి అసమానసామర్థ్యముతో పండితపదవిని నిర్వహించి క్రీ. శ. ౧౮౬౧-వ సం॥. డిసెంబరునెలలో రాచరణముకలుగుటచే నుద్యోగమునుండి విరమించి ౧౮౬౨ జనవరినెలలో కీర్తిశేషుఁ డయ్యెను.

చిన్నయసూరి యొకసాధారణమైన తెనుఁగుపండితుఁడే యైనను నాతని రచన లాంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమున నాచంద్రార్కము నిలుచునవియై నాతని కమరత్వమును సిద్ధింపఁజేసినవి. ఆ బాల్యమునుండి యహోరాత్రము లకుంఠితదీక్షతో నొనర్చిన భాషాపరిశ్రమచేతను పాండితీగరిమచేతను బోధనానుభవముచేతను లక్ష్యలక్షణసమన్వయపరిజ్ఞానముచేతను తనరచనలకు మెఱుఁగుపెట్టి, దిద్ది, తీర్చి సర్వాంగసంపన్నములుగా నొనర్చెను.

దీనికితో డాతనియాత్మవిశ్వాసము యాథార్థ్యాత్మికపరిజ్ఞాన మాతని రచనల కొకసంపూర్ణత్వము సంపాదించినవి. విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనాఫలితముగా ప్రాచ్యపాశ్చాత్యసంస్కృతులసమ్మేళనము వలన నేర్పడిన నవీనయుగావిర్భావవికాసమునకు చిన్నయసూరి యెట్లు తోడ్పడెనో రాఁబోవు ప్రకరణములఁ జదువుదము.

ఆఱవ ప్రకరణము

వచనరచన - నీతి చంద్రిక

తెనుఁగుభాషలో నవ్యయుగవికాసమునకు ముఖ్య చిహ్నమగు వచనరచనయందు చిన్నయసూరి యందె వేసినచేయి. ఆంధ్రవచనవాఙ్మయమున చిన్నయసూరిరచన యొక ప్రత్యేక ఘట్టమగుటచేత నంతకుముందు ప్రవర్తిల్లిన వచనవాఙ్మయస్వరూపము నెఱుంగుట మనకు కర్తవ్యము. ఏవాఙ్మయమునందైనను తొలుత పద్యవాఙ్మయమే పరిణతి కెక్కును. వచనవాఙ్మయము కాలక్రమమున రాజకీయసాంఘికాదివ్యవస్థలనుబట్టి పరిణామము పొంది విపులభావవిన్యాసరూపమున శాఖోపశాఖలుగా వృద్ధి పొందును. భావములను సులభతర మగు రచనారూపమున పొందుపఱచుటకు వచనమే ప్రధానసాధనము. తెనుఁగున పద్య వచన సమ్మిళితమగు చంపూకావ్యపద్ధతియే కవులకు నాలంబన మైనది. అందునను వచన మనఁగా నేఁటివలె కేవలము భావప్రకట నకై కూర్చిన వాక్యసముదాయములు కావు. ఆవచనము తాళ లయానుగుణ్యముగా నడచుచు పాటగా పాడుటకు వీలుగా నుండెడిది. వచనమైనను "వృత్తగంధి" అనఁగా వృత్తమువలె

వ్యాపింపఁజేయునది యనులక్షణము కలిగియుండెడిది. ఈపద్ధతి ననుసరించియే నన్నయభట్టారకుఁడు తనభారతమున వచనము మొదలిడినపుడు పద్యపాదమువలె తోఁపింపఁజేసియున్నాఁడు. తరువాతి తిక్కనాదికవులు వర్ణనలుచేసినచోట సంస్కృతపదము లుపయోగించి పై సంప్రదాయమును కొంతవఱకు పోషించిరి.

తెనుఁగున మొదటివచనగ్రంథ మని చెప్పఁదగినది కృష్ణమాచార్యుని రచనలు. ఇవి "సింహగిరినరహరివచనములు" "శరణాగోప విన్నపములు" అనుపేరున వెలయుచున్నవి. ఇతఁడు కాకతీయ రాజగు ద్వితీయప్రతాపరుద్రునికాలములో క్రీ. శ. ౧౩౦౦ ప్రాంతమున నుండెను. ఇతఁడే వచనవాఙ్మయప్రథమాచార్యుఁడు. కాకతీయులవెనుక శ్రీనాథయుగమున నావెనుక కృష్ణరాయల యుగమున ప్రబంధవాఙ్మయమే యపారముగా పెరిఁగినది. ఆ కాలములో కొన్నివచనగ్రంథములు పుట్టినను నవి కేవల శాస్త్ర విషయములనే బోధించుచు వ్యావహారికరూపమున నుండినవి. క్రీ. శ. ౧౬౦౦ వరకును వచనరచన పై రీతిగనే వెలయుచుండెను. సలక్షణమగు గ్రాంథికవచనరచన సమీచీనముగా ప్రారంభమైనది దక్షిణదేశమున మధురనాయకుల కాలమునుండి యని చెప్పనొప్పును. ఈదేశమున తంజావూరు మధురప్రాంతములను తెలుఁగునాయకు లేలినను నచ్చటివ్యవహారభాష తమిళముగాని తెనుఁగు కాదు. కాఁబట్టి యానాయకులతో నచ్చటనే నెలకొనిన తెలుగురాజకీయోద్యోగులకును కవులకును పండితులకు తక్కినవారికి మాతృభాష తెనుఁగైనను నిత్యవ్యవహారమున తమిళభాష తప్పనిసరి దైనది. అయినను పాలకులు తెలుఁగువా రగుటచేతను, వచనరచనయందు నొకప్రత్యేకలక్షణము

ప్రవర్తిల్లినది. ఇతరాంధ్రదేశమునందువలె నిచ్చట తెనుఁగున గ్రాంథికరచన, వ్యావహారికరచన యని రెండువిధములుగా ప్రవర్తిల్లుటకు వీలు లేదు. ఏలయన ప్రజాసామాన్యవ్యవహారభాష తెనుఁగు కాకపోవుటచే గ్రంథరచనలలో సలక్షణ మగు వచనమునే యుపయోగించవలసిన యావశ్యకత యేర్పడినది. ఈకారణముచేతనే సలక్షణవచనవాఙ్మయము దక్షిణాంధ్ర దేశముననే తొలుత ప్రారంభమైనది. ధేనుమాహాత్మ్యము, శ్రీరంగమాహాత్మ్యము, సారంగధరచరిత్ర, జైమినీభారతము, భారత రామాయణములు, హాలాస్యమాహాత్మ్యము మొదలగు ప్రశస్తవచన గ్రంథములు దక్షిణదేశమున పుట్టినవియే. తరువాతికాలమున ననఁగా క్రీ. శ. ౧౭౦౦ ప్రాంతమునుండి ఈస్టిండియాకంపెనీ వారితో మనకు సంబంధము కలిగి క్రీ. శ. ౧౮౦౦ నాఁటికి వారి రాజ్యము స్థిరముగా నెలకొన్న వెనుక వచనవాఙ్మయదృక్పథము మారినది. బ్రిటిషుపరిపాలనప్రారంభములో క్రైస్తవమతాచార్యులువారిమతప్రచారముకొఱకు క్రైస్తవమతగ్రంథములను సులభగ్రాహ్య మగు వ్యావహారికశైలిలో వచనరూపమున వ్రాయ మొదలిడిరి. అంతేకాక వ్రాసినగ్రంథములను ముద్రించు పద్ధతినిఁగూడ వారే దేశమున ప్రవేశపెట్టి వ్యాప్తినొందించిరి. కాని యిందలిశైలి యేవ్యవహార సరళికిని నతుకుకొనకపోవుటచే నది బైబిలుతెలుఁగుగా పరిణమించి దానిప్రవర్తకు లనుకొన్నంత ప్రచారములోనికి రాలేదు.

ప్రభుత్వమువారు స్థాపించిన కళాశాలలో రాజకీయోద్యోగులై యాంగ్లభాష మాతృభాషగా గలదొరలకే తెలుఁగు నేర్చుకొనుట యావశ్యక మగుటచే వారికొఱకు సులభమగు

శైలిలో వచనగ్రంథములు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఇవి వారు గ్రహింపఁదగినసౌలభ్యముతోనున్నను కేవల వ్యవహారరచనలు కాక గ్రాంథికరచనతో నొప్పెడివి. ఆకళాశాలలోని రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రులుగారు విక్రమార్కునికథలను పంచతంత్ర కథలను క్రమముగా క్రీ. శ. ౧౮౧౯,౧౮౩౪ సంవత్సరముల రచించిరి. ఇవి ౧౮౬౦ లోపుగ నొక్కొక్కటి నాల్గుముద్రణము లందిన వన్నచో వాని కెంతవ్యాప్తి యుండెడిదో తెలిసికొన వచ్చును. ఆకాలములోనే శుకసప్తతికథలు, హరిశ్చంద్ర విజయ విలాసము, తాతాచార్యులకథలు మున్నగునవి రచితములైనవి. భాషాపోషకులగు బ్రౌనుదొరవారు సులభవ్యావహారికరచనలో కొన్నిగ్రంథములను ప్రకటించిరి. కాని యవియన్నియు భాష యందు శిక్షణపొందుటకు తగియుండి కేవలము రాజకీయోద్యో గులకే యుపయోగపడెడివి కాని యుత్తమసాహిత్యద్వారమున భాషాపాండిత్యమును సంపాదింపఁగోరు విద్యార్థులకు నేమాత్ర మును సహాయకారులుగా నుండెడివి కావు. మదరాసు విశ్వ విద్యాలయ మేర్పడినవెనుక కళాశాలలో నుత్తమతరగ తులకు ప్రౌఢవచనసాహిత్యము కావలసివచ్చినది. వచనరచనాపథ కము మార్పుచెందినది. అప్పటికి దక్షిణదేశమందలి వచనరచన లున్నను యవి యజ్ఞాతదశనుండి యాకాలపుపండితులకుఁగూడ నందుబాటులో లేకుండెను. అంతకు ముందుగనే వెలసిన పై వచనరచన లీనూతనప్రణాళికకు సరిపోయినవి కావు. మఱియును విద్యాశాఖయందలి పద్ధతుల ననుసరించి కొన్నివర్ణ నలపట్ల నౌచిత్యమును పాటించి త్యజించవలసివచ్చినది. విద్యా ర్థులభావిసాహిత్యాభివృద్ధి కనుకూలపడునట్లు నైతికముఁగను,

నుదారముగను, గంభీరభావములను నూతనరీతిని వివరించు సమర్థత గలలాక్షణికగ్రాంథికశైలిగల వచనరచన లత్యావశ్యకము లైనవి. ఇట్టిసమయముననే చిన్నసూరి తన నీతిచంద్రికతో వచన సాహిత్యాకాశమున నుదయించి యశశ్చంద్రికల నలుదెసల వ్యాపింపఁజేసెను.

నీతిచంద్రిక యనునది కథావాఙ్మయమునకు సంబంధించిన రెండు గ్రంథముల సంపుటీకరణము. ఒకటి నారాయణపండిత కృతమైన హితోపదేశము. రెండవది విష్ణుశర్మకృత మగు పంచ తంత్రము. ఇవి రెండును సంస్కృతభాషయందు బహుప్రాచీన కాలమునుండి ప్రపంచవిఖ్యాతిఁబడసినవి. వీనిలో పంచతంత్రము క్రీ. శ. ఆఱవశతాబ్దముననే పాశ్చాత్యఖండములో గ్రీకుభాష లోనికే కాక యరబ్బీపారసీకభాషలలోనికిని అనువదింపఁబడియుం డెను. రెండును సంస్కృతశ్లోకములతో మధ్యమధ్యవచనములతో నొప్పుచున్నవి. హితోపదేశమున కేవలము నీతికథలుమాత్రమే పొందుపఱుపఁబడియున్నవి. కాని పంచతంత్రమున నీతిమాత్రమే కాక రాజనీతికూడ ప్రపంచితమైయున్నది. పై రెండుగ్రంథముల లోని విషయములను చిన్నయసూరి పరిశీలించి కావలసినయంశ ములను తీసికొని కొంత క్రొత్తఁదనమును కల్పించి నీతిచంద్రిక యనుపేర వచనముగ రచించెను. ఇంతకుపూర్వము రాజనీతి గ్రంథమగుటచే పంచతంత్రము తెనుఁగుభాషలోనికి క్రీ. శ. పండ్రెండవశతాబ్దికి ముందే పద్యకావ్యముగ వెలువడినది. అది పూర్తిగ లభ్యము కాలేదు. అందును కొన్నిపద్యములను "మడికి సింగన" యనుకవి "సకలనీతిసమ్మత" మను గ్రంథమున నుదహరించియున్నాఁడు. సింగనకాలము క్రీ. శ. ౧౩౮౦ ప్రాం

తముగాన నాకాలమువరకు నీగ్రంథము సంపూర్ణముగ లభ్యమగుచుండె నని యూహింపవచ్చును. ఆవెనుక మరిమూఁడేండ్లకు దూబగుంట నారాయణకవి యనునతఁ డీపంచతంత్రమును పద్యకావ్యముగ రచించెను. తదుపరి శ్రీకృష్ణదేవరాయలయుగమున వేఱెర్వురుకవు లీగ్రంథమును ప్రబంధరూపమున వెలయించిరి. వారిలో నొకకవి బైచరాజు వేంకటనాథుఁ డను క్షత్రియకవి. ఇతఁడు నిస్సహాయకవితాధురంధరుఁడు. హరిహరాద్వైతతత్త్వమును తిక్కన నాచనసోములవెనుక తెనుఁగున పునః ప్రతిష్ఠ నొనరించినవాఁడు. రెండవయాతఁడు "భానుకవి". ఈతని గ్రంథమున విశేష మే మనఁగా నిది కృష్ణదేవరాయలకాలమున మహాప్రసిద్ధిచెందిన సంగీతవిద్వాంసుఁడును, "సంగీతసూర్యోదయ" గ్రంథకర్తయు నగు బండారు లక్ష్మీనారాయణామాత్యునికి కృతి ఒసఁగఁబడినది. ఇందు రాయలకాలమున విజయనగరరాజధాని యెట్లుండెనో వర్ణితమైనది. పై రెండిటిలోను వేంకటనాథకవిగ్రంథమే మిక్కిలి ప్రచారమున నున్నది.

నవీనయుగమున వచనరచన ప్రాముఖ్యములోనికి వచ్చుచుండినకాలమున శ్రీరావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రిగారు సులభవచనశైలిలో నీగ్రంథమును రచించియుండి రని ముందే తెల్పఁబడినది. కాని యాగ్రంథ మున్నతవిద్యార్థిజనోపయోగముగామిం జేసియు, నుత్తమసాహిత్యమున కనుకూలింపమిం జేసియు నాలోపములను తీర్చుటకు చిన్నసూరి గంభీరమును, లక్ష్యలక్షణసమన్వితమును విద్యార్థిజనాకర్షణీయము నగు శైలిలో తననీతిచంద్రికను రచించెను. చిన్నయసూరిరచన

యందలి ప్రత్యేకతను చూపుటకు నిర్వ్యారిరచనలనుండియు సమానఘట్టముల నుదహరించుచున్నాను.

"ధనము లేకుంటే ఆర్జింపవలయును. ఆర్జించినధనమును రక్షింపవలయును. రక్షించినధనమును వృద్ధిపొందింపవలయును. వృద్ధిపొందించినధనమును సద్వినియోగముచేయవలయును. ఇట్లు చేయనేరనివారియింట ద్రవ్య మెట్లు నిలుచును? మూఢులైన వారు యీయర్థమును తెలియనేరరు. సంరక్షణసేయని ద్రవ్య మప్పుడే నశించును. వృద్ధిబొందించనిధనము కొంచెముగా సెలవుచేసిన కాటుకవలె సమసిపోవును. అనుభవమునకు రాని సొమ్ము కలిగియు లేనిదానివలె సుఖకరముగాదు. ఒకరి కివ్వడము తా ననుభవించడము, యెవరైన యెత్తుకొనిపోవడము, యీ మూడున్ను ధనముపోయ్యేటందుకు దోవలు. కాబట్టి యెవడు తనధనము నొకరి కివ్వక తా ననుభవించడో వానిధనమును యెవరైన యెత్తుకొనిపోదురు. నిండినచెరువులకు అలుగులు తీసినట్లు సంపాదించినధనము పాత్ర మెఱిగి సెలవుచేయుట రక్షించడమేను."

ఇది గురుమూర్తిశాస్త్రిగారిశైలి. ఈక్రింద చిన్నయ సూరిగారిశైలి నుదాహరించుచున్నాను.

"అర్థము పురుషార్థములలో నుత్తమము. అర్థవంతున కసాధ్యము లోకమం దేఁయు గానము. కాఁబట్టి పురుషుఁడు న్యాయముతప్పక యేయుపాయముచేతనైనను ద్రవ్యము సంపాదింపవలెను. ఇంతసంపాదించితి నింకేల యని తనియరాదు. బుద్ధిమంతుఁడు జరామరణములులేనివానివలె విద్యాధనములు గడియింపవలె నని పెద్దలు చెప్పుదురు. ధనార్జనమునకు సాధన

ములు పెక్కులు గలవు. వానిలోపల వాణిజ్యము సర్వప్రకార ములచే మేలయి కానఁబడుచున్నది.”

పై రెండింటిలో గురుమూర్తిశాస్త్రిగారి రచనలో “లేకుంటే, చేసినా, రక్షించడమేను” మొదలగు వ్యావహారిక భాషారూపములు కాన్పించుచున్నవి. కొన్నియెడల విసంధులు కూడ కానఁబడుచున్నవి. వాక్యములయందు అన్వయక్రమము గూడ సరిగ లేదు. సెలవుచేయుట మొదలగు మాండలికములు కూడ నందందు కాన్పించుచున్నవి. ఇట్టిలోపముల నివారించి చిన్నయసూరి సలక్షణమును సర్వజనగ్రాహ్యము నగుశైలిలో మిక్కిలి కట్టుదిట్టముగ తనగ్రంథమును రచించెను. అందలి ప్రత్యేకలక్షణములను ముందు వివరించెదము.

చిన్నయసూరి యీనీతిచంద్రికను మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధి, విగ్రహము అను నాలుగువిభాగములుగా విభజించినాఁడు. అందు మొదటి రెండుభాగములనుమాత్రమే యాతఁడు రచించి క్రీ. శ|| ౧౮౫3-వ సంవత్సరమున తాను స్వయముగ స్థాపించిన వాణీదర్పణ మను ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించియున్నాఁడు. దీనిని సూరి తన కింతవర కభ్యుదయ కారకుఁ డగు అర్బత్ నాటువారగారి కంకితముగావించినాఁడు. ఈగ్రంథము ముద్రితమైననాఁటనుండి పఠనీయగ్రంథమై బహుళప్రచారము గాంచి విద్వజ్జనరంజకమైనది. సంధివిగ్రహ ములను మిగిలిన రెండుభాగములును చిన్నయసూరి రచింపక పోవుట మనదురదృష్ట మని చెప్పవచ్చును. కాని మరి యిరువది యేండ్లలోపుననే యాకొఱత మనకు తీఱినది. క్రీ. శ. ౧౮౭౧ లో చిన్నయసూరివెనుక రాజధానికళాశాలయం దాంధ్ర

పండితపదవి వహించిన భారతవర్ష మహామహోపాధ్యాయ శ్రీకొక్కొండ వేంకటరత్నంపంతులవారు విగ్రహతంత్రమును పూర్తిచేసి ప్రకటించిరి. ఆ మరుసటిసంవత్సరమునందే రాజమహేంద్రవరములో గద్యతిక్కన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు విగ్రహభాగమునేకాక సంధినికూడ సంపూర్తి చేసిరి. వీరిరువురిశైలియు చిన్నయసూరిశైలిని వెన్నాడుచు భాషాశుద్ధిc గలిగి మనోహరముగ నుండును. వేంకటరత్నం పంతులవారిశైలి యించుక జటిలము; వీరేశలింగముగారిశైలి ప్రసన్నము. ఈ రెండుగ్రంథములనుకూడ మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు ప్రథమశాస్త్రపరీక్షకు పఠనీయగ్రంథములుగా నేర్పఱచిరి. వీరివెనుక నెల్లూరియందు "విద్యార్థికల్పభూజ" మనుపత్రికకు సంపాదకులగు ఉల్లిగొండము రామచంద్రరావను ఆంధ్రపండితుఁడు సంధివిగ్రహములను వచనరూపమున రచించెను. ఈతనిశైలియు ప్రౌఢముగ నుండి పైవానికి తీసిపోకుండ నుండెను. దీనినిగూడ నొకప్పుడు కళాశాలలయందు పఠనీయగ్రంథముగ నేర్పఱచియుండిరి. శ్రీ ఉల్లిగొండ రామచంద్రరావుగా రిప్పటి కర్ధశతాబ్దిక్రిందట జీవించియుండిరి. చిన్నయసూరికాలమునకు కొంచెము వెనుక నుద్దండపండితుఁ డగు శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి యొకపంచతంత్రమును రచించె నని ప్రతీతి. నవీనకాలములో చెలకువాడ వెంకట్రామయ్యగారు నీతిచంద్రికయందలి లబ్ధనాశముమాత్రము ప్రాచీనశైలి ననుసరించి దీర్ఘసమాసయుక్తముగ రచించిరి. ఎవ రెన్నివిధములుగ రచించినను చిన్నయసూరి రచించిన

గ్రంథమున కుండువిశిష్టత మతెవరిరచనకును రాలేదు. ఇంత విశిష్టతకు కారణ మెద్దియో ముందు తెలిసికొందము.

నీతిచంద్రిక యొకవిడికథలసంపుటమైనను వీనిలో నొకటి కొకటి యంగాంగీభావసంబంధము గల్గి కథాశరీరము స్ఫుటమగు నట్లుగా రచితమైనది. దీనివలన గ్రంథమం దొకరమైక్యభావ మేర్పడి చదువరులకు రాఁబోవుకథలనుఁ జదువుట కాతురతను గల్గించును.

కథారచనయం దొక్కొక్క భావము లేక విషయమును వేర్వేరుపేరాలను విభాగించుపద్ధతిని పాటించినవాఁడు చిన్నయ సూరి. తత్పూర్వగ్రంథకారు లింతవిశదముగా నీనియమమును పాటించియుండలేదు. ఆంగ్లవచనరచనాపద్ధతి ననుసరించి చిన్నయ సూరి విషయము సుబోధకమగుటకు నీనూతనపద్ధతిని ప్రవేశ పెట్టినాఁడు. చిన్నయసూరి కళాశాలపండితుఁడు కావున విద్యార్థులుకూడ నీపద్ధతి నలవరుచుకొనునట్లు దారితీసి నీపథకము వ్యాప్తిలోనికిఁ దెచ్చెను. నేఁటికిని వ్యాసరచనయందు నీపద్ధతి నియతముగా పాటింపఁబడుచుండుట మన మెఱిఁగినదేకదా!

ఇందలి శైలి నాతి కఠినముగను నాతి సులభముగను లేక సుగ్రాహ్యమై కమ్మెచ్చులోని తీగవలె మొదటినుండి తుది వఱకు నొకేరీతిని నిమ్నోన్నతములు లేక యొప్పారును. కేవలము దీర్ఘసమాసయుక్తము లగుపంక్తులుగాని కేవల మచ్చ తెనుఁగుపదములు విచ్చలవిడిగ నున్నపంక్తులుగాని కానరావు. ఈశైలియందు నన్నయశైలివలె ప్రసన్నతయు, ప్రసాదగుణ మును, గాంభీర్యమును ముప్పిరిగొనియున్నవి.

ఇందు సంస్కృతాంధ్రపదములు సమపాళముగ సమ్మిళిత ములైనవి. ఇందలిశైలి తేలిక యని పేలవముగాదు. తెనుఁగని సంస్కృతసంపర్కము లేకయుండ లేదు. అక్లిష్టకఠిన యని యపూర్వ పదబంధురము గాదు. అనుసృతి కలవీయదు.

శైలియొక్క ప్రత్యేకత తెలుపువానిలో జాతీయములు ముఖ్యములు. అవి జాతికి సహజమైన వ్యక్తిస్వరూపమును తెలు పుచు నితరభాషలలోనికి పరివర్తనముచేయుటకు సాధ్యము కానివి. పోతరించియుండుట, యిల్లువొక్కకొనివచ్చుట, బిఱ్ఱ బిగిసికొని, కడుపుపని, కాలక్షేపముచేయు, మొదలు నరికిన తరువు, కన్నులు మిఱుమిట్లుగొలుపుట, పెండ్లినడక నడచుచున్న వాఁడు, చిటుకనకుండకొలుకుట, నిన్న మాపో నేడు ఱేపో, ఱూడిగలబడిన బక్కయెద్దు, చియ్యబట్టు, అఱ్ఱాడు, ఎత్తువారి చేతిబిడ్డ, పాలెఱుఁగనిదొర మొదలగు తెలుగుజాతీయములు; పయోముఖవిషకుంభము, గోముఖవ్యాఘ్రము, కుక్షింభరి త్వము, పరేంగితావగాహియైనబుద్ధి, మృగతృష్ణికాప్రవాహము మున్నగు సంస్కృతజాతీయములు రచనయం దంతటను మెండు కొనియుండును.

శైలియొక్క ప్రత్యేకతను తెలుపు వేఱొకలక్షణము సామెతల నుపయోగించుట. "అడుసుత్రొక్కనేల కాలుగడుగ నేల," "పిట్ట కొంచెము కూత ఘనము" మున్నుగాఁగల తెనుఁగు జాతీయములును, "శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం," "యథా రాజా తథాప్రజా," "జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి" మొదలగు సంస్కృతలోకోక్తులును నందందు పొందుపఱుపఁబడి గ్రంథ మున కొకక్రొత్తయందము నందించుచున్నవి.

చిన్నయసూరికిముందు వచనరచనలలో పాశ్చాత్యులు సులభముగ గ్రహించుటకు నచ్చటచ్చట సంధి క్రమముగ పాటింపఁబడియుండ లేదు. సూరి వ్యాకరణము రచించినవాఁడు గావున సంధిపరిచ్ఛేదములోని లక్షణములు లక్ష్యముగా నీ గ్రంథమున సంధులను సక్రమముగా పాటించియున్నాఁడు. ముందుదహరింపఁబడిన గురుమూర్తిశాస్త్రిగారిరచనను, చిన్నయసూరి రచనను పరిశీలించిన నీవిషయ మింకను స్పష్టము కాఁగలదు.

పూర్వరచనగ్రంథములలో ప్రబంధరచన ననుసరించి వర్ణనలు ఔచిత్యమును పాటింపకుండ రచియింపఁబడుచుండెడివి. అందు శృంగారవర్ణనల నధికముగా పొందుపఱచెడివారు. నవీనకాలమున కళాశాలపద్ధతుల ననుసరించి యిట్టివర్ణనలు పరిత్యజించుటయేకాక చిన్నయసూరి సముచితమును సంభావ్యము నగు సంభాషణశైలిలో నీతిచంద్రికను రచించిరి.

నీతిచంద్రికను చిన్నయసూరి స్వయముగా వాణీదర్పణ మను ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించినాఁడు. అందుకు కారణము ముద్రణమునందు కొన్నిమార్పులు తెచ్చుటయే. ఈమార్పుల నీక్రింద సూచించుచున్నాను.

౧. రేఫసంయుక్తాక్షరము వలపలగిలక (ౘ) తో వ్రాయుట. అనఁగా "అర్ఘము"నిట్లు వ్రాసెడివారు. చిన్నయసూరి దానిని "అర్థము" అను నవీనరీతిగా ముద్రించినాఁడు.

౨. పూర్ణము (పూర్ణానుస్వారము) నిండుసున్నలె యన్నిచోట్ల నుపయోగించెడువారు. చిన్నయసూరి ఆపద్ధతిని వీడి యర్ధానుస్వారపద్ధతిని ప్రవేశపెట్టినాఁడు.

3. తత్పూర్వము ద్రుతమునకు నకారపొల్లు నిచ్చెడు వాఁడు (న్) సూరి దానిని విసర్జించి సత్త్వరూపమునగాని "సు" బిందురూపమునగాని సంశ్లేషరూపమునగాని (న్న) యుపయోగించి తనవ్యాకరణసూత్రమునకు లక్ష్యముగాఁ జూపినాఁడు.

౪. శకటరేఫసాధురేఫలను సక్రమముగాఁ బాటించినాఁడు. సంయుక్తాక్షరములయందు వర్ణక్రమనియమమును సరిగాఁ బాటించినాఁడు. పూర్వము "విఛిన్న" "ఉజ్వల" "తత్వము" అని వ్రాసినవానిని సూరి "విచ్ఛిన్న," "ఉజ్జ్వల," "తత్త్వము అని వానిరూపములను పరిష్కరించినాఁడు.

ఇట్లనేకనూతనపద్ధతుల వచనరచనయందు నెలకొల్పి తన యనుయాయులకు మార్గదర్శకుఁడగుటచేతనే యాంధ్రవాఙ్మయమున చిన్నయసూరి నీతిచంద్రికలు సకలబుధాహ్లాదకరములై యాచంద్రార్కమభినందనీయము లగుచున్నవి.

ఈగ్రంథము తనవ్యాకరణమున కెట్లు చిన్నయసూరి లక్ష్యముగా నిరూపించినాఁడో యీక్రిందియుదాహరణమును బట్టి గ్రహింపనగును.

"ఎవ్వఁడు హంసములను శుకములను మయూరములను శుక్లహారితచిత్రములఁ గావించెనా యీశ్వరుఁడాయాయిజంతువులకు తత్తదనురూపమైనవృత్తిని గల్పించువాఁడు. మూఢులీయర్థ మెఱుఁగక వృత్తికై పడరానిపాట్లుపడి కాలము వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుచున్నారు. విత్తము గడనయం దొక దుఃఖము, కాపుదలయం దొక దుఃఖము, వినాశమం దొకదుఃఖము పుట్టించుచున్నది. ఇట్లు దుఃఖైకమూలమైన విత్తమేల? కాల్పనా! ధర్మార్థము ధనముగోరుటకంటె నిస్పృ

హాత్న్యము మంచిది. అడుసు ద్రొక్కనేల కాలు గడుగ నేల? ఆకాశమునందుఁ బక్షులచేత భూమియందు వ్యాళములచేత జలములయందు మీలచేత మాంసము భక్షింపఁబడినట్లు సర్వత్ర విత్తవంతుఁడు భక్షింపఁబడియెడును. కాఁబట్టి ధనతృష్ణ మానికోలు వివేకకార్యము. తృష్ణ యొకటి మానెనా యావల దరిద్రుఁ డెవరు? ధనికుఁ డెవఁడు? దాని కెవ్వఁ డెడమిచ్చును? వానిమూర్ధమే దాస్యమునకు సింహాసనము. ఈసన్నికర్ష ప్రభావముచేత నాయజ్ఞానము సర్వము నివర్తించినది. కృతార్థుఁడనైతిని. నిరంతరము నీతోడిసంగతికంటె నాకు లాభ మొకటి లేదు. నీతోడిప్రణయమున కొక్కకొఱంతయు గాఁబోదు. ప్రణయము లామరణాంతములు, కోపములు తత్‌క్షణభంగురములు, త్యాగములు నిశ్శంకములు నగుట మహాత్ములకు సహజము."

ఈభాగము నుదాహరణముగాఁ గైకొని వచనకావ్యరచనకు ముఖ్యముగా తెలిసికొనఁదగినయంశముల నెట్లు విద్యార్థులు గ్రహింపవలయునో స్థాలీపులాకన్యాయముగా నిందు చూపుచున్నాను.

ఎవ్వఁడు - అరసున్న సిద్ధము.

చిత్రములఁ గావించెను—ఇది సాధ్యము; ఎఱుఁగక - సిద్ధము. వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టు—సాధ్యములు.

భక్షింపఁబడియె—సాధ్యము.

కొఱఁత = సిద్ధము

ఈవిధముగా సిద్ధసాధ్యములైన యర్థానుస్వారముల పరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

చిత్రములఁగావించెను = చిత్రములన్+కావించెను - ఇది ద్రుతప్రకృతికము; జంతువులకుఁ దత్తదనురూప = జంతువులకున్+తత్తదనురూప-ద్రుతప్రకృతికము.

వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుచున్నాఁడు.

వ్యర్థముగాన్+పోన్+కొట్టు = ద్రుతములు.

ఆకాశమునందుఁ బక్షులచేత; భూమియందు వ్యాళములచేత = ఆకాశమునందున్+పక్షులచేత; భూమియందున్+వ్యాళములచేత-ద్రుతప్రకృతికములు.

ఈశ్వరుఁడాయాయి—ఈశ్వరుఁడు కళ. తత్తదనురూపమైన—అనురూపము, కళ. వృత్తికై పడరాని "వృత్తి" కళ. ఏలః—కళ. తృష్ణ యొకటి—తృష్ణ, కళ.

ఈ విధముగా కళాద్రుతప్రకృతికముల పరిజ్ఞానమావశ్యకము.

ఈశ్వరుఁ డాయాయి—ఈశ్వరుఁడు+ఆయాయి.

ఉకారసంధిః కాపుదలయందొక. కాపుదలయందున్+ఒక-ఉకారసంధి.

ధనముఁగోరుట = ధనమున్+కోరుట-సరళాదేశసంధి.

ధనతృష్ణమానికోలు = ధనతృష్ణన్ మానికోలు - ద్రుతలోపసంధి.

తృష్ణ+ఒకటి—ఇచట సంధి లేదు.

ఈవిధముగా సంధులపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

ధనముకోరుటకంటె—కోరు—సాధు రేఫ.

ఒక్కకొఱఁత—శకటరేఫ.

ఈవిధముగా రేఫశకటరేఫపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

వృత్తి—ఋకారము; తృష్ణ - ఋకారము; దరిద్రుఁడు - రేఫఢకారము.

ఈవిధముగా కొమ్ము క్రారల వట్రువసుడి పరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

"అడుసు ద్రొక్కనేల కాలు గడుగనేల" ఇది ప్రసిద్ధమైన తెలుగుసామెత.

ఈవిధముగా సామెతలపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

"హంసములను శుకములను మయూరములను శుక్లహరిత చిత్రములఁ గావించె." యథాసంఖ్యాలంకారము.

ఆకాశమందుఁ బక్షులచేత భూమియందు వ్యాళములచేత జలములయందు మీలచేత మాంసము భక్షింపఁబడినట్లు సర్వత్ర విత్తవంతుఁడు భక్షింపఁబడియెడును—ఉపమాలంకారము.

ఈవిధముగా నలంకారపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

వినాశ = వి+నాశ - ఉపసర్గము—ఇచట "వి" కి అర్థము లేదు. నిస్పృహత్వము = నిర్+స్పృహత్వము - ఇం దిది నఞ్ అర్థకము = లేకపోవుట.

వి+వేకము = ఉపసర్గము.

సన్నికర్షము = సం+ని+కర్ష—ఉపసర్గములు.

అర్థాంతరముల నిచ్చునది:

"సంగతి"=సం+గతి-ఉపసర్గము అర్థాంతరము నిచ్చునది.

ఈవిధముగ నుపసర్గపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

"ఆయీశ్వరుఁ డాయాయి జంతువులకుఁ దత్తదనురూప మయినవృత్తినిఁ గల్పించువాఁడు." ఈశ్వరుఁడు వృత్తిని గల్పించువాఁడు యిది మూలవాక్యము. ఆయాయి జంతువులకు

అనునది వృత్తి కల్పనతో సంబంధము. "తత్తదనురూపమైన" వృత్తికివిశేషము. "ఆ" ఈశ్వరునికి విశేషణము.
ఈవిధముగా వాక్యవృద్ధిరచనాపరిజ్ఞాన మావశ్యకము.

ప్రాచీనకాలమున నన్నయభట్టారకుని రచన ననుసరించుచు నవీనవచనరచనాపద్ధతుల సమ్మేళనముచేసి నూతన పథకము నేర్పఱచుటవలన నవీనవచనరచనకు చిన్నయసూరి మార్గదర్శకుఁడయ్యెను.

నీతిచంద్రికయందలి నీతులను అందలికథలను ఇందు పొందుపఱచుచున్నాను.

సుదర్శనుఁ డనురాజపండితు లగు తనపుత్రులఁగూర్చి వగచి విష్ణుశర్మ యనుబ్రాహ్మణునియొద్ద వారిని విద్యాశిక్షణ కొఱకై ప్రవేశపెట్టెను. అతఁడును నీతిని బోధించుకథలను వారికి వినిపింపఁగోరి మిత్రలాభము మిత్రభేదము విగ్రహము సంధి అను నాలుగంశములు గలకథను వినుపించును.

వీనిలో మిత్రలాభము మిత్రభేదము నను రెంటిని మాత్రమే చిన్నయసూరి రచించెను. అందు మిత్రలాభమున స్నేహమువలని లాభములను తెలియఁజేయుకాక కూర్మ మృగ మూషికముల కథ చెప్పఁబడినది. ఈకథలోనే కొన్ని యుప కథలు కలవు. అవియును నీతిబోధకములే. వానిలో "ఆశ యనర్థమునకు హేతువు" అను నీతిని బోధించు ముసలిపులి బాటసారికథ చెప్పఁబడినది. పిమ్మట మృగకాకజంబుకములకథ "సర్వవిధముల విచారింపక యేపనియు చేయరాదు", అనునీతి నుద్ఘోషించుచున్నది. ఈకథలోనే (అనఁగా మృగకాకజంబుకముల కథలో) "కొఱగానివారితో మైత్రి విపత్తునకు కారణ"మనుదానికి

దృష్టాంతముగా మార్జారమునకు జరద్గవమనుగృధ్రము తావిచ్చి మృతిఁబొందుకథ పొందుపఱుపఁబడినది. మూలకథ నడచుచున్న కోలఁది నింకను మూఁడుకథలు లోభత్వమే వినాశహేతువు అను నీతికి ననుసరణముల్లై రచితముల్లైనవి. ఇవి వీణాకర్ణ చూడాకర్ణుల కథ (మూషికముయొక్క స్వవృత్తాంతము), జంబుకము వింటినారికథ, చిత్రాంగుఁ డనుజింక తనపూర్వవృత్తాంతమును కాకకూర్మమూషికములకు చెప్పుట. ఇంతటితో మిత్రలాభమందలికథలు సమాప్తము లగుచున్నవి.

ఇఁక మిత్రభేదము పింగళసంజీవకము లను సింహవృషభములకథతో ప్రారంభమగుచున్నది. ఇందు కథాసూత్రమును నడిపించువారు కరటకదమనకు లను జంబుకములు. వీ రిరువురి సంభాషణయందును నీక్రిందికథలు ప్రసక్తముల్లైనవి. పింగళసంజీవకములకు ప్రథమమున మిత్రత్వము నేర్పఱచి తుదకు భేదమునుకలిగించుట కీకరటకదమనకులే కారణభూతులు. కావున వా రేవిధముగా ప్రవర్తించి కార్యానుకూలము చేయవలయునో యాపద్ధతులను లోకము విశదమొనర్చుటకు నీకథ లావశ్యకము ల్లైనవి.

కథలు.	నీతులు.
౧. కోతి అంపపుదూలముకథ	జోలిమాలినపనికి పోరాదు.
౨. ఓండ్ర పెట్టి మోదుపడిన గాడిదకథ	పరాధికారము పై వేసికొనుట హానికరము.
3. జంబుకము దుందుభికథ	శబ్దమాత్రమునకు నివ్వెఱపోవం జనదు.

కథలు.	నీతులు.
౪. ఆషాఢభూతిసన్యాసి, మేషయుద్ధము, జంబుకము	దైవము ప్రతికూలంబైన పురుషకార్యంబెల్ల వ్యర్థంబై చనును.
౫. కాకముపాయముచే సర్పమును మృతినొందించుట	ఉపాయంబుచే నేయది సాధ్యంబగు నాయది పరాక్రమశతంబుచేనైన సాధ్యంబు గాదు.
(౧) దుగఖించుచున్న కాకమునకు నక్క చెప్పిన కొంగను ఎండ్రి చంపినకథ	” ”
౬. కుందేలు సింహముకథ	బుద్ధిబలముగలవారికి ఇతరవిధమగుబలము లేకున్నను కొఱత లేదు.
౭. మందవిసర్పిణి యను చీరపోతు, డిండిమం బను నల్లి కథ	స్వరూపం బెఱుఁగక పరునిం జేరిచినవాని కవశ్యము హాని సంభవించును.
౮. వ్యాఘ్రి జంబుకములు లొట్టి యను కపటోపాయంబుచేతను స్వామియగుసింగంబుచే చంపించుట	భృత్యులు మాయోపాయముచే నెట్టికార్యమునైన సాధింపఁగలరు.
౯. వడ్రంగి, సింహముకథ	క్షుద్రజనపరివృతుం డగు రాజు సమాసన్నజనములకు ముప్పు పుట్టించును.
౧౦. టిట్టిభ సముద్రములకథ	హితవచనముల విననిపాలిశుఁడు నశించును.

కథలు.	నీతులు.
(a) టిట్టిభివాక్రుచ్చిన తామేటి అంచలకథ	హితవచనముల విననిపాలిశుఁడు నశించును.
(b) జలాశయమందలి మూఁడుమత్స్యములకథ	మతిమంతుఁడు అనర్థము కలిగించు అభిజనమును మానుకొనవలయును, లేదా, యుపాయసంపన్నుఁడై యుండవలెను;దైవపరుఁడై యుండరాదు.
౧౧. వానరములు సూచీముఖముకథ	మూర్ఖులకు బుద్ధిచెప్పుట హానికరము.
౧౨. నందనగుప్త సుదర్శనగుప్తులకథ	తనమేలు గోరి యితరులకు కీడుగోరువాఁడుతప్పక చెడిపోవును.
(a) నందనగుప్తుని తండ్రి చెప్పిన శాబకములనుకాచికొనఁబోయి కోలుపోయినబకము కథ	ఉపాయమును చింతించునప్పుడపాయమునుకూడ చింతింపవలయును.
౧౩. ఇంద్రపాలితధనగుప్తులకథ	పరులను వంచింపఁబోయిన వాఁడు తాన వంచితుఁడగును.

ఇట్లు నీతిచంద్రిక వేర్వేఱుకథలసంపుటియైనను యొక సముద్రమున కలియు వేర్వేఱునదులవలెను, ఒకేసూత్రమున బంధింపఁబడిన మౌక్తికములవలెను నొకదాని కొకటి సంబంధము గలిగినవియై తమ ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము స్థిరీకరించుచున్నవియై యున్నవి. ఇది నీతినిధి యగుటచేత ప్రతిమానవునికి

నావశ్యకముగా తెలియఁదగిన దగుటచేతను సంఘములో నన్ని తరగతులవారికి సర్వకాలము పఠనీయగ్రంథమై యొప్పుచున్నది. కావుననే నేఁటివరకు నిది నియతముగా సర్వజనాదరణమును చూఁఱగొన్నది.

ఏడవ ప్రకరణము

శబ్దలక్షణసంగ్రహము

బాలవ్యాకరణమును క్రీ. శ. 1858 ప్రకటించుటకు పూర్వము చిన్నయసూరి క్రీ. శ. 1853 లో నీగ్రంథమును ప్రకటించెను. ఇం దైదుపరిచ్ఛేదములు కలవు. వానివివరణ మిది.

1. సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము	42	సూత్రములు.
2. సంధిపరిచ్ఛేదము	46	,,
3. శబ్దపరిచ్ఛేదము	214	,,
4. క్రియాపరిచ్ఛేదము	118	,,
5. ప్రకీర్ణపరిచ్ఛేదము	150	,,
వెరసి	570	సూత్రములు.

దీనికి మంగళాచరణముగా నీక్రిందిశ్లోకములు గలవు.

కరోదరధృతోద్భూతవనజాతౌ సనాతనౌ,
శేషాద్రిశేఖరత్వాదచ్ఛాయాజాయాపతీ స్తుమః.
పూర్వేషాంలక్ష్యలక్ష్మాని వికృతేర్వీక్ష్యభూరిశః,
క్రియతే బాలబోధాయ శబ్దలక్షణసంగ్రహః.

ప్రతిపరిచ్ఛేదాంతముననుం—

"ఇది పరవస్తు చిన్నయసూరికృతంబగు శబ్దలక్షణనామకాంధ్రవ్యాకరణమునందు......పరిచ్ఛేదము.

ఇందున్న మరియొకవిశేష మే మనఁగా, ప్రాచీనాంధ్రవాఙ్మయమున పొడగట్టు సంబోధనేతరవిభక్తిరూపములతో పరిచ్ఛేదాద్యములు కనుపట్టుచున్నవి.

ద్వితీయపరిచ్ఛేదము మొదలు - సంబోధనః

క. శ్రీచరణసరోరుహాలా
క్షా చారువిలాసవక్ష సంశ్రితజనర
క్షాచరణదక్ష దుష్టని
శాచరకులశిక్ష శేషశైలాధ్యక్షా.

తృతీయపరిచ్ఛేదము - షష్ఠీవిభక్తి.

క. శ్రీగృహమేధికి నతనిధి
కాగమవేద్యునకుఁ ద్రిభువనారాధ్యునకున్
భోగాపవర్గదాయికి
నాగాధిపశాయి కంజనాభరపతికిన్.

చతుర్థపరిచ్ఛేదము - ప్రథమావిభక్తి.

క. శ్రీనయనోత్పలశీతల
భానుఁడు కలుషాంధకారభానుఁడు కరుణా
ధీనుం డాశ్రితశుభసం
ధానుం డధ్యుషితశేషధరసానుఁ డొగిన్.

పంచమపరిచ్ఛేదము - తృతీయావిభక్తి.

క. శ్రీలోచనాంజనాంక
శ్రీలలితాధరునిచేతఁ జిరభద్రగుణ
శ్రీలునిచేతన్ దీనకృ
పాళునిచేతన్ వృషాద్రిపాలునిచేతన్.

ఈ ప్రాచీనసంప్రదాయము నెఱిఁగినవాఁడగుటచే సూరి యీగ్రంథము చివర నీక్రిందిసూత్రము గావించియున్నాఁడు.

"స్వరూపవిభక్తినాయకవిశేషణంబులతోడ నాశ్వాసాంతంబునందు మీఁదం దదాదిని విశేష్యాంతంబులతోడను మంగళం బార్యు లభివర్ణింతురు".

ఈగ్రంథ మిప్పుడు లభ్యముకాకపోవుటచే ముద్రితప్రతి యందలి ముఖపత్రమును నిందు పొందుపఱచుచున్నాఁడను. దీనివలన చిన్నయసూరికి తనపోషకుఁడగు గాజుల లక్ష్మీనర సింహశ్రేష్ఠిగారియం దెంతగౌరవము గలదో తెలియనగును.

"శబ్దలక్షణసంగ్రహం బని పేర్కొనఁబడిన యాంధ్ర వ్యాకరణము మదరాసు యూనివర్సిటీయందు ఆంధ్రభాషా ప్రథమోపాధ్యాయుఁడగు పరవస్తు చిన్నయసూరి తిరువల్లిక్కేణి వాణీదర్పణం బను ముద్రాక్షరశాలయందుఁ గృతికర్తచే ముద్రాక్షరాంకితము చేయింప బడి ప్రకటింపఁబడియె. ౧౮౫౩ ఈ గ్రంథము మే. కొండస్వామిచెట్టిచే ముద్రింపఁబడియె. బాల్యంబు దొరంకొని మదీయమిత్రులు దేశభాషాపరిజ్ఞానంబును నిరతిశ యంబైనదేశాభిమానంబును గలిగి బహుజనోపకారకార్యంబు లం బ్రవర్తించుచుఁ గీర్తి సమార్జించు గాజుల లక్ష్మీనారసింహ

సెట్టిగారివలన బహూపకారంబులం బడసినవాడం గావుటం జేసి కృతజ్ఞతాభివ్యంజకముగా నీగ్రంథంబు తదీయాంకితంబు గావించినాఁడ.

ప. చిన్నయసూరి.

ఇందలిసూత్రములు పాణినీయాష్టాధ్యాయీసూత్రములవలె రచితములైనవి. సూత్రములకు నుదాహరణము లిందు లేవు. "సిద్ధిలోకంబువలనఁ దెలియనగు. సిద్ధిర్లోకదృశ్యాత్ శాసనం బియ్యది దిక్ప్రదర్శనంబు. (శాసన మితి దిక్ప్రదర్శనం) అనురీతిని సూత్రములు కలవు. ఇది భాషాసమిష్టికి రెండవసోపానమువంటిది. ఇట్టిసూత్రము లున్న నవి కంఠస్థముచేయుటకు ననుకూలముగ నుండును. కావుననే చిన్నయసూరి ఇట్టి సూత్ర రచనఁ గావించినాఁడు.

ఆంధ్రశబ్దానుశాసనము

ఇయ్యది సంస్కృతసూత్రములరీతిని ఆంధ్రభాషాలక్ష్యములతోడను రచితమైనవ్యాకరణము. ఇది కేవలము తెనుఁగు భాషనుగూర్చి సంస్కృతములో వ్రాయఁబడినగ్రంథము. దీనికి పద్యానువాదముకూడ చిన్నయసూరి గావించియున్నాఁడు. దానినినిగుఱించి ముందు తెలిపెదను. ఇదియును పైవ్యాకరణమువలె సంజ్ఞాసంధి పరిచ్ఛేదములుగా విభజింపఁబడియున్నది. గ్రంథాంతమున నీక్రిందిగద్య గలదు. ఇట్టిగద్య చిన్నయసూరి మఱి యేగ్రంథమందును రచించియుండలేదు.

"ఇతి సకలభాషాకవికమలమిత్ర గార్గేయసగోత్ర ఆపస్తంబ సూత్రయజుశ్శాఖాధ్యాయ శ్రీవెంకటరామానుజాచార్యపుత్ర

శ్రీనివాసాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన, దిగంతవిశ్రాంత చిరంతనకీర్తి విరాజమాన సంస్కృతాదిభాషాష్టకలక్ష్యలక్షణ జ్ఞానమహాపండిత జేగీయమాన, నిరంకుశనిరర్గళఝరీధారాలంకృత సంస్కృతాంధ్రభాషానుశాసనబహుళలక్ష్యలక్షణగ్రంథరచనాధురీణ సర్వదర్శనసంగ్రహకుసుమాంజలీమహాభాష్యప్రవచనపారీణ శాత్తాదశ్రీవైష్ణవకులకలశాంబుధిపూర్ణచంద్రేణ యాంగ్లరాజకీయసర్వకళాశాలాంధ్రపండిత చిన్నయసూరిణా ప్రణీత గీర్వాణభాషారూపాంధ్రశబ్దానుశాసనసంజ్ఞాపరిచ్ఛేదః. కలౌరవిధీభావత్సరే (4442) విజయతేతరాం.

ఇది సంజ్ఞ, సంధి, తత్సమ, ప్రకీర్ణ, క్రియ, తద్భవము లను నాలుపరిచ్ఛేదముల క్రింద రచితమైనది. ఇందలిసూత్రము లీరీతిగ నుండును. "సిద్ధిలోకంబువలన గ్రాహ్యంబు" శాసనం బీయది దిక్ప్రదర్శనంబు. "ఉత్వంబు కచ్ఛారా సంధియగు" "ప్రాతాదులకు సమాసంబునం దాద్యక్షర శేషంబు బహుళంబు." గుణవదాదికంబు హలంతం బమంతతుల్యం బిందునామంబగు. "దానిమకారంబు లోపించు." ప్రథమాంతమున కస్మద్విశేషణంబునకు బహుత్వంబున మువర్ణకంబగు." "ఆగామికర్మానుబంధతుమాద్యర్థంబుల ద్రుతంబునగు." "భూతంబునం దిత్వంబునగు." "ఆకాశాదుల మధ్యగంబునకు హ్రస్వంబగు. ఏకాంతాదుల బిందువునకు లోపంబగు."

పద్యాంధ్రవ్యాకరణము

ఇది సూత్రరూపముననున్న పైదానికి సూరి పద్యరూపమున రచించినగ్రంథము. అందు పద్యరూప మసమగ్రముగా

నున్నది. ఈ రెండిటి స్వరూపమును చూపించుటకు నా రెండు గ్రంథములనుండి కొన్నియుదాహరణములను పొందుపఱచుచున్నాఁడను.

గ్రంథ ప్రారంభము:—

శ్రీమహిముఖ్యదివ్యమహిషీనయనోత్పలచారుదీధితి
స్తోమమనారతం బగుచు జొప్పున బర్వెట నాగమేచక
శ్రీ మెయి దోప నొప్పలరు శేషధరాగ్రనికేతనుండు భ
క్తామరపాదపోత్తమ ముదారఫలప్రతిపాదిగావుతన్.

గీ. ఆద్యభాషకు నేఁబది యక్కరములు
ప్రకృతి కవి పదికొఱవడి వరలు నిందు
ముప్పదాఱగు నవి యన్యములఁను శబ్ద
యోగవశమున పిఱుసొచ్చు నుదధిశయన.

గీ. ఆదులు పదాఱు స్వరములు కాదికములు
ముప్పదియునాల్గు వ్యంజనంబు లనఁ దనరు
బిందువు విసర్జనీయంబు వెలయు వ్యంజ
నములు నన నాద్యభాష పన్నగనగేశ.

క. ఋముఖములు నాల్గు వక్రత
మములు జ ఞ శ షాక్షరములు మానిన నవశి
ష్టములగు నలువదివర్ణము
లమరు ద్వితీయప్రకృతికి నగధరనిలయా.

పై పద్యములు ఈ క్రిందిసూత్రములకు వివరణములు:—

౧. ఆద్యప్రకృతికి వర్ణంబు లేఁబది.

2. ద్వితీయంబునకు ఋగ్వక్త్రతమ జ ఝ శ ష లు ద్రిక్కనగు. ఇట ముప్పదాఱు.

3. ఋగ్విసర్గయుక్త జ ఝ శ ష లు సమయోగంబునం గలియు. ఇందు 48 పద్యములుమాత్రమే కలవు. కొన్ని క్రియా రూపములుమాత్రమే తెలుపుటతో గ్రంథము నిల్చిపోయినది. కావున నిది యసమగ్ర మని చెప్పనొప్పును. ఇదియును శ్రీవెంకటేశ్వరునకు కృతి. ఇది యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులో నిరువదియేడవగ్రంథముగా ముద్రితమైనది. దీనికిని శ్రీవేదము పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు వ్రాసిన పట్టాభిరామపండితీయ మను పద్యాంధ్ర వ్యాకరణము ప్రాతిపదిక. ఈగ్రంథము నేఁడు శ్రీవావిళ్లవారిచే ముద్రితమైనది.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

బాలవ్యాకరణము

నేఁటికాలమున తెనుఁగుభాషకు బాలవ్యాకరణము పరమప్రామాణికగ్రంథ మని యాంధ్రవిద్వాంసులెల్లరు నేకగ్రీవముగా నామోదించి యంగీకరించిన విషయము. ఇందలి సూత్రముల నాధారముగాఁగొని యీనడుమనే బ్రహ్మశ్రీయుత కళాప్రపూర్ణ వఝ్ఝల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రులవారు ఆంధ్రవ్యాకరణ సంహితాసర్వస్వ మనుపేర నొక మహాగ్రంథమును రచించియున్నారు. దీనివలన బాలవ్యాకరణ మెట్లు ప్రాచీనభాషా సంప్రదాయములను నిలువఁబెట్టినదో నవీనకాలమున నావ్యాకరణమునుబట్టి భాషాతత్త్వసంప్రదాయములను, భాషాపరిణామ

ములను నెట్లు తెలిసికొనఁగలమో యావిషయములన్నియు స్పష్టముగా నిరూపితములైనవి. బాలవ్యాకరణ మాంధ్రవ్యాకరణవాఙ్మయమున శాశ్వతమగు నొక విశిష్టస్థానము నాక్రమించినది. ఆవిశిష్టత నెఱుంగుటకు మనము తొలుత నాంధ్రవ్యాకరణములచరిత్ర పరిశీలింపఁదగియున్నది.

తెనుఁగుభాషకుఁ బ్రాచీనకాలమునుండియు వ్యాకరణములు కలవు. "మాట పుట్టినవెనుక వ్యాకరణము, పాట పుట్టిన వెనుక ఛందస్సు" అను నానుడి ననుసరించి భాష యేర్పడిన వెనుకను, కవితారచన కనంతరమునను వ్యాకరణములు రచితములగును. భాష ప్రవాహరూప మైనది. ఇది ప్రజలపలుకుబడిలో శీతోష్ణస్థితిభేదముల ననుసరించి, సాంఘికవ్యవస్థల ననుసరించి, రాజకీయపరిస్థితుల ననుసరించి క్షణక్షణమును మార్పుఁజెందుచుండును. అట్టి మార్పులవలన భాష తన నైసర్గికస్వరూపమును కోల్పోకుండ భాషాతత్త్వవేత్తలు వ్యాకరణమును రచింతురు. తెనుఁగుభాషకు నట్టివ్యాకరణములు తొలుదొల్త తెనుఁగునందే రచితములైనవి. వానిలో కేతన రచించిన "ఆంధ్రభాషాభూషణ" మను వ్యాకరణము మొదటిది. ఆవెనుక కవులు రచించిన కావ్యములను పరిశీలించి వైయాకరణులు ప్రయోగములను సేకరించి, వానిని ప్రచారమున నున్నవ్యాకరణసూత్రములతో సమన్వయము చేయ నారంభించిరి. వీనికే లక్షణగ్రంథము లని పేరు. క్రమక్రమముగా తరువాతిపండితులు కవిప్రయుక్తములై లక్షణగ్రంథములచే నంగీకృతములైనవానినే గ్రంథములందు ప్రయోగించుచు కేవల వ్యాకరణము ననుసరించుట మానిరి. అందుచే కేతనవెనుక వ్యాకరణశాస్త్రమే ప్రధానముగాఁ గాక

దానితో చందశ్శాస్త్రమునుగూడ పండితులు రచించిరి. విన్నకోట పెద్దన చంధోవ్యాకరణములను రెండిటిని రచించినాఁడు. అనంతుని ఛందస్సున నట్లే ఛందోవిషయము ప్రధానముగను వ్యాకరణవిషయ మప్రధానముగ నున్నవి. కాకంభట్టు రెండిటినిగూర్చి "కవిచింతామణి, ఛందోదర్పణ"మను రెండు గ్రంథములను రచించెను. ఇవియన్నియు తెనుఁగున పద్యరూపమున రచితములు. అటుపిమ్మట లింగముగుంట తిమ్మన, ముద్దరాజు రామన్న మొదలగులాక్షణికులు కేవల కవిప్రయోగములనే ప్రమాణీకరించి లక్షణగ్రంథముల రచించిరి.

వీరు ప్రమాణీకరించిన భాష నన్నయభట్టారకాది కవిత్రయమువారి భాషయేకాని వేఱుగాదు. నేఁడు వాఙ్మయమున ప్రసిద్ధికెక్కుచున్న నన్నెచోడాది మహాకవుల భాషను వారు గ్రహింపనేలేదు. కాఁబట్టి లక్షణగ్రంథములు విశాలములుగాక సంకుచితములై భాషయొక్క వివిధపరిణామములలో నొక దానినిమాత్రమే వివరించియున్నవి. కొంతకాలమునకు కవులు లాక్షణికుల నిరంకుశత్వమునకు లోఁబడి వా రంగీకరించిన ప్రయోగములతోనే రచనల కావించుచువచ్చిరి. ఇందుల కుదాహరణముగా క్రీ. శ॥ 1656-వ సంవత్సరమున అప్పకవిచే రచింపఁబడిన "అప్పకవీయము"ను గ్రహింపవచ్చును. తరువాతి రచయితలు అప్పకవీయమునే ప్రమాణముగాఁ గొని ప్రాచీనకవి ప్రయోగములను నిరసించుచువచ్చిరి. దీనివలన భాషయొక్క స్థిరత్వము క్రమముగా సడలినది.

తెనుఁగువ్యాకరణములు సంస్కృతములో కూడ విరచితములైనవి.వానిలో నన్నయ విరచితమని చెప్పఁబడు "ఆంధ్ర

శబ్దచింతామణి"యు, అథర్వణాచార్యకృతమగు "అథర్వణకారికావళియు ముఖ్యములు. వీనిలో నాంధ్రశబ్దచింతామణి మిక్కిలి ప్రసిద్ధిలోనికి వచ్చినది. దీనికి ఎలకూచి బాలసరస్వతి రచించిన టీక ప్రచారములో నున్నది. అప్పకవి "చింతామణి"యే యాధారముగాగొని పద్యకావ్యముగా రచించినాఁడు. కాని యతఁడు సంధి పరిచ్ఛేదమువరకు మాత్రమే రచించినాఁడు. ఆవెనుక "అహోబలపండితుఃడనువిద్వాంసుఁడు కవిశిరోభూషణ మనుపేర నొక విపులసంస్కృతవ్యాఖ్య రచించినాఁడు. దీనికి యహోబలపండితీయ మని పేరు. చిన్నయసూరికి ముందుకాలమున పైగ్రంథములన్నియు ప్రామాణికముగ నంగీకృతములై బహుళ ప్రచారములో నున్నవి. ఇవికాక "వాసుదేవవృత్తి", "వైకృతిచంద్రిక" మున్నగు సంస్కృతవ్యాకరణములు తెనుఁగునకుఁ గలవు.

అయినను ఇవి కేవలము తెనుఁగుపండితు లగువారికి దుర్గ్రాహ్యము లగుటంజేసి యాంగ్లేయుల పరిపాలనాప్రారంభమున సులభశైలిలో వ్యాకరణములు రచించుచువచ్చిరి. దీనికి దారిచూపినవారు కంపెనీవారికాలమునందలి ఇంగ్లీషు ఉద్యోగస్థులే. వారిలో Carey (క్యేరి), Campbell (క్యాంపుబెల్) (కాంబెల్), Brown (బ్రౌను) అనువారు ముఖ్యులు. వీరి వ్యాకరణములు ముద్రితములై యాకాలమున ప్రథమముగా తెనుఁగువ్యాకరణము నభ్యసించువారి కుపయుక్తములై యొప్పారుచుండెడివి. కాని యిందలిభాష వ్యావహారికము. వీరి వ్యాకరణములు వ్యవహారభాషకేకాని కవిప్రయుక్తమైన గ్రాంథికమునకుఁ గావు. కావున నివి మిక్కిలి సంకుచితప్రయో-

జనము గలవిరై వ్యాకరణాభ్యాసపాటవమును పెంపొందింప లేకపోయినవి.

ప్రభుత్వమువారు ఫోర్టుసెంటుజార్జికోటలో తెనుఁగు నేర్పుటకు ప్రసిద్ధులగు సంస్కృతాంధ్రపండితులను నియమించిరి. వారును వ్యాకరణరచనమునందుమాత్రము సులభమగురీతినే యవలంబించిరి. వ్యాకరణవిషయములు మనస్సునకు పట్టునట్లుగా రచించుటయే వారి లక్ష్యముకాని పరంపరాయాతమగు భాషా పరిణామమును నిర్వచించుటకును ప్రాచీనప్రయోగముల లక్ష్య లక్షణసమన్వయముచేయుటకును వారు పూనుకొనలేదు. చిన్నయసూరి క్రీ. శ॥ 1858లోని బాలవ్యాకరణమును ముద్రించునాఁటికి తెనుఁగున పైపండితులు వ్రాసిన యీక్రింది వ్యాకరణములు ప్రచారములో నుండెడివి.

౧. పట్టాభిరామపండితీయము: వేదము పట్టాభిరామ శాస్త్రి కృతము. ఇది యాంధ్రశబ్దచింతామణికి వ్యాఖ్య. ఇతఁడే యాంధ్రశబ్దానుశాసన మను నొకవ్యాకరణము తెనుఁగున పద్య రూపముగ రచించెను. దీని రచనాకాలము 1816.

౨. గురుమూర్తిశాస్త్రి వ్యాకరణము: ఇది ఫోర్టుసెంటు జార్జికళాశాలలో ప్రధానపండితులగు రావిపాటి గురుమూర్తి శాస్త్రి కృతము. దీని రచనాకాలము 1836. ఇది విపులమగు వ్యాకరణము. దీనిని చిన్నయసూరి పాఠము చెప్పియున్నాఁడు. ఆకాలమున నిది చాల ప్రచారము గాంచినది.

3. ప్రశ్నోత్తరాంధ్రవ్యాకరణము : పుదూరి సీతారామ శాస్త్రి కృతము. పేరునుబట్టియే దీనిస్వరూపము తెలియఁగలదు.

ఇందు ప్రశ్నలును జవాబులును కలవు. 1852-లో నిది ముద్రితము.

౮. ఉదయగిరి శేషయ్యశాస్త్రి వ్యాకరణము: ఇది 1856 లో వెలువడినది. ఇదియును ప్రచారములో నున్నదే.

౯. నరసాపురవ్యాకరణము: దీనిని శ్రీవేదం వెంకటరమణ శాస్త్రులవారు రచించిరి. వీరు శ్రీవేదం వెంకట్రాయశాస్త్రి గారికి జనకులు. వారు 1859-లో నరసాపురములో నున్నప్పుడు దీనిని ప్రకటించిరి. ఇవియన్నియు కేవలము తెనుఁగుభాషాసంప్రదాయములను దిక్ప్రదర్శనముగా తెలపుటకుమాత్రమే యుద్దేశింపఁబడినవి. ఉత్తమసాహిత్యవిద్య కాధారములగు ప్రాచీనకావ్యరచనలు పరిశీలించుటకు భాషాలక్షణపరిపాటి తెలియుటకు సంస్కృతవ్యాకరణవిశేషములు తెలియు టత్యంతావశ్యకము. తెనుఁగుభాషతో సంస్కృతభాషకు నవినాభావసంబంధము కలదు. ఆభాషావ్యాకరణపరిపాటిని తెలియనిదే తెలుగుకవుల శైలిని గ్రహించుట కష్టతరము. ఇప్పటివలెఁ గాక పూర్వకవులు సంస్కృతమున చక్కని పండితులై తెనుఁగుభాషాసంప్రదాయములను తెలిసికొని రచనలను గావించెడివారు. కాఁబట్టి సంస్కృతవ్యాకరణాభ్యాసము ఆంధ్రవైయాకరణుల కవశ్యకమై యున్నది.

చిన్నయసూరి పైపరిస్థితులను గమనించి సంస్కృతాంధ్ర భాషావ్యాకరణపద్ధతులను సమన్వయించి నూతనరీతిని బాల వ్యాకరణమును రచించినాఁడు. ఇది బాలవ్యాకరణ మనుపేరుతో వెలసినను ప్రౌఢపండితులకుసైతము సుగమము కాదు. ఐనను చిన్నయసూరి దీని కీపేరు పెట్టుటకు సిద్ధాంతములుగా గ్రహింపఁ

దగినవిషయముల సూత్రప్రాయముగా బాలురు కంఠస్థము చేయుటకు తగినట్లుగా రచించుటయే కారణము.

సంస్కృతమున సిద్ధాంతకౌముది ననుసరించి అందలి పరిభాషను గ్రహించి సూత్రరచనము కావించియుండుటచే కౌముదికివలె బాలవ్యాకరణమునకును భాష్యములులేక వ్యాఖ్యానములు కావలసివచ్చెను. బాలవ్యాకరణమునకు నట్టివ్యాఖ్యానమును గుప్తార్థప్రకాశిక యనుపేరిట కీర్తిశేషులు మహోపాధ్యాయ కల్లూరి వెంకట్రామశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు. ఇది సంస్కృతభాషావ్యాకరణపద్ధతుల ననుసరించి వైయాకరణదృష్టితో రచింపఁబడినది. ఆవెనుక బాలవ్యాకరణ సర్వస్వపేటిక అనుపేరితో నాంధ్రభాషాసంప్రదాయదృష్టితో కీర్తిశేషులు దూసి రామమూర్తిశాస్త్రిగా రొకవ్యాఖ్యానము వ్రాసియున్నారు. ఈమధ్య బాలవ్యాకరణసూత్రములనే యాధారముగఁ గొని పైవ్యాఖ్యానములలోని విషయములనన్నిటిని ఆమూలాగ్రముగ విమర్శించి లక్ష్యలక్షణములను సమన్వయించి "ఆంధ్రవ్యాకరణసంహితాసర్వస్వ" మనుపేర నొకమహోద్గ్రంథము రచించియున్నారు. ఇట్లు ప్రాచీనపద్ధతిని రచితములైన వ్యాఖ్యానములే కాక బాలవ్యాకరణములోని కొన్ని ప్రకరణములకు నవీనరీతిని భాషాతత్త్వశాస్త్రదృష్టిని విమర్శనలు రచింపఁబడినవి. వానిలో సంధి యనుగ్రంథమును "ఆంధ్రభాషాచరిత్ర" యును "ఆంధ్రభాషావికాసము"ను ముఖ్యములు.

ముందు వివరించినట్లుగా బాలవ్యాకరణరచనకు పూర్వము చిన్నయసూరి యభ్యాసరూపకముగా చిన్నచిన్న వ్యాకరణగ్రంథములను రచించియున్నాఁడు. సంపూర్ణవ్యాకరణ

సూత్రపరిణతికి నీగ్రంథములు సోపానములవంటివి. వ్యాకరణమును పద్యములలో రచించిన వ్యర్థపదము లేవేవి తొలఁగింపవలసియుండునో యవి కనుఁగొనవచ్చును. అందుచేతనే సూరి మొదట ఆంధ్రశబ్దానుశాసనమును పద్యములలో వ్రాయుటకుఁ గడంగెను. అవ్యర్థపదములను విసర్జించి వానిని కొన్ని చిన్న సూత్రములుగా శబ్దలక్షణసంగ్రహమున రచించెను. వానిలో నేమేని దోషములున్నచో నవి తొలఁగిపోవుటకు వానిని సంస్కృతభాషలో రచించెను. ఈసంస్కృతసూత్రములు తాను స్వయముగా రచించినవి కాఁబట్టియే బాలవ్యాకరణము చివర సూరి యిట్లు చెప్పియున్నాఁడు:

"ముదు పదుపజ్ఞం బగుచును
తనరినవ్యాకృతికి సూత్రతతి యొకకొంతం
తెనిఁగించి యిది ఘటించితి
ననయము బాలావబోధ మగుభంగి దగన్."

ఇట్లు కంఠోక్తిగా సూరి బాలవ్యాకరణము తన స్వతంత్ర రచన యని చెప్పుచుండఁగా నీతస్వాత నారచనమునుగూర్చి యొకవివాదము వెలువడినది. అది యేమన: చిన్నయసూరికాలమున శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి యను నొకయుద్దండపండితుఁడు విలసిల్లియుండెను; ఆతఁడు "హరికారిక"లను నొకసంస్కృతభాషలో నున్న తెనుఁగువ్యాకరణసూత్రములకు నొకవ్యాఖ్య రచించెననియు, నావ్యాఖ్యసంతటిని సూరి తెనుఁగుభాషలో రచించెననునది. దీనికి వారు చూపు నుపపత్తి యేమనఁగా కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి ప్రాచీనపండితుఁడై నవీనపథకములు తెలియనివాఁడగుటచే "చందోయి" మొదలగు నుదాహరణములను తనవ్యాకరణ

ములో నిచ్చె ననియు సూరి నవీనకాలమున విద్యార్థులకు తగినట్లు నౌచిత్యమును పాటించి పాఠము చెప్పవలసినవాఁడగు టచే దానిని కందోయిగా మార్చె నందురు. కాని సూరియే ఒక సూత్రమున యువతీవిటిరజస్వలల వేర్కొనుటచే నిట్టిమార్పు కావించియుండఁ డని మనము చెప్పఁగలుగుచున్నాము. ఈవాద మునకు ముఖ్యులు వెంకట్రామశాస్త్రిగారు. వీరు గుప్తార్థప్రకాశిక యందు పదునాలుగుయుక్తులను వివరించి యిది చిన్నయసూరి కృతము గా దనియు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారి రచనమే యనియు సిద్ధాంతీకరించియున్నారు. ఈసిద్ధాంతమును పూర్తిగ ఖండించి యందలివిషయముల కొక్కొక్కటిగా ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచు బ్రహ్మశ్రీ దువ్వూరి వెంకటరమణశాస్త్రిగారు "ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక"లో నొక పెద్దవ్యాసమును ప్రకటించిరి."హరికారి కల" కనువాద మని చిన్నయసూరికి సంస్కృతభాషావ్యాకరణ సంప్రదాయములు తెలియ వని నిరూపించిన కల్లూరివారి వాద మెంతనిస్సార మనునది యీక్రింది యొక్కవిషయమునుబట్టియే గ్రహింపనగును.

బాలవ్యాకరణాంతమున చిన్నయసూరి మంగళాశాసన ముగ యీక్రిందిశ్లోకమును పొందుపఱచియున్నాఁడు.

"శ్రీస్తనాంచితకస్తూరీ పంకసంకలితోరసే,
కలౌ వేంకటనాథాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్."

ఇది చిన్నయసూరిరచితమే యని భావించి కల్లూరివా రీశ్లోకమున నొకదోష మున్న దని దానిఁబట్టి యాతనికి సంస్కృత పాండిత్య మల్ప మని నిర్ణయించిరి. సాంతపదములైన శబ్దములకు "ఉరఃప్రభృతికప్" అనుసూత్రముచే కప్రత్యయము రావలెను.

ఉరఃశబ్దము సాంతపదము గనుక ఉరస్క అని రావలయునే గాని ఉరసే యనురూపము సిద్ధించదు. ఇచ్చట "ఉరస్క" యన్నచో ఛందోభంగ మగును. కాని శాస్త్రులవారు తలఁచినట్లిది చిన్నయ సూరి స్వరచితము గాదు. విశిష్టాద్వైతులు నిత్యానుసంధా నము చేసినవెనుక చెప్పుశ్లోక మిది. ఇది వైదికసంప్రదాయము నకు చెందినది. ఏనాఁడో రచితమైనది. సాధారణముగా స్తోత్ర ములం దిట్టిప్రయోగముల నార్షముగా నెట్లు భావించుచు న్నామో యట్లే నీ "యురసే" యనుప్రయోగమును భావింపఁ దగినది. దీనివలన తర్కినపండితులవలెఁగాక చిన్నయసూరికి మత సంప్రదాయములు తెలియు ననియు, ఆర్షప్రయోగమును చూపుటకే నీశ్లోకము ననుసంధించినాఁ డనుట స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి యపారమేధాశాలియై రాత్రికి రాత్రి గ్రంథములను సృష్టింపఁగలిగిన ప్రతిభావంతుఁడు. అశ్వ శాస్త్రము నేకరాత్రిలో రచించిన కృష్ణమూర్తికవియే ముద్రిత మైన సూరిగ్రంథమును చూచి యది యా గ్రంథమునకు సంస్కృతీకరణ మనియనిపించునట్లుగా "కారికలను" రచించి దానికి వ్యాఖ్యనుగూడ రచించియుండ వచ్చును. ఇంతేకాక చిన్నయసూరిని కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిని తెలిసినపండితులు కీర్తిశేషులు వేదము వేంకటరమణశాస్త్రిగారు (వేదము వెంకట్రాయశాస్త్రిగారి జనకులు) సూరిగ్రంథము ననుసరించియే కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు తమగ్రంథమును రచించి రని ఆకచ నను తా మెఱుఁగుదు మని వెంకట్రాయశాస్త్రిగారితో చెప్పి రఁట. ఈవిషయమును వెంకట్రాయశాస్త్రిగారే నెల్లూరిలో జరిగిన "ఆంధ్రసాహిత్యపరిషదష్టమవార్షికోత్సవసందర్భమున

నధ్యక్షత వహించినపుడు వెల్లడించిరి. ఋషితుల్యులగు వెంకటరమణశాస్త్రిగారివాక్యములే మనకు ప్రామాణికములు. చిన్నయసూరియే బాలవ్యాకరణము స్వంతముగా తెనుఁగున రచించెననుటయే యథార్థము.

బాలవ్యాకరణమున నీక్రిందిపరిచ్ఛేదములును, సూత్రములును గలవు:—

౧. సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము.	సూత్రములు	23
ఈపరిచ్ఛేదమున వర్ణసమామ్నాయమును భాషావిభేదములును తెలుపఁబడినవి.		
౨. సంధిపరిచ్ఛేదము.	"	55
ఇది సంధులనుగూర్చి తెలుపును.		
౩. తత్సమపరిచ్ఛేదము.	"	87
ఇది సంస్కృతసమములనుగూర్చి తెలుపును.		
౪. ఆచ్ఛికపరిచ్ఛేదము.	"	38
ఇది అచ్చతెనుఁగు పదములఁగూర్చి తెలుపును.		
౫. కారకపరిచ్ఛేదము	"	37
ఇందు విభక్తులకొకదానికి మరియొకదానికిఁ గల సంబంధము తెలుపఁబడినది.		

౬. సమాసపరిచ్ఛేదము. ఇందు సంస్కృతాచ్ఛికమిశ్రసమాస భేదములు వివరింపఁబడినవి.	„	26
౭. తద్ధితపరిచ్ఛేదము. ఇది తెనుఁగున విశేష్య ప్రత్యయము లను తెలుపును.	„	28
౮. క్రియాపరిచ్ఛేదము. ఇందు తెనుఁగు సంస్కృతధాతువుల నుండి యేర్పడిన క్రియలయొక్క రూపనిష్పత్తి యంతయును వివరింపఁ బడినది.	„	124
౯. కృదంతపరిచ్ఛేదము. ఇందు క్రియలమీఁద నేర్పడిన విశే ష్యములు తెలుపఁబడినవి.	„	22
౧౦. ప్రకీర్ణకపరిచ్ఛేదము. ఇందు పూర్వపరిచ్ఛేదములలో వదలి పెట్టఁబడిన విషయములను వివరించి యున్నది.	„	25
౧౦ పరిచ్ఛేదములు.	సూత్రములు	465

భాషాసంప్రదాయముల నామూలాగ్రముగా పరిశో ధించి యంతకుముందు లేని సంస్కృతవ్యాకరణపద్ధతిని నాలుగు వందలయఱువదియైదుసూత్రములతో ప్రామాణికమగు ప్రశస్త వ్యాకరణము పదిపరిచ్ఛేదములలో రచించిన చిన్నయసూరి

ప్రతిభ యనన్యసామాన్యమైనది కదా! ఈ వ్యాకరణవిశిష్టతను నిట్లు నిరూపింపవచ్చును:

౧. సూత్రములు సంగ్రహముగ నుండుటవలన కంఠస్థముచేయుటకు ననుకూలమైయున్నది.

౨. వ్యర్థపదములు లేకుండుటచే వ్యాకరణవిషయము సరిగా గ్రహించుట కనువుగా నున్నది.

3. ఈ వ్యాకరణపఠనవలన సంస్కృతభాషావ్యాకరణ పరిపాటి గ్రహించుటకు వీలు గలిగియున్నది.

౪. తెనుఁగువ్యాకరణమునకు శాస్త్రీయమగు వ్యాకరణ పరిభాష (Grammatical technique) యంతకుముందు లేదు. ఈవ్యాకరణమున ఆయాపారిభాషికపదములు సందర్భము ననుసరించి చక్కఁగా వ్యవహృతములైనవి.

౫. ఇంతకుముందున్న వ్యాకరణములు కేవలము తెనుఁగు భాషాసంప్రదాయములను విపులముగా వివరించినవే కాని తెనుఁగునకు సంస్కృతమునకుఁ గల యవినాభావసంబంధమును గుర్తించి రచితములు కాలేదు. ఇం దాసంబంధము తేటతెల్లముగా నిరూపితమైనది.

౬. దీనికి పూర్వవ్యాకరణములు వ్యావహారికభాషనే ప్రధానముగా గ్రహించి వ్రాయఁబడినవి. బాలవ్యాకరణము పండితవ్యవహారమున నున్న గ్రాంథికభాషనే యాధారముగాఁ గొని రచింపఁబడినది.

౭. ఈనాఁడు ప్రాచీనప్రయోగములను లక్ష్యలక్షణ సమన్వయము కావించుటకు బాలవ్యాకరణ మెంతో సహాయకారి యగుచున్నది.

ఉ. ఇతఃపూర్వవ్యాకరణములం దింతవిశదముగ పరిచ్ఛేద విభాగముగాని సూత్రముల పరస్పరసంబంధముగాని యెందును గానరాదు. దీనివలన వ్యాకరణము నభ్యసించు పాఠకులకు యతిక్లిష్టమును గంభీరమునగు వ్యాకరణవిషయ మద్దమునందు వలె స్వచ్ఛముగా కనఁబడుచున్నది.

ఆంధ్రవాఙ్మయమున నన్నయనాఁటినుండియు నేవ్యాకరణకర్తలును లాక్షణికులును సాధింపలేని వ్యాకరణరచన మను నొకమహాకార్యమును చిన్నయసూరి మహాసమర్థతతో నిర్వహించి యాచంద్రార్కము తననామము భాషాప్రపంచమున ప్రకాశవంతమగునట్లు నిలుపుకొనినాఁడు. భాషాపాండిత్యమునకు శబ్దశుద్ధి, శబ్దసిద్ధి ప్రధానములు. ఈ రెండుగుణములను సమ్మేళనముచేసి రచనలను గావించి కవులు శాశ్వతమగుకీర్తిని గడించుటకు మార్గదర్శకమైనది బాలవ్యాకరణము. ఇది భాషా కల్పకమునకు నిత్యపరిమళములను వెదజల్లు పారిజాతసుమము వలె సర్వకాలములను వాసింపఁగలదు. ఇట్టిరచనఁ గావించిన చిన్నయసూరి పాఠకలోకమునకు, పండితలోకమున ప్రాతః సంస్మరణీయుఁడు గదా.

తొ మ్మి ద వ ప్ర క ర ణ ము

చిన్నయసూరి నిఘంటువు

బాలవ్యాకరణమును, నీతిచంద్రికనేగాక చిన్నయసూరి భాషకంతటికి నాధారమగు నొకనిఘంటువును రచించెను. అది యముద్రితమగుటచే లోకమునకు వెల్లడికాలేదు. కాని

చిన్నయసూరి శిష్యులును శబ్దరత్నాకరనిఘంటుకర్తలు నగు బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు తమనిఘంటుపీఠిక యందు నిఘంటువుయొక్క యావశ్యకతనుగూర్చి సూరిగారి గ్రంథమునుగూర్చి యిట్లు ప్రశంసించియున్నారు: "జనులు తమతమ భాషలయందు సంపూర్ణజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుట యత్యావశ్యకము. ఆజ్ఞాన మాయాభాషాగ్రంథములను దలస్పర్శముగఁ జదివినఁగాని కలుగనేరదు. అట్లు చదివి పదార్థ పరిజ్ఞానమును బడయుటకును ముఖ్యసాధనంబులు నిఘంటువులు. ఆనిఘంటువులలో నీదేశభాషలయం దింగ్లీషునందువలె వచన రూపములుగాక సంస్కృతమునందుంబలెఁ బద్యరూపములుగా నున్నయవి. అట్లుండుటచే విద్యార్థుల కవి సుబోధకంబులు గావు. ఆహేతువుఁబట్టి ముందుఁ సంస్కృతమునందు బద్య రూపములుగా నుండిన నిఘంటువులన్నియు నిప్పుడు అకారాది క్రమమున వచనరూపములుగా నేర్పఱుపఁబడియున్నవి. ఇంకను కొన్ని యేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. అట్లే యాంధ్ర ద్రవిడాది భాషలయందును కొన్ని యేర్పఱుపఁబడియున్నవి. అందు ద్రవిడాదిభాషల కేర్పఱుపఁబడినవేమో విద్యార్థుల యుప యోగమునకుఁ జాలునంతటివిగాను లక్ష్యవిరుద్ధములుగాను నున్నవి. ఈఆంధ్రమున కేర్పఱుపఁబడియుండు నొకటి రెండు నిఘంటువులన్ననో యట్లు కావు.

కావున నీలోపంబు బాపం గొంతకాలంబునకుముందు సంస్కృతాంధ్రములయందు విశేషపాండిత్యంబు గలిగి యాసేతు హిమాచలము చాలఁబ్రసిద్ధి వహించియుండిన పరవస్తు చిన్నయ సూరిగారు జీవితులై యుండినకాలమున దీర్ఘసూత్రతతో ననేక

గ్రంథపరిశోధనంబు గావించి మిగుల విరివిగ బ్రయోగసహితంబుగ అకారాది తెనుఁగునిఘంటు వొకటి వ్రాయ ప్రారంభించి నడపుచుండిరి. ఆమహాప్రారంభము చూచి యది పరిపూర్తియగుటకు బహుకాలము చెల్లు ననియుఁ బరిపూర్తియైనను నందు తెనుఁగుపదములుమాత్రమే చెప్పఁబడియుండుటంజేసి యది విద్యార్థుల కంతగా ప్రయోజనకారి కాఁజాల దనియు, నిదిగాక బడులయందుఁ జదివెడు విద్యార్థులంత పెద్దపుస్తకము కొని యుంచుకొనుట కష్టముగా నుండు ననియు నూహించి .... అకారాదినిఘంటు వొకటి వ్రాసి శీఘ్రకాలముననే పూర్తిచేసెదఁగాక యని మిక్కిలి పూనికతో దీని వ్రాయ నుద్యమించితిని."

పై నుదహరించిన యంశమునుబట్టి చిన్నయసూరికి ముందునిఘంటువులయందు కొన్నిలోపము లున్నవనియు నాలోపనివారణార్థము చిన్నయసూరి ఈనిఘంటురచనమును ప్రారంభించె నని స్పష్టమగుచున్నది. పూర్వనిఘంటువుల స్వరూపమెట్టిదో వాని గుణావగుణము లెట్టివో మనము తెలిసికొనినఁగాని చిన్నయసూరి రచనము నందలి విశిష్టతను మనము గ్రహింపఁజాలము. సంస్కృతమునకు బహుప్రాచీనకాలమునుండియు నిఘంటువు లున్నను తెనుఁగుభాషలో క్రీ. శ. 17-వ శతాబ్దినుండి బయలుదేరినవి. తత్సమపదములను విడిచి యచ్చతెనుఁగుభాషలో కావ్యములు వెలయుటయే యీనిఘంటు రచనమునకు దారితీసినది. ఈ తెనుఁగునిఘంటువులన్నియును పద్యాత్మకములు; పర్యాయపదములుమాత్రమే తెలుపును.

వీనిలో మొదటిది పైడిపాటి లక్ష్మణకృతమగు ఆంధ్ర నామసంగ్రహము. దానికి శేషగ్రంథముగా రచితమైనది ఆంధ్ర నామశేషము. ఇది అడిదము సూరకవి ప్రణీతము. వీనితో సమకాలికముగా మఱి రెండునిఘంటువులు పుట్టినవి. వానిలో తొలిది హాస్యకవి యని ప్రసిద్ధినొందిన కవిచౌడప్ప నిఘంటువు. ఇది సీసపద్యములలో నున్నది. కావుననే వీనికి చౌడప్పసీసము లని పేరు. ఇఁక రెండవది మహాప్రసిద్ధుఁడగు గణపవరపు వెంకటకవి ప్రణీతము. ఇది శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికృతి యగుటచే దీనికి వెంకటేశాంధ్ర మని పేరు. వీనివెనుక కస్తూరి రంగకవి యనునాతఁడు సాంబనిఘంటు వను నిఘంటువును రచించెను. ఈతఁడు డూప్లేవద్ద దుభాషియగు ఆనందరంగపిళ్లై యాస్థానకవి. వీనియన్నింటికంటె మిన్నయగునది సుదురుపాటి వెంకనార్యరచనమగు ఆంధ్రభాషార్ణవ మను ప్రశస్తనిఘంటువు. ఆంధ్రామర మని దీనికి నామాంతరము. అమరముఁనుబోలె నిందు మూఁడుకాండలు కలవు. అందువలెనే వ్యోమవిగ్వర్గము లుగా విభాగ మిందుఁ గలదు. సంస్కృతపదము లన్నిటికి తెనుఁగుపర్యాయపదము లిందుఁ గలవు. ఇది పుదుకోటను పరిపాలించు కోటిరఘునాథనాయకుని కంకితముగా రచితమైనది. దీనివెనుక విశేషాంధ్రము, సర్వాంధ్రసారసంగ్రహము, దేశ్య నామాంతకోశము, ఆంధ్రపదాకరము మున్నగు తెనుఁగు నిఘంటువులు బయలువెడలినవి. కాని వీనియందు నేవిధమైన ప్రత్యేకతయు లేదు. ఇవియన్నియు పద్యమయములే. కావున నవీనులకు సుగ్రాహ్యములై యుపయోగకరములు కావు ఇంతేకాక యివి కావ్యములలోని ప్రయుక్తములైన పద

ములనుమాత్రమే విపులముగా నర్థీకరించునుగాని యొక్కడు పదజాలము ప్రదర్శింపఁజాలవు. పరిస్థితు లిట్లుండఁగా నవీన యుగము ప్రారంభమైనది. ప్రాచీననిఘంటువులు నవీనవిద్యా ప్రణాళికకు సరిపోలేదు. అందుచే నూతనరీతిని నిఘంటువు లేర్పడవలసిన యావశ్యకత కలిగినది. పద్యరూపమున కాక వచనరూపమున నిఘంటువులు రచితములు కావలసివచ్చెను. అం దకారాదిగా పదములు సరికూర్చి యర్థము నెదురుగ వ్రాసినఁగాని జనబాహుళ్యమునకు విద్యార్థిలోకమునకు నుప యుక్తములు కావు. అట్టివానిలో మొట్టమొదట వెలువడినది మామిడి వెంకయ్య యను ప్రసిద్ధ వైశ్యపండితుఁడు రచించిన 'ఆంధ్రదీపిక' యనునది. ఇది క్రీ. శ. 1816-లో రచితమై 1849-లో ముద్రితమైనది. ఈకాలముననే ఆంగ్లేయులుకూడ తెనుఁగు నభ్యసించి, తెనుఁగునకు నింగ్లీషుభాషలో నిఘంటు రచనమును వ్రాయుట ప్రారంభించిరి. అట్టివారిలో కాంబెల్ అనునాతఁడు ముఖ్యుఁడు. ఈతఁడు 1821-లో కాంబెల్ నిఘంటువనుపేర తన గ్రంథమును ప్రకటించెను. దీనివెనుక ఆంధ్ర భాషోద్ధారకుఁడై మహాప్రసిద్ధిచెందిన బ్రౌనుమహాశయుఁ డొక పెద్దనిఘంటువు నిర్మించెను. ఇదియే బ్రౌనునిఘంటు వనుపేరఁ బరఁగుచున్నది. ఇది 1852-వ సంవత్సరమున నచ్చొత్తింపఁబడి నది. అంతకుముందు నిఘంటువులకన్న నీనిఘంటువునందు రెండు మూఁడు విశేషములు కలవు.

౧. తెనుఁగుపదములకు తెనుఁగర్థములే కాక ఇంగ్లీషు భాషలో నర్థము లియ్యఁబడినవి.

౨. పదములకు ఆయాగ్రంథములనుండి ప్రయోగములు సేకరింపఁబడి యుదాహృతములైనవి.

3. ఆశ్వాససంఖ్యయు పద్యసంఖ్యయుకూడ నీయఁబడి యున్నవి.

౪. ఈనిఘంటువుతోకూడ అన్యభాషాపదము లగు హిందుస్థానీ ఫారసీ యింగ్లీషు తమిళము మహారాష్ట్రమునకు సంబంధించినపదములుకూడ "మిశ్రనిఘంటువు" అనుపేర రచితమైనది.

౫. ఈగ్రంథమున లోకయమూల్యమగు పీఠికకూడ చేర్పఁబడియున్నది. అందు కొంతమంది కవులనుగూర్చి కావ్యములనుగూర్చి విశేషములు తెలుపఁబడినవి. ఇట్లున్నను ఈ నిఘంటువునందు గ్రాంథికపద్ధతికి ననుకూలమగురచన లేదు. ఇందు శకటరేఫములుగాని అర్ధానుస్వారములుగాని పాటింపఁబడలేదు. దంత్యతాలవ్యములు అనఁగా "చ చే", "జ జే" లు వేఱువేఱుగా చూపఁబడక ఆయావర్గములయందే చూపఁబడినవి. దీనివలన ప్రాచీనకావ్యసంస్కరణమునకు వలయు పదములయొక్క సరియగురూపములను తెలిసికొనుటకు పాఠభేదములు గ్రహించుటకుమాత్రమే వీలగుచున్నది కాని వ్యాకరణసంప్రదాయములను ప్రయోగవిశిష్టతను గ్రహించుటకుపయుక్తమగుటలేదు. కాఁబట్టి యీనిఘంటు వున్నతసాహిత్య విద్యాప్రణాళికకు తోడ్పడలేదు.

పై నిఘంటువులలోని లోపములన్నియు గమనించి ఆంధ్ర వ్యాకరణలక్షణమునకు లక్ష్యముగ నుండునట్లుగను రూపనిష్పత్తులనుగూర్చి స్పష్టమైనపరిజ్ఞానము కలుగుటకును ఒకేపదము

నకు సందర్భము ననుసరించి యేర్పడుచుండు నర్థచ్ఛాయలు విదిత మగునట్లుగను నొకనిఘంటువును చిన్నయసూరి వ్రాయ నుద్య మించెను. దానికొఱ కాతఁడు వాఙ్మయమున ప్రామాణికులగు మహాకవుల కావ్యములను పఠించి తానే స్వయముగా నందలి పదములను తీసి వ్రాసుకొనెడివాఁడు. ఆకాలమునం దిప్పటి వలె నచ్చుపుస్తకములు విశేషముగ లేవు. కేవలము తాళపత్ర ప్రతులను పరిశీలించి చిన్నయసూరి పరిశ్రమచేయవలసివచ్చెను. ఈసందర్భమున నాతఁడు చేసిన పరిశ్రమ యనితరదుర్గ్రాహ్య మని చెప్పనొప్పును. తాను చూచిన ప్రతిపదమును బాగుగా విమర్శించి చూచుకొనుబాధ్యత చిన్నయసూరియం దుండుటచే నాతనినిఘంటువు కొంతవరకు సాగినను అతని జీవితకాలములో సంపూర్తికాలేక నిల్చినది. పైని వివరించినట్లుగా నిందు తెనుఁగు పదములకే ప్రాధాన్య మియ్యఁబడియున్నది. కొలఁదిగా సంస్కృతపదములుకూడ కలవు. ఈనిఘంటువు నేడుసంపుట ములలో సూరి స్వయముగా వ్రాసియున్నాఁడు. ఇది చిత్తు ప్రతి యని చెప్పనొప్పును. పేరునకు "చిత్తుప్రతియేగాని సూరి ఎక్కడను నొక్కతుడుపైనను లేకుండ వ్రాసియున్నాఁడు. కాని వ్రాయవలసినవిషయములు వ్యత్యస్తముగా నుండుటచే క్రొత్త వానిని చేర్చి తిరిగి దానిని సాఫీగా వ్రాయవలసివచ్చినది. మరల నట్టినిఘంటువు ప్రథమసంపుటము సూరియే స్వయముగా వ్రాసి యున్నాఁడు. ఇవి నేఁటివఱకును శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘం టువు కార్యస్థానమునఁ గలవు. ఇందులోనిపదములను సూర్య రాయాంధ్రనిఘంటువున తీసికొనఁబడినవి. ఈనిఘంటువులేకాక

అతఁ డేయేగ్రంథములనుండి పదములను తీసెనో యవికూడ భద్రపఱుపఁబడినవి. వానిలో నీక్రింది గ్రంథములు కలవు.

1. కవిత్రయరచితమహాభారతము.
2. మహాభాగవతము.
3. భాస్కరరామాయణము.
4. నిర్వచనోత్తరరామాయణము.
5. పద్మపురాణము.
6. శృంగారనైషధము.
7. కాశీఖండము.
8. భీమఖండము.
9. హరవిలాసము.
10. సింహాసనద్వాత్రింశిక.
11. చంద్రాంగదచరిత్రము.
12. దాశరథీశతకము.
13. లావణ్యశతకము.
14. హరభక్తవిలాసము.
15. ఆంధ్రభాషార్ణవము మున్నగునవి.

పై చిన్నయసూరిరచితనిఘంటువునే చిన్నయసూరి శిష్యులగు సీతారామాచార్యులవారు సంగ్రహించి దానిని పెంపుచేసి రని కింవదంతి గలదు. ఇది ముద్రితమైనచో నెన్నినిఘంటువులు వెలసినను దీనిప్రాముఖ్యము తగ్గదు.

పదియవ ప్రకరణము

ఆంధ్రధాతుమాల

చిన్నయసూరి యాంధ్రభాషకు ధాతువులనుగూర్చి ఆంధ్రధాతుమాల యనుపేర నొకగ్రంథమును రచించె నని యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు క్రీ. శ. 1930-లో ముద్రించి ప్రకటించిరి. ఇది చిన్నయసూరి గ్రంథములయందు వ్రాఁతలో నాతని స్వంతయక్షరములతో లిఖింపఁబడియుండుట చూచి పరిషత్తువారు దానిని చిన్నయసూరికృతముగా ప్రకటించియున్నారు. కాని గ్రంథమునందలి కొన్నిరూపములు పరిశీలించిన అది యాతనిరచన గాదని తెలియుచున్నది. ఈధాతుమాలకు పీఠికను వ్రాసిన విద్వాంసులుకూడ ఈకర్తృత్వవిషయమున కొంతసందేహమును చూపియుండిరి. ఆసందేహము నిశ్చయమైనది. ఏలనఁగా దీనిని వాస్తవముగా రచించినవారు వేదం పట్టాభిరామశాస్త్రులవారు. వీరు క్రీ. శ. 1820 నాఁటికే పరమపదించుటవలన ఈధాతుమాల చిన్నయసూరి పదునాలుగేండ్ల వయసునాఁటికే యున్నదని మనము గ్రహింపవచ్చును. ఈధాతుమాల రచనావృత్తాంత మిది.

సంస్కృతభాషలో ధాతుపాఠమువలె తెలుగున ధాతుపాఠమును రచించినవారిలో తొలివారు పట్టాభిరామశాస్త్రిగారే యని చెప్పనొప్పును. ఆకాలమున ఫోర్టుసెంటుజార్జికళాశాలకు అధ్యక్షులైన ఇల్లిసు (Mr F. W. Ellis) ద్వారా భాషాతత్త్వశాస్త్రమును నవీనరీతిని రచించుటకు మార్గదర్శకులైనవారు. వారికొఱకీగ్రంథమును శాస్త్రిగారు రచించిరి.

ఇల్లిసుదొర 1816-లో ప్రకటించిన "A Dissertation on the Telugu language" అను చిన్నగ్రంథమున నీధాతుమాలను గూర్చి వ్రాసియున్నారు. ఇది ఆసంవత్సరముననే ప్రకటితమైన క్యాంబెలుగారి వ్యాకరణములలో పీఠికకు ననుబంధముగా చేర్పఁబడియున్నది. ఇల్లిసుదొరగ్రంథము హిందూదేశములో భాషాతత్త్వశాస్త్రగ్రంథములలో మొదటిది కాఁబట్టి పునర్ముద్రణము గావింపఁదగినది.

ఈధాతుమాలస్వరూపమును దెలుపుట కీక్రింది వివరణాంశములు తోడ్పడఁగలవు.

ఈధాతుమాలకు పట్టాభిరామశాస్త్రి స్వహస్తలిఖిత గ్రంథమునుండి ఒకకాగితపుప్రతి తయారుచేయఁబడినది. దానిని గూర్చి బ్రౌనుదొర యిట్లు వ్రాసియున్నారు:

"The original of this very valuable work is in the College and I am informed that no copy except the present was ever taken.

[మిక్కిలి విలువగల ఈగ్రంథము మూలప్రతి కాలేజిలో (ఫోర్టుసెంటుజార్జికోటలో) తప్ప వేఱే లేదు. దానికీ యొక్క ప్రతిమాత్రమే గలదు.] నేఁడు పట్టాభిరామశాస్త్రి వ్రాఁతప్రతి కనిపించుటలేదు. ఈప్రతి క్రీ. శ. 1826-లో వ్రాయఁబడినది. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమున దీనిసంఖ్య 1227.

ఇందులో దేశ్యధాతువులేకాక "అటాకాయించు" మున్నగు హిందుస్థానీధాతువులును గలవు.

మొదట: క్రియాలక్షణంబు వర్తనార్థకంబునందు ధాతువునకు పరముగా చువర్ణకంబు చువర్ణకంబునకు పరంబుగాఁన్'—

అని యనుబంధకంబు దానిమీఁద వన్నెను, వన్నెలు, ఆను, ఆవు, ఆడు, ఆము, ఆరు, అరు.

అది—స్త్రీ

అది, అవి.........జడపశ్వాదుల

ప్రక్రియ—పాడు అనునది ధాతువు. దానిమీఁద చువర్ణకంబు వచ్చితే పాడుచు, దానిమీఁద చున్. అని అనుబంధకము వచ్చితే పాడుచున్, దానిమీఁద ఆనువన్నె వచ్చితే పాడుచున్నాను. ప్రతితెనుఁగుధాతువునకు సంస్కృతార్థ మీయఁబడి వివరింపఁబడినది.

ధాతువు.	సంస్కృతార్థము.
సోలు	పిత్తాది వైవశ్యేపరాజయే చ
హత్తు	అవలంబనే సన్నిధానేచ
హెచ్చ్	విజృంభణే; అతిశాయనేచ

కర్మకము.	క్రియ.	తెలుఁగుఅర్థము.
అ	సోలడము	పిత్తాదులచేత వివశుఁడయ్యె చెడె
స	హత్తడము	అవలంబించె, దాపునంజేరె
అ	హెచ్చుడము	విజృంభించె, అతిశయించె

వర్తమాన	భూత	భవిష్యత్	తద్ధర్మములు.
చు	ఇత్	ఇస్	ఎద్, ద్
చు	ఇత్	ఇన్	ఎద్, ద్
చు	చు	చిత్	చిన్ చెద్

ఇట్లు సామాన్యముగా ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుష ములలో భూతభవిష్యద్వర్తమానతద్ధర్మార్థములలోఁ గలుగు

తెలుఁగు క్రియారూపములకు ప్రక్రియానిష్పత్తులను తరువాత నకారాదిక్రమమున నెల్ల తెలుఁగుధాతువుల పాఠమున సంస్కృతాంధ్రములయందు వానియర్థవివరణమును ప్రత్యయాదులును వాడుకభాషలో లక్షణములును వివరింపఁబడినవి. పై యంశము లనుబట్టి వ్యాకరణము చేయువారికి ఈగ్రంథ మెంత యుపయోగమో మన మూహింపవచ్చును.

బాలవ్యాకరణమును రచించుటకు తనకుముందున్న గ్రంథములను పరిశీలించియే వ్రాసియున్నాఁడు. అందులో ధాతుమాల యొకటి. ఆకాలమున అచ్చు విశేషముగా లేనందున తానే స్వయముగ వ్రాసుకొన్నప్పుడు తనమతమునకు విరుద్ధమగుచోట్ల మూలమున సంస్కరించినాఁడు. ఈధాతుమాల కూడనట్టిదే. "సోలడము, హత్తడము" మొదలగునవి సూరిగారికి సమ్మతములు కావుకదా! కాని ఒక్కవిషయ మిచట చెప్పఁదగినది. ఈగ్రంథముయొక్క విలువను ఉపయోగముఁను కనిపెట్టినకీర్తి చిన్నయసూరిగారిది. నేఁటికిని మన వ్యాకరణ పండితులకుఁగాని భాషాతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులకుఁగాని దీని విశేషవిశిష్టతలు తెలియవు. చిన్నయసూరి యాకాలముననే దీనిని గుర్తించుట యాతని పరిశోధనాశక్తికి సాక్షీభూత మని చెప్ప నొప్పును. తెనుఁగుభాషాచరిత్రను శాస్త్రీయపద్ధతితో సమన్వయించు నీ దినములలో ఈగ్రంథము తప్పక ముద్రింపఁదగినది. 1840-లో బ్రౌనుదొరవారు వ్రాసిన తెలుఁగుభాషావాఙ్మయవిషయకోపన్యాసములో "Essay on Telugu language and literature" అను వ్యాసమున నీగ్రంథప్రశంస గావించియున్నారు.

పైని వివరించిన యుపపత్తులను పరిశీలించిన ఈగ్రంథము చిన్నయసూరికృత మెంతమాత్రమును గాదని మనము గ్రహింప వచ్చును. ఇం దింకొకవిశేషముగూడఁ గలదు. వ్రాఁతప్రతియందు ధాతువు సంస్కృతార్థము ఆంధ్రార్థము వర్తమాన భూతభావి కాలికప్రత్యయములు విశేషములోని యేడువిభాగములుగా ప్రదర్శింపఁబడినను ముద్రణమున ధాతు ధాత్వర్థమును మాత్రమే ప్రకటింపఁబడినవి. అన్ని ధాతువులకు వర్తమాన మున చువర్ణకమును భూతమున ఇత్ ఇన్ వర్ణకములును భావిని "యెద్, ద్" వర్ణకములును తెలుపఁబడినవి. విశేషము లందు సమాసధాతువులు శాస్త్రీయములు అస్వతంత్రములు మొదలగువిషయములు పేర్కొనఁబడినది. అన్నిటికి చివర "డము" ప్రత్యయముతో నర్థము నిరూపింపఁబడినవి. పైయంశ మొక్కటియే నిర్వివాదముగా నిది చిన్నయసూరికృతము కాదని యుద్ఘోషించుచున్నది.

పదునొకండవ ప్రకరణము

సంస్కృతసూత్రాంధ్రవ్యాకరణము

ప్రాచీనకాలమున నన్నయాథర్వణులవలె నవీనకాలమున చిన్నయ సంస్కృతభాషలోనె సూత్రరీతిని నొకవ్యాకరణమును రచించెను. దానికే సంస్కృతసూత్రాంధ్రవ్యాకరణ మని పేరు. ఇది ౧. సంజ్ఞా, ౨. సంధి, ౩. అజంత, ౪. ఆచ్ఛిక, ౫. సర్వ నామాని, ౬. కారక, ౭. సమాస, ౮. తద్ధితపరిచ్ఛేదములు గలది. ఈవిభాగమునుబట్టి యిది పాణినీఅష్టాధ్యాయి ననుసరించి

వ్రాయఁబడినది. గ్రంథప్రారంభమున ముం దీక్రిందిశ్లోకము చెప్పఁబడినది.

> "అస్తి కల్పద్రుమః కోఽపి జాతరూపలతావృతః,
> వేంకటాద్రిశిఖారూఢః స్మరతాం పరమార్థవః.

గ్రంథాంతమున సర్వం లక్షణం చిన్నయసూరీయాణి సూత్రాణి సీథాదృష్టమ్ అని కలదు. ఇదియును బాలవ్యాకరణమునకు పూర్వము రచింపఁబడినదే యగును. ఏలయనఁగా నిందలి సంస్కృతసూత్రములకు తెనుఁగుభాషాపదము లనుసంధింపఁబడినవి. అయినను వ్యాకరణశాస్త్రము శబ్దబ్రహ్మము ప్రతిపాదించుటచేత నీతఁడు మొదటిసూత్రములనే 'ఆంధ్రభాషాసంబంధినీ సిద్ధిర్లోకస్యవ్యవహారాదవగంతవ్యా, తర్హి శాసనమిదమనారంబణీయమిత్యాశంక్యాశాసనమితి' అని వ్యాకరణశాస్త్రమర్యాద లేని తెనుఁగుభాషకు సంస్కృతవ్యాకరణముతో సమానమగు ప్రతిపత్తిని గడించినాఁడు. దీనినే తిరిగి సూత్రములుగాకూడ తెనుఁగున శబ్దలక్షణసంగ్రహమున ననువదించియున్నాఁడు. సంస్కృత పదములును తెనుఁగుపదములను ఎట్లు సమ్మేళనము చేసియున్నాఁడో ఈక్రిందియుదాహరణమునుబట్టి గుర్తింపవచ్చును.

> "కచటతపాః పరుషాః
> గజడదబా స్సరళాః
> ఉభయే కంపాః
> హాలః పరేస్థిరాః
> చుస్తాలవ్యే తాలవ్యాః
> అన్యత్ర దన్త్యాః

అక్కజాదిషు (కంచంత - కాచాకు - పచ్చాకిత్యాదీనా-మక్కజాదిత్వాత్సాధుత్వమవగన్తవ్యమ్)

దీనినిబట్టి చూచినచో తెనుఁగుభాషకు సంస్కృత వ్యాకరణపరిపాటి నలవఱచుటయేకాక తెనుఁగు తెలియని సంస్కృతపండితులకు తెనుఁగుభాషాసంప్రదాయము లను తెనుఁగువ్యాకరణపరిపాటిని తెలియఁజేయుటకు సూరి దీనిని రచించియున్నాఁడు. కాని తనవ్యాకరణపాండిత్యప్రకర్ష ప్రదర్శించుటకుఁ గాదని విశదముగా తెలియుచున్నది కదా!

విశ్వనిఘంటువు టీక

సూరిగారు విశ్వనిఘంటువునకు తెనుఁగుటీక వ్రాసినట్లుగా "సుజనరంజని" యను తెలుఁగుపత్రికయందు నీక్రింది విధముగా వ్రాయఁబడియున్నది. క్రీ. శ. ౧౮౬౫-వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల పత్రికలో బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు, కారుమంచి సుబ్బరాయలునాయునివారు, వింజమూరి కృష్ణమాచార్యులవారు వ్రాసిన యంశములు. ఇది సూరిగారు పరమపదించిన వెనుక మూఁడేండ్లలో ప్రకటితమైనవి. దీనివలన సూరిగారిగ్రంథములకే గాక వారిపాండిత్యమందును ప్రజలకు నెట్టియభిప్రాయములు గలిగియుండెడివో తెలియవచ్చును.

"ఈవచనకావ్యము "నీతిచంద్రిక" మిక్కిలి ప్రౌఢము గాను లక్షణములకు ముఖ్యలక్ష్యములుగాను జక్కని ప్రయోగములు గలదిగాను గానఁబడుటచేత లోకమునం దిది విశేషవ్యాప్తి గలిగియుండఁదగినది. దీనిని రచించిన పరవస్తు చిన్నయసూరిగారి కాంధ్రమునందును తదుపయుక్తసంస్కృతప్రాకృత

ములయందు దలస్పర్శియగుపరిజ్ఞానము గల దని వారు చేసిన లక్ష్యలక్షణగ్రంథములే నిరూపించుచున్నవి. మేము వారితోడ చిరకాలము సావాసముచేసి యాంధ్రముసందలి యనేకవిషయంబుల నెఱింగినవారము గనుక వారిపాండిత్యము మా కనుభవసిద్ధము. వారు రచించిన గ్రంథములలో ముఖ్యములు:— శబ్దలక్షణసంగ్రహము, బాలవ్యాకరణము, నీతిచంద్రిక. వీ రారంభించి ముగింపనివి అకారాదినిఘంటు వొకటి, సంస్కృత సూత్రాంధ్రవ్యాకరణ మొక్కటి, విశ్వనిఘంటువునకు టీక యొకటి. ఈమూఁడును ముగిసియుండెనేని యాంధ్రభాషకు మరి యపేక్షణీయ మేమియు నుండ నేరదు. ఆంధ్రభాషయొక్క అభాగ్యమే వారిని కీర్తిశేషులను గావించెను. ఈగ్రంథములను సమగ్రములనుగాఁ జేయింపవలె నని Honourable గాజుల లక్ష్మీనరసింహులుసెట్టిగారు, C. S. I. బహుప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. వారియత్నము సఫలము కావలయు నని మేము సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాము." అని.

ఇందు పేర్కొన్న విశ్వనిఘంటువుటీక నేఁటివరకు లభ్యము కాలేదు.

నీతిసంగ్రహము

నీతిసంగ్రహ మను నీగ్రంథము చిన్నయసూరిచే ప్రాచీన కవులనుండి ఏర్చికూర్పఁబడినది. ఇందు ముఖ్యముగా భారతము నుండి ఆయాసందర్భములనుండి గ్రహింపఁబడినవి. చిన్నయసూరి అచ్చటచ్చట తనస్వంతముగా రచించిన పద్యములనుకూడ చేర్చియున్నాఁడు. ఇందు నూఱుపద్యములు గలవు. ఇవన్నియు నీతిబోధకములే. దీని కొక్కటిప్పణిగూడ నుండుటచే నాలుగైదు

తరగతుల బాలబాలికలకు అవశ్యపఠనీయముగా నుండెడిది. ఇది 1855-వ సంవత్సరములో ముద్రితమైనది.

అక్షరగుచ్ఛము

ఇది బాలురు బాలికలు ప్రథమమున భాష నేర్చుకొను నపుడు సరియగు వర్ణక్రమమును గుణితమును సక్రమరీతి నభ్యసింపఁజేయుటకై చిన్నయసూరి యకారాదిక్రమమున నీయక్షర గుచ్ఛమును రచించి ప్రకటించెను. ఇదియును చాలకాలమువరకు పాఠశాలలో ప్రాథమికవిద్యాభ్యాసపరుల కుపయుక్తమైయుండెడిది. ఇందు ముందుగా నచ్చులును పిమ్మట హల్లులును ఆవెనుక నచ్చులతోఁ గూడిన హల్లులు గల చిన్నపదములును తెలుపఁబడినవి. సంస్కృతపదముల యుచ్చారణమునుబట్టి చక్కఁగా వ్రాయుటకును తెనుఁగువ్రాఁతయందు తప్పులు లేకుండానుండుటకును నిది మిక్కిలి యుపకరించుచున్నది. గుణింతక్రమమునకు వీరు కొన్ని సూత్రములనుకూడ నచ్చటచ్చట రచించిరి. వ్యాకరణ సూత్రములుకూడ కొన్నింటిని నచ్చటచ్చటఁ జేర్చిరి. ఇట్లు పదములు తెలిపినవెనుక క్రియారూపములు చెప్పఁబడినవి. ఇవి రెండువిధములుగా విభజింపఁబడియున్నవి. ౧. తత్సమ క్రియలు లేక సంస్కృతసమక్రియలు, ౨. వికృతిక్రియలు లేక దేశ్యక్రియలు. సంస్కృతక్రియలలో ఇతంజంతములు, మతుబంతములు, ఇన్నంతములు, మత్వర్థీయములు, అల్వంతములు, భావప్రత్యయాంతములు, తవ్యాంతములు, అనీయంతములు, తుజంతములు, యుడంతములు మొదలగు వ్యాకరణపారిభాషికము లనేకము లిందు తెలుపఁబడినవి. వికృతిరూపములకు భూతవర్తమాన భవిష్యదర్థకరూపములును

చూపఁబడినవి. కేవలము బాలు రుచ్చరింపలేని కష్టతమమైన యుచ్చారణమును సులభరీతిని గ్రహించుటకు నిందు ప్రయత్నము చేయఁబడియున్నది. ఇది యెంతయు శ్లాఘనీయమై యున్నది. నేఁటి స్వరశాస్త్రపద్ధతుల ననఁగా (phonetic laws) ననుసరించి యిది విరచితమైనది. ఈఅక్షరగుచ్ఛము చదువుటచే సంస్కృతాంధ్రముల రెండిటిని చక్కఁగా నలవఱచుకొనవచ్చును. భాషాభ్యాసకులకు నిది ప్రథమసోపానమువంటిది యని చెప్పనొప్పును.

విభక్తిబోధిని

భాష నభ్యసించువారు తొలుత యక్షరములను గుణింతములను నేర్చుకొందురు. ఆవెనుక పదములు నేర్చుకొందురు. వీని రెండింటికొఱకు చిన్నయసూరి అక్షరగుచ్ఛమును రచించెను. ఇఁక పదములు నేర్చుకొన్న వెనుక నొకపదమునకు మరియొకపదమునకుఁ గల సంబంధమును తెలిసికొనవలయును. దీనికొఱకు చిన్నయసూరి విభక్తిబోధిని యను గ్రంథమును రచించెను. ఇది సంస్కృతమున శబ్దమంజరి ననుసరించి రచితమైనది. ఇందు తత్సమశబ్దములకు ఆచ్ఛికశబ్దములకు ప్రథమాదిసప్తవిభక్తులయందు వచ్చురూపములు చూపఁబడినవి. ఆపైని సర్వనామములకుఁగూడ సప్తవిభక్తిరూపములును కనఁబఱుపఁబడినవి. సంస్కృతభాషాభ్యాసకులకు శబ్దమంజరివలె నాంధ్రమున నిది విద్యార్థుల కత్యంతోపకారియై వెలయుచున్నది. దీనినికూడ పాఠశాలలయందు చాలకాలమువఱ కుపయోగించెడివారు. ఇది ప్రస్తుతము ప్రచారమున లేకున్నను మరల ప్రచారము

లోనికి తేఁదగినది. ఇది చిన్నయసూరి రెండేండ్లకు పరమపదించు ననఁగా ప్రకటింపఁబడినది.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణివ్యాఖ్య

చిన్నయసూరి తన బాలవ్యాకరణమును నన్నయవిరచిత మగు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి ననుసరించి రచించె నని బాలవ్యాకరణవ్యాఖ్యాతలెల్లరును వ్రాసియున్నారు. ఇది యెంతయు సమంజసమే. తెనుఁగునకు సంస్కృతభాషలో రచితమైన వ్యాకరణములలో ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, అథర్వణకారికావళి ముఖ్యములు. చిన్నయసూరి అథర్వణవ్యాకరణమునుకూడ నుదహరించెను కాని దాని కంతప్రామాణికత నీయలేదు. ఆంధ్రశబ్దచింతామణికే యత్యంతప్రామాణిక మిచ్చి దాని ననుసరించుటయే కాక దాని కొకవ్యాఖ్యానమునుకూడ రచించియున్నాఁడు. కాని యిప్పు డావ్యాఖ్యానము లభ్యమగుట లేదు. చిన్నయసూరి వ్యాకరణరచనమునకు నెట్టిపరిశ్రమ చేసెనో ఈవ్యాఖ్య లభ్యమైనచో మనకు తెలియఁజేయఁగలదు. ఈరచనము నాఁటికి సంస్కృతమూల మగునాంధ్రశబ్దచింతామణి ముద్రితమై యున్నది. కాని చిన్నయసూరి దాని నుపయోగించెనో లేదో తెలిసికొనుటకు మన కవకాశములు లేవు. పండితలోకములో నిది ప్రచారమున నున్నట్లు లేదు.

చిన్నయసూరిగారి పద్యరచనలు - ప్రాస్తావికములు

చిన్నయసూరి కేవలము వచనరచనాసంప్రదాయముల నెలకొల్పిన విద్వాంసుఁడేకాక ప్రశస్తమగు పద్యరచనాసంప్రదాయమునుకూడ నిలువఁబెట్టిన విద్వత్కవి. నిఘంటురచనకై

పదముల నేకరించుటకు బహుమహాగ్రంథములను కూలంకష ముగ పరిశోధించుటచేత సూరికి సులక్షణమును సరసమును నగు కవితాధోరణి యలవడినది. ఒకమహాకావ్య మేదైన వ్రాయుటకు నాతనికి తగినయవకాశము లభింప లేదు. కాని ప్రాస్తావికముగ నాతని కవితానైపుణ్యమును ప్రదర్శించుటకు తగినసందర్భములు తటస్థింపకపో లేదు. ఆతఁ డేనాఁడు పద్య రచన ప్రారంభించెనో మనకు తెలియలేదు కాని ప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన యుత్సవములయందును పచ్చయప్పవార్షికోత్సవ సందర్భమున నాతఁడు రచించిన పద్యములును నీతని కవితా రచనయొక్క ప్రథమ ద్వితీయదశలను సూచించుచున్న వని చెప్పవచ్చును. మొదలిరచన "రాణిగారి మకుటాభిషేక మునకు రచించిన పద్యములు." ఇవి విక్టోరియాచక్రవర్తిని క్రీ. శ. 1837-వ సంవత్సరమున సింహాసన మధిష్ఠించినప్పుడు చిన్నయసూరి రచించిన పద్యములు. ఈపద్యములు మనకు లభింపలేదు. ఆకాలమునందు నిట్టిపద్యరచనలను ప్రకటించుటకు పత్రికలును లేవు. అప్పటి కింకను కంపెనీవారిపరిపాలనయే వర్తిల్లుచుండుటచేత ప్రభుత్వమువా రాపద్యములను ప్రకటింప లేదు. తర్వాత పద్యరచనలలో పేర్కొనఁదగినవి పచ్చయప్ప మొదలిమీఁద వ్రాసిన పద్యములు.

దక్షిణహిందూదేశమున దానధర్మములకు ప్రసిద్ధికెక్కిన పచ్చయప్పమొదలారిగారి వార్షికోత్సవమునుజరుపుచు ప్రతి యేఁడును నాయుత్సవసందర్భమున పండితులను రావించి వారిని సత్కరించుచుండెడివారు. వీరిలోసంస్కృతపండితులును తెలుఁగు పండితులును తమిళపండితులును నుండెడివారు. వీ రప్పుడు రచిం

చిన పద్యములును శ్లోకములును ప్రత్యేకముగా నొక గ్రంథమున 'పచ్చయప్ప యశోనృపమండన' మనుపేర సంగ్రహింపఁబడినవి. అందు క్రీ. శ. 1845 నుండి 50 వరకు రచితమైనపద్యములు కలవు చిన్నయసూరి పచ్చయప్పకళాశాలయందు తెనుఁగుపండితపదవిని నిర్వహించినవాఁడగుటచేత ఆకళాశాలను విడిచిపెట్టినను తనకృతజ్ఞతను చూపుటకు నీవార్షికోత్సవములయందు పాల్గొనుచుండెడివాఁడు. ఆతనిపద్యములలో కొన్నింటి నీవరకే యాతని శైలిని తెల్పుచు నుదహరించియుంటిని. మిగిలినపద్యములన్నియు ఆయాసంవత్సరక్రమమున నిం దొకయనుబంధమున పొందుపఱచుచున్నాను.

ఒక తెనుఁగుపద్యములనే కాక యప్పుడప్పుడు సూరి శ్లోకములనుకూడ వ్రాయుచుండెడివాఁడు. అవియును ఇందు చేర్పఁబడినవి. సంస్కృతాంధ్రపండితులు వీని స్వారస్యమును గ్రహింతురుగాక! ఇవియేకాక బాలవ్యాకరణమునకు నీతిచంద్రికకును ముఖబంధముగా కొన్నిపద్యములను తక్కిన వ్యాకరణాదిగ్రంథములకు సంస్కృతశ్లోకములను వ్రాసియున్నాఁడు. ఇవి యాతని సంస్కృతకవితాపటిమను ప్రదర్శించుచున్నవి.

ఇవిగాక చాటుపద్యములను పేర కొన్నిరచనలఁ గావించినట్లు ధాతుమాలపీఠికవలన తెలియుచున్నది. కాని యవి లభ్యము కాలేదు.

చిన్నయసూరి శిష్యులు, సమకాలికులు

చిన్నయసూరి తనకాలమునందే సమకాలికపండితవర్గముచే పండితమండలికెల్ల ప్రధానపండితుఁడుగా, నగ్రేసరునిగా నంగరు

నామోదించిరి. కాలము గడచినకొలఁదిని యీతనికి కొంతశిష్య వర్గముకూడ నేర్పడినది. వారిలో ప్రథములు ప్రఖ్యాతపండితులు బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు. వీరు శబ్దరత్నాకర నిఘంటువునేకాక బాలవ్యాకరణమునకు శేషగ్రంథమగు ప్రౌఢ వ్యాకరణ మను నొకవ్యాకరణమునుకూడ రచించియున్నారు. దీనికే త్రిలింగలక్షణశేష మని నామాంతరము. సీతారామా చార్యులవారి గ్రంథములు రెండును జగద్వ్యాప్తములైనవి. అయినను వా రెచ్చటను సూరిగారి యమేయపాండిత్యమును ప్రతిభయును ప్రశంసించుచువచ్చిరే కాని వారికి తాము శిష్యుల మని యెచ్చటను చెప్పుకొనియుండలేదు. నిఘంటువునుగురించి వ్రాసినపుడు వా రేమి వ్రాసినదియు నిదివరలో తెలిపియే యున్నాను. ప్రౌఢవ్యాకరణమునఁగూడ పీఠికలో నిది బాలవ్యా కరణమునకు శేషగ్రంథ మని కాని చిన్నయసూరిగారికి తాము శిష్యుల మని కాని చెప్పియుండలేదు. వారు నిఘంటురచన చేయుటచేత దానికొఱకనేక ప్రాచీనప్రయోగములు సేకరించితి మనియు అవి యొకలక్షణగ్రంథముగా కూర్చితి మనియు నందు వివరించియుండిరి. కాని వీ రిచ్చిన విషయములనుబట్టి చూచిన సూరిగారి సూత్రములకు పరిశిష్టములుగా రచితములైన వని ప్రాజ్ఞులకు తోఁచకపోదు. ఇది యెట్లున్నను సీతారామాచార్యుల వారు సూరిశిష్యు లనుట నిర్వివాదాంశము.

౨. వైయాకరణము రామానుజాచార్యులు: ఈతఁడు గొప్ప సంస్కృతాంధ్రపండితుఁడు. ప్రథమమున వీ రిరువురకును సమావేశము పచ్చయప్పవార్షికోత్సవసందర్భమున సంఘటించి నది. అప్పుడు రచింపఁబడినపద్యములలో సూరిపద్యములకే

ప్రథమసత్కారము కావింపఁబడినది. నాఁటినుండియు నీతఁడు సూరిప్రతిభనుగుర్తించి యాతని గురువుగా నంగీకరించెను. ఈతఁడు పద్యరచన చేయుటయేకాక మహాభారతము ఆది పర్వమునంతటిని వచనముగా రచించెను. అది క్రీ. శ. 1847-వ సంవత్సరమున ముద్రితమైనది. ఒకవైపున నన్నయభట్టారకరచితమైన పద్యభాగమును దాని కెదురుగా వేఱొకపుటయందు ఈవచనమును ముద్రితమైనవి. ఈవచనమును సూరి సంస్కరించియున్నాఁడు. ఆగ్రంథము ముఖపత్రమున నిట్లున్నను తరువాతివారు దీనిని సూరిరచనములయందు చేర్చుట శోచనీయము. (చూడుఁడు: ధాతుమాలపీఠిక.) ఈగ్రంథమునకు చిన్నయసూరి సంస్కార ముండుటచేతను నీతిచంద్రికకన్న ప్రథమవచనగ్రంథమగుటచేతను నిది తిరిగి ముద్రితము కావలసియున్నది.

3. వింజమూరి కృష్ణమాచార్యులు: ఈతఁడు అలంకార శాస్త్రమున ప్రత్యేకపండితుఁడై భట్టుమూర్తి రచితమైన కావ్యాలంకారసంగ్రహమును టీకాతాత్పర్యములతో ప్రకటించెను. ఇతఁడు కొంతకాలము పచ్చయప్పకళాశాలలోను ప్రభుత్వమువారి బోధనాభ్యసనపాఠశాలయందును పండితుఁడై యుండెను.

4. కశాలపాటి రంగయ్య: ఈతఁ డాకాలమున సుప్రసిద్ధాంధ్రపండితులలో నొకఁడు. సూరి కీతఁడు సమకాలికబృందములో చేరఁదగిన పండితుఁడు. ఈతఁడు క్రీ. శ. 1819-వ సంవత్సరమున జన్మించి 63-వ సంవత్సరములో కీర్తిశేషుఁ డయ్యెను. ఇతఁడు వైశ్యుఁడు. సంస్కృతాంధ్రములలో కవి. భూతపురీ మాహాత్మ్యము, కవిజనమనోహరము అను రెండు కావ్యములను

రచించెను. ఈరచనలకంటె నాంధ్రసారస్వతమునకు నీతఁడు చేసినసేవ మహోత్తరమైనది. మొట్టమొదట తాళపత్రములనుండి పాఠములు సంస్కరించి మహాభారతము, భాస్కరరామాయణము, రంగనాథరామాయణము మున్నగుగ్రంథములను ముద్రింపఁజేసిన దీతఁడే. మహాభారతము పదునెనిమిదిపర్వములు విళందూర సోమసుందరముపిళ్లె యను నొకవదాన్యుని సహాయముచేత ముద్రించెను. ఈతనిచరిత్రమును శ్రీవీరేశలింగము పంతులవారు ఆంధ్రకవులచరిత్రము తృతీయభాగమున తెలిపి యున్నారు. ఈతఁడు చిన్నయసూరి నెక్కడను పేర్కొని యుండలేదు.

౫. కొమ్మి రంగయ్యసూరి: ఈతఁడు సూరిగారికి సాక్షాత్ శిష్యుఁడు. సూరివలెనే చాత్తాదవైష్ణవకులమునకు చెందినవాఁడు. ఆతనివలెనే నీతిసంగ్రహ మను నొకచిన్నిగ్రంథమును రచించి ప్రకటించియున్నాఁడు. ఇదియును ముద్రితమై సూరినీతిసంగ్రహమువలె పాఠశాలలకు మిగుల నుపయుక్తమై యున్నది.

౬. తంజనగరము రంగమన్నారయ్య:— ఈతఁడు ప్రసిద్ధుఁడగు దేవరాయసుధితండ్రి. ఈతఁడు కొన్ని సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములను రచించి ప్రాచీనగ్రంథములకు వ్యాఖ్యానములు వ్రాసెను. ఈతని వచనశైలియు మనోహరముగ నుండును.

ఇంకను "చిన్నయసూరిజీవిత" మను గ్రంథమున సూరి శిష్యవర్గమును సమకాలికులను పేర్కొనఁబడియున్నారు. వారిలో నీక్రిందివారు సూరిసమకాలికులను ఆతని కనేకవిధముల

సహాయ మొనర్చినవారును నై యున్నారు. వారిలో కలువలపల్లి రంగనాథశాస్త్రిగారును, గాజుల లక్ష్మీనరసింహముశ్రేష్ఠి వీరిరు వురనుగూర్చి గడచినప్రకరణములలో చెప్పియుంటిని. ఇంక మిగిలినవారిద్దరు పాశ్చాత్యులు. ఒకరు ఆర్బత్‌నాటుదొర గారు; రెండవవారు బ్రౌనుదొరవారు. వీరిలో మొదటివా రాకాలమున విద్యాశాఖావిచారణాధికారి (Director of Public Instruction) గా నుండిరి. సూరి తన నీతిచంద్రిక నీదొరవారి కంకిత మొనర్చియున్నాఁడు. ఈదొరగారు సూరిని సువర్ణహస్తకంకణ మొసఁగి యెట్లు సత్కరించినదియు నింతకు ప్రతమే వివరించియున్నాను. ఇంక బ్రౌనుదొరవా రాకాలమున ఆంధ్రభాషావాఙ్మయమంతటిని పరిశోధించిన మహావిద్వాంసులు. వారు భారతదేశమున నచుగిడునప్పటికి చిన్నయసూరి పదునా ల్గేండ్లవాఁడు. చిన్నయసూరి పరమపదించుటకు యేడేండ్లకు పూర్వమే యాతఁ డీదేశమును విడిచి వెళ్లినాఁడు. కావున వారిర్వురికిని సమకాలికులైనను సంబంధ మేమాత్రమును లేదు. పరిస్థితు లిట్లుండఁగా బ్రౌను సూరివద్ద తెనుఁగును నేర్చుకొనె నని, "ఆంధ్రరచయితలు" అను గ్రంథమున వ్రాయఁబడియున్నది. ఇది యెంతయు నసమంజస మనుటకు నించుకంతయు సందే హము లేదు. ఏలన బ్రౌనుదొరవారు తమసమకాలికుల వృత్తాం తము నెంతయును వారియుత్తరములలో పదిసంపుటములలో సేకరించియున్నారు. అందులో చిన్నయసూరివృత్తాంత మేమి యును గానరాదు.

మిగిలినవారినిఁగూర్చి ప్రత్యేకముగా ప్రశంసింపవలసిన యావశ్యకత లేదు.

చిన్నయసూరి కుటుంబము-అతని వ్యక్తిత్వము

చిన్నయ తన యుద్యోగధర్మమును నిర్వహించుచు సుఖ జీవనమును గడపుచుండెడివాఁడు. ఈతని కిరువురు కొమరులు. వారిలో ద్వితీయునికి శ్రీరేకము రామానుజసూరిగారి పుత్రిక నిచ్చి వివాహ మొనర్చిరి. ఈరామానుజసూరిగారే చిన్నయ సూరి వెనుక నాతనిస్థానము నధిష్ఠించిరి. ఈయన కిరువురు కొమారులు. వారిలో ప్రథములు శ్రీరేకము మణవాళయ్య గారు, రెండవవారు భాష్యకారులుగారు. మణవాళయ్యగారు సబ్ జడ్జీపనిని నిర్వహించుచు హైదరాబాదులో మూసినదీ ప్రవాహమున మరణించిరి. వారివద్ద సూరివృత్తాంతము కొంత యుండెను. కాని వారిమరణముతో నదియు నంశరించెను. మరియు రెండవవా రగు భాష్యకారయ్యగారు తమ డెబ్బది యొనిమిదవయేఁట తమకు చిన్నయసూరినిఁగురించి తెలిసినవృత్తాం తమును కాగితములమూలముగా వ్రాసియిచ్చిరి. దానినుండియే పరిషత్తువారి సంపుటములయందు నీచరిత్రము ప్రకటింపఁబడినది.

చిన్నయసూరిగారు హయగ్రీవలక్ష్మీఉపాసకులు. వా రనవరత మీమంత్రములను పఠించెడివారు. ఇప్పటిపండితులవలె గాక వారు మిక్కిలి నియమముతో తమతమధర్మములను విధ్యుక్తముగా నాచరించువారు. వీరు వైష్ణవధర్మానుసరణముగ భక్తిశ్రద్ధలతో భగవన్నామమును జపించెడివారు. వీరియొక్క వేషభాషలనుగూర్చి ప్రసిద్ధపండితులు ప్రభాకరశాస్త్రిగా రిట్లు వ్రాసియున్నారు: 'చిన్నయసూరి స్ఫురద్రూపియై సన్నని లాల్చీని ధరించి శుభ్రవస్త్రములతో కన్పట్టువాఁడు; కండ్లకు సులోచనము లను ధరించెడివాఁడు. ప్రతిదినము స్నానమునకు వెనుక నేదైన

నొక భాషాప్రయోగమును క్రొత్తదానిని చూడకయే భోజనమునకు లేచెడివాఁడు కాడని ప్రతీతి. ఇట్టినియమముతో భాషాపరిశ్రమచేయుటఁబట్టియే చిన్నయసూరిరచనములు శాశ్వతములై యొప్పారుచున్నవి."

చిన్నయసూరి విష్ణుభక్తిపరుఁడై తనగ్రంథములన్నిటిని శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికి కృతినొసంగెను. ముందుదహరించిన "శ్రీస్తనాంచితకస్తూరి" యనుశ్లోకము నాతని నిత్యానుసంధానపరాయణత్వము నుద్ఘోషించుచున్నది. పచ్చయప్పయశోమండనమున గూడ శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామినే యాతఁడు ప్రశంసించియున్నాఁడు. ఈవిధముగా గ్రంథప్రారంభమున దైవస్తుతి యొనరించు ప్రాచీనసంప్రదాయము ననుష్ఠించి నిర్మలుఁడైన భగవద్భక్తుఁడగు పండితాగ్రేసరి యగుటంబట్టి పండితలోకమున పూజనీయుఁడై వెలుగొందెనాఁడు.

పంవొమ్మిదవశతాబ్దప్రారంభమున ఆంగ్లేయుల పరిపాలనతో నూతనాధ్యాయ మొకటి ఆంధ్రసారస్వతమున నేర్పడినది. పాశ్చాత్యులు పరభాషను తెలుఁగును నేర్చుకొనుటకు సులభమగుపద్ధతు లవలంబించుటచే వ్యావహారికభాషకేగాని గ్రాంథికభాషకు నాస్కారము లేకపోయినది. ప్రాచీనగ్రంథములు సంస్కరింపఁబడినను నవి వ్యావహారికరీతిగా నుండుటచే ప్రాచీనసాహిత్యమునకు భాషాలక్షణములకు పండితులే కొంచెము సుదూరముగనిలువవలసినదశ యేర్పడినవి.ఇట్లు వ్యావహారికపంకనిమగ్నమైన యున్నతపరిస్థితులలో చిన్నయసూరి యుదయించి సలక్షణమును శాస్త్రసమ్మతమును శాశ్వతమును నగువైయాకరణ

సంప్రదాయమును సుప్రతిష్ఠమును గావించి తన్మూలమున గ్రాంథికవాఙ్మయప్రపంచమును పునరుద్ధరించినవాఁ డయ్యెను. ఇంతేకాక నవయుగవికాసమునకు తోడ్పడిన యుద్యమముల యం దీతఁ డెట్లు పాల్గొన్నదియు నీతనిరచనలే యుద్ఘోషించుచున్నవి.

ఆంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమున నజరామరమును నాచంద్రార్కము నగుయశస్సు సంపాదించి ప్రాచీనులగు నన్నయాదికవులతో తులతూఁగఁదగినవాఁ డీతఁ డొక్కఁడే. చిన్నయసూరి ప్రభవసంవత్సరమున ప్రభవించినాఁడు. దుందుభిసంవత్సరమున కీర్తిశేషుఁ డైనాఁడు. వాఙ్మయప్రపంచమున నాతనియశోదుంధుభి నేఁటికిని రేపటికిని మాఱుమ్రోఁగుచునే యుండును.

పచ్చయప్ప యశోమండనము

ఆంధ్రము

క్రోధి 1846.

మ. గగనం బట్టు రసప్రపూర్ణవిలసత్కాండంబుల న్మీఱి య
భ్రగసాలంబుగ లెక్ సితచ్ఛదముల న్భాసిల్లి మేరుక్రియన్
జగదామోదసువర్ణభాస్వరముగా జానొందు పచ్చాప నీ
శగుణంబు ల్గణుతించు కోశ మిది యిచ్చ న్మెచ్చ గావించెడిన్.

ఉ. శ్రీవరవర్ణినీమణికిఁ బ్రేమపదంబు బుధోత్కరంబు లెం
తే వినుతింపఁ బెంపగు నహీనమహీభృదుదారనాశిసం
భావితపాదపద్ముఁడు కృపాపరిపూర్ణుఁడు శ్రీనివాసుఁ డా
ర్యావనుఁ డెప్డు పచ్చపథరాధిప కీర్తులఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

చ. అతులయశోవిశాలుఁడు జితాంతరఘోరవిరోధిజాలుఁ డం
చితసుగుణాలవాలుఁడు విశిష్టవిహాయత చాతురీ నిరా
కృతదివిజాతసాలుఁడు గిరీశ పదాంబుజభక్తిలోలుఁ డా
శ్రితపరిపాలుఁ డార్యనుతశీలుఁడు పచ్చనృపాలుఁ డెన్నఁగన్.

చ. అనయము భిక్షితాశనమ యాట విషాదభావముం
గొని వసనంబు లేవడికి గుంది నగం బలయి నట్టి పార్వతీ
శునిమును మ్రొవ నన్న మిడి శుద్ధదుకూల సమర్పణంబులం
దనియఁగఁ జేసెఁ బచ్చ నరనాథుఁడు కేవల దాతృమాత్రుఁడే.

చ. అనవరతంబు డాసిన బుధాళి కభీష్టఫలంబు లిచ్చి భూ
జనులకు మేటి నానెగడె సన్నుతమంజులతావిలాసముల్
దనరఁగ నాశ్రితాళుల నుదారరసాంబుధిఁ దేల్చు పచ్చపా
వనివిభుదానవైదుషికి వారక ప్రాస్వడు సౌరసాలముల్.

చ. నిరుపమతావకీనకమనీయయశశ్శరదాగమంబునం
బరపగు కల్మషంబు భువనంబు దొలంగుట యుక్తమేకదా
యరయ ఘనాళిజీవనసమగ్రతఁ గాంచి వహించు టొక్కటే
ధరణి విచిత్రమా రసముదారగుణాకర పచ్చభూవరా.

చ. నెఱసె శరత్సమృద్ధి ధరణీ నెందు మరాళపాళికిం
బఱపుగ మీటె గల్వలకుఁ బాండురపక్షము సర్వకాలముం
దెఱప యొకింతలేక భవదీయయశంబు భృశంబు పేర్మిమై
వఱలఁగఁ బచ్చభూరమణ భవ్యలసద్గుణరత్నభూషణా.

సీ. తనమనోభీష్టప్రధానశౌండతకు కల్పద్రుమం బాకులపాటు నొంద
దనలసద్గంభీరతాగుణస్ఫూర్తికి వాహినీపతి భంగపాటుఁ దొడరఁ
దన నిరంతర ధీరతానుహిమకుఁ గట్టురాయఁడు పాదసంక్రాంతిఁ బెరయఁ
దనసకలాభినంద్యక్షమాలక్ష్మికిఁ బృథ్వీమహాదేవి క్రిందుపడఁగ
వఱలు నీధన్యుఁ గుణమాన్యుఁ బరమపుణ్యు
సాధుజనగణ్యుఁ బోలంగ జగతి గలరె
యనుచు నభినుతు లెల్లచో నల్లికొనఁగ
నుల్లసిల్లుఁ బచ్చపావనీవల్లభుండు.

సీ. ఆశావధూటి కాకేశపాశములకు మల్లీమతల్లి సంపత్తి నెఱపి
యామినీ కామినీస్వామిపక్షమునకు స్వచ్ఛాంగరాగవిభ్రమ మమర్చి
వారాశిగూరుకు వారిజేక్షణునకు హీరవర్మశ్రీ రహింపఁజేసి
యామరసామజాతాస్యబింబమునకు ముత్యాలమొగముట్టు మొఱవుఁ జూపి

డంబు దళుక్కొత్త నెవనియశంబు విష్ణ;సంబునకు రవణంబు నందంబు మీఱ
నమ్మహాశీలు సుగుణలతాలవాలుఁ, బచ్చపనృపాలు సిలఁ బోలువారు గలరే.

సీ. చందనహిమవారిసమభిషేకంబున దలచూటి పెనునాచుఁ దలఁగఁజేసి
కమనీయకస్తూరికాసంకుమదచర్చఁ బూదిపూఁతల బోచ్చుఁ బోవ వెట్టి
హారుమంజిముత్యాలచెరఁగు హొంబట్టుచే దోలుచేలపు బేవఁదొలఁగఁద్రోచి
యమృతోపమానదివ్యాన్నార్పణంబునఁ గంఠగరళకటుకత్వ ముడిపి

గీ. హరుమహాదేవు నిత్యసమర్పణక్రి, యాకలాపంబులనుఁ దనియంగఁజేయు
మహితబుధలోకజేగీయమానుఁడయిన,పచ్చనృపమౌళి యాశ్రితపద్మహేళి.

చ. అమృతకరుండు తారకము లాదిమనాగము దేవతాగవా
రము తగ నెంతకాలము గరంబు తిరంబుగ నుండు నాతెఱం
గమరఁగ సంతతవృద్ధి నిరపాయతఁ బచ్చనృపాలకీర్తుల
న్గొమరుగ శ్రీనివాసుఁడు గనుంగొని సత్కృపఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

విశ్వావసు 1846

ఉ. శ్రీయలమేలుమంగ కుచసీమఁ బయింటఁ దొలంగఁ గాంచి కాం
తా యిట గొండపై నిరతవర్షముసం దగి గోరువంక లిం
పై యలరారెఁ గంటె యన నారసి నిబ్బితిపూను నచ్చెలిం
బాయక కౌఁగిలించు హరి పచ్చపకీర్తుల నిచ్చఁ బ్రోవుతన్.

చ. సతత మనంతభోగముల సన్నుతికెక్కినవాఁడు కల్మిగ
శ్వేత కిరవైనవాఁడు ఘనవిభ్రమ మూనినమేనివాఁడు రా
జితగుణరత్నహారములచేఁ దులకించెడువాఁడు సూరివం
దితుఁ డగు శ్రీనివాసుఁ డిల నిచ్చలుఁ బచ్చపకీర్తిఁ బ్రోవుతన్.

పరాభవ 1847

ఉ. శ్రీ కనుగల్వదోయి వికసిల్ల దరస్మితచంద్రికావళిన్
లోకతమంబు లెల్లెడల లోఁగఁగఁ జేసి బుధోత్కరంబున
స్తోకరసంబు గొల్పెడు విధుండు మహామహుఁ డిచ్చ నిచ్చలుం
జేకొని యుబ్బఁజేయు నృపశేఖరపచ్చపకీర్తివార్ధులన్.

ఉ. చల్లఁదనంబు లెల్లెడలఁ జల్లెడు మిన్కులవాఁడుగాని తా
నొల్లఁ డొకప్డు నుగ్రకతియోజఖధావళిఁ దన్నుచోట రం
జిల్లఁగఁ జేర్పఁగాని కొఱఁ జెందఁ డొకప్పుడు పచ్చపక్ష్మా
వల్లభుఁ డీగుణాకరుని సాటియొరా జొకఁ డివ్వసుంధరన్.

క. భువనభరణనిపుణుం డయి
తవిలి తనుం గొలుచు విప్రతతికోరుకు తె
క్కువ గాఁగ గురియుపచ్చప
ధవుఁడు ఘనుఁడు గాఁడె యెవ్విధంబునఁదలఁపన్.

చిన్నయసూరిగారి సంస్కృతశ్లోకములు

క్రోధి 1845

శ్లో. ఏకాంకలాం భువనజాతహితం దధాన
స్సర్వజ్ఞతాం వదకథం లభతే గిరీశః
బహ్వీః కలాః భువనజాతహితా దధాన
సర్వజ్ఞ ఏవ ఖలు పచ్చపమానవేన్ద్రః.

శ్లో. శ్రీపచ్చయప్ప నరనాథ భవత్కరోద్య
ద్దానామ్బువార్ధిజ యశోమయపూర్ణచన్ద్రమ్

దృష్ట్వాకలఙ్కమతిలజ్జితయా హిమాంశుః
కార్శ్యం ప్రయాతి బహుళం న దివా చ కాన్తి.

శ్లో. గుణస్య బాధికాం వృద్ధిం కృతవాన్పాణినిః పురా
అబాధితగుణాం వృద్ధి మకరోత్పచ్చపప్రభుః.

శ్లో. పశ్యాయామహానయంద్యుసరితఃపూరాదిశశ్చాదయం
స్తత్రాస్మద్గజవాజిధేషు తరవోమగ్నాః పునర్నేక్షితాః
ఏవం చారజనం బ్రువాణ మమర స్వామీహాన్వక్తిభో
మాభైషీర్నని భగ్నవానయమతః పచ్చప్పకీర్తే ర్మహః.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.